

editorial
undarius

col·lecció

JOAN COMORERA: SOCIALISME I QÜESTIÓ NACIONAL

JOAN COMORERA: SOCIALISME I QÜESTIÓ NACIONAL

textos

La Col·lecció Textos de l'Editorial Undarius intenta, a través de la publicació de documents bàsics, tant del passat de Catalunya com actuals, proporcionar uns punts de reflexió i unes eines per a la construcció del futur del país. Aquests Textos han de contribuir que el país pugui assolir una més adequada interpretació de la realitat de Catalunya i una comprensió el més àmplia possible de la dinàmica catalana dels nostres dies. Joan Comorera és un dels personatges històrics més polèmics del nostre país. La seva obra política i les seves concepcions sobre la qüestió nacional catalana són encara una discussió oberta. Volem oferir amb aquest volum nous elements per a l'anàlisi. Els propers títols de la Col·lecció Textos són: *Catalunya i la República, Els sistemes electorals, La unitat de Catalunya: III, La política cultural*, etc. La política dels editors és conservar sempre en les seves edicions la màxima objectivitat possible, servir per a clarificar posicions, evitar el sectarisme polític i respectar, en aquells llibres de caràcter no unitari, el contingut proporcionat pel grup que la publica, tot donant a la força política antagònica la mateixa oportunitat de fornir els documents que cregui oportú per al debat democràtic. La Col·lecció Textos voldria, a més, mitjançant l'edició en d'altres idiomes històrics, contribuir a fer més intensa la convivència fraterna de tots els pobles ibèrics, convivència que hom ha de basar en la igualtat i el respecte a la voluntat col·lectiva lliurement manifestada.

JOAN COMORERA

SOCIALISME
I QUESTIÓ NACIONAL

Edició a cura de
LEANDRE COLOMER I CALSINA

col·lecció

Director:
JAUME SOBREQUÉS I CALICÓ

undarius

Pròleg

Estudiar avui el pensament de Joan Comorera és una tasca que té alhora un gran interès històric i polític. I això, sempre que es faci lluny de voluntats subjectives i judicis de valor presos a priori, per diverses raons. En primer lloc, perquè ell va participar activament en la vida política catalana dels anys trenta en el moment en què es van fer algunes de les experiències més interessants de la nostra història: d'una banda el seu rol a la Conselleria d'Economia de la Generalitat, quan es van realitzar els dos intents de fer una transformació social progressiva a casa nostra —la discussió de la Llei de Contractes de Treure el 1934, i les collectivitzacions que es van fer durant la guerra dels tres anys—, i d'altra banda, el paper de remarcada rellevància que va tenir en la construcció del Partit Socialista Unificat de Catalunya, el partit que, tot unificant els socialistes i comunistes de Catalunya, va ser el punt de partida perquè es produís un canvi en la correlació política de les forces socials catalanes, en donar a la classe obrera l'instrument que li calia per tal d'expressar-se políticament d'una manera autònoma.

En segon lloc, perquè la superació de la predominància apolítica de l'anarcosindicalisme dins del moviment obrer català es va fer al llarg d'un procés en el qual intervenia de manera principal l'esforç d'elaborar una política que fes convergir els interessos de classe amb les reivindicacions nacionals. I en aquest sentit l'elaboració política i teòrica de Comorera ocupa un espai importantíssim, tant pel que té

© Editorial Undarius
Breda, 14, 2.ª, 2.ª - Barcelona-15

1.ª edició, febrer 1977

ISBN: 84-85070-07-0
Dipòsit legal: B. 9437-1977

Redacció: Patrícia Gabancho
Producció: KETRES
Disseny coberta: Santi Pau

Imprès a
Impremta Juvenil, S.A. - Maracaibo, 11 - Barcelona-16

pràctica que va fer possible l'arrelament del PSU d'interès en si mateixa en tant que fonament de la dins el moviment obrer català, com en el fet de constituir un dels esquemes teòrics més acabats que cal tenir en compte avui a l'hora de recollir la tradició del pensament socialista elaborat a casa nostra, en la perspectiva de formular un projecte polític que ens permeti avançar en la nostra lluita cap a l'alliberament social i nacional del nostre poble.

NOTÍCIA BIOGRÀFICA

Joan Comorera i Soler va néixer a Cervera el 5 de setembre de 1894.¹ De molt jove va viure la mort del seu germà gran, Josep, a les barricades de Sabadell durant la setmana tràgica del 1909.² Aquest fet l'impressionà fortament i accelerà la seva vocació política. Estudià i exercí de mestre d'escola a la seva ciutat natal, on el 1913 va fundar i dirigir la publicació «La Escuela», en la qual ja es van començar a expressar les seves inquietuds republicanistes. El 18 de novembre de 1916 es va casar a Barcelona amb Rosa Santacana i Vidal, la dona que el va acompanyar pertot arreu fins a la seva detenció el 1954. En aquells anys va escriure els seus dos primers treballs: L'avi, que era un llibret de contes per a nois, i La tràgica ignorància de España, on expressarà la seva preocupació pels problemes de l'ensenyament a l'endarrerida península.

El 1917 va iniciar la seva actuació política participant a l'agitació en favor de l'Assemblea de Parlamentaris. Arran de la crisi d'aquesta i de les detencions massives que es produïren, va haver de sortir de Barcelona, i es traslladà a Tortosa, on va entrar en contacte i mantingué relacions estretes amb

els republicans del Partit Republicà Català de Layret i Marcehlí Domingo, i col·laborà en la revista que aquest dirigia, «La Lucha». El 13 de novembre de 1917 va ser detingut i processat per un article que hi havia publicat, i que havia estat considerat injuriós per la Guàrdia Civil. Va ser posat en llibertat provisional el 6 de gener de l'any següent, i el 28 se'n va anar cap a París per exiliar-se, on arribà el 6 de febrer.³

A finals d'any s'acollí a la llei d'amnistia que es va decretar pels fets de l'agost de l'any anterior, i tornà a Barcelona. Un cop arribat, s'afilià a la Federació Catalana del Partit Socialista Obrer Espanyol, la qual en el seu IV Congrés del 1916, per primera vegada, havia acceptat en el seu programa el reconeixement del dret de Catalunya a auto-governar-se.⁴ Aquesta acceptació havia fet aclarir una mica el camp de les forces socialistes catalanes. Fins aleshores, d'una banda els republicans agrupats al voltant de Layret i Marcehlí Domingo havien intentat establir relacions amb les organitzacions sindicals amb la intenció d'acostar-les a les posicions catalanistes, per convertir-se així en el portaveu qualificat de les classes populars catalanes i configurar-se alhora en l'alternativa a la Lliga i a la coalició radical-nacionalista. Quan el PSOE va fer el viratge polític mencionat en relació a la qüestió nacional, algunes de les figures més destacades del catalanisme d'esquerrres van pensar veure la possibilitat que fos en el PSOE on convergissin el moviment obrer i els sectors catalanistes. Serra i Moret, Pla i Armengol, Andreu Nin, entre altres, figuraven entre els que van prendre aquesta opció, mentre Layret i Alomar, en canvi, van seguir treballant per constituir, a partir d'un procés propi, una organització socialista a Catalunya.⁵ Joan Comorera, afiliat al PSOE, va conèixer Serra i Moret, el

1. Hi ha una certa confusió sobre la data del seu naixement. He donat per bona la que consta a l'Auto de procesamiento de Juan Comorera Soler, del 1954, que concidia amb tots els altres documents del Consell de Guerra del 1957.

2. AMADEU BERNADÓ: Joan Comorera, 3 pàgs. mecanografiades, sense data.

3. Auto de procesamiento de... i Sentencia del Consejo de Guerra contra Juan Comorera Soler, 1957.

4. JOSEP LLUÍS MARTÍN RAMOS: La Unió Socialista de Catalunya, a «Recerques», n.º 4, Barcelona, 1974.

5. ALBERT BALCELLS: El socialismo en Cataluña durante la Segunda República, a Trabajo industrial y organización obrera en la Cataluña contemporánea (1900-1936), Laia, Barcelona, 1974.

qual va tenir una certa ascendència sobre Comorera més endavant.

Després que les Corts deneguessin l'estatut sol·licitat pel moviment autonomista dels últims anys, es va produir una certa recessió en la lluita, malgrat la intensa activitat agitadora dels grups d'esquerres.⁶ Comorera, a causa de la seva participació en aquesta agitació, i per tal d'evitar ser detingut de nou, va tornar a sortir del país. Aquest cop embarcà amb la seva muller cap a l'Argentina, a bord del vaixell Catalina, que sarpà del port de Barcelona el 2 de juliol de 1919.⁷ Molt poc després de la seva sortida, i en el marc de la crisi del moviment autonomista, el PSOE tornà a fer seves les posicions anti-autonomistes de Prieto. Per aquesta raó els socialistes catalans que en formaven part es van desorganitzar, per adreçar-se als dirigents més destacats del republicanisme català. Layret, Seguí, Companys, Serra i Moret, Alomar, Comaposada, Marcelli Domingo i altres es van reunir a fi de tornar a intentar la síntesi entre socialisme i catalanisme.⁸ Només quedaven fora d'aquest intent els sectors del nacionalisme més radical que, fent pinya al voltant de Macià, havien constituït la Federació Democràtica Nacionalista.⁹

Arribat a Buenos Aires, Joan Comorera ingressà al Partido Socialista de Argentina, i s'incorporà a la seva comissió de premsa. Per aquesta raó col·laborà regularment a «La Vanguardia», el portaveu oficial d'aquell partit, del qual arribaria a ser el redactor en cap. El PSA va incloure Comorera dues vegades a la seva candidatura en les eleccions municipals de la capital del Plata.¹⁰ A la República Argentina, Joan Comorera va posar les bases de la seva formació política, i sobretot va adquirir una gran experiència

6. VEGÍ'S FÉLIX CUCURULL: *Panoràmica del nacionalisme català*, Edicions catalanes de París, 1975, i J. A. GONZÁLEZ CASANOVA: *Federalisme i autonomia a Catalunya, (1868-1938)*, Curial, Barcelona, 1974.

7. EVARIST MASSIP I AMADEU BERNADÓ: Text mecanografiat sense títol ni data.

8. JOSEP LLUÍS MARTÍN RAMOS: *La Unió...*

9. VEGÍ'S ISIDRE MOLAS: *La Federació Democràtica Nacionalista*, a «Recerques», n.º 4, Barcelona, 1974.

10. Sentència..., i EVARIST MASSIP I AMADEU BERNADÓ, text citat.

com a organitzador. Per això és força interessant estudiar la seva activitat d'aquesta època.¹¹

Mentrestant, a Catalunya, després dels assassinats de Layret i Seguí, i enmig del creixent clima de tensions creat per la pràctica del pistolerisme, havia fracassat l'intent d'unificació dels republicans catalanistes amb els socialistes. Bona part d'aquests últims, però, havien constituït el juliol de 1923, la Unió Socialista de Catalunya.¹² La nova organització no posava en qüestió la unitat del socialisme espanyol i, de fet, es va constituir com a secció catalana, però la directiva del PSOE no va coincidir amb ells en aquesta apreciació, considerà la creació de la USC com un acte escissionista, i la va excloure del partit.¹³ Enmig d'aquestes dissensions, Serra i Moret embarcà cap a Buenos Aires l'agost del 1925,¹⁴ i allí connectà amb Joan Comorera, a qui va posar al corrent de la situació del socialisme català, i de la creació de la USC. Des de llavors Comorera envià algunes col·laboracions a «Justícia Social», l'òrgan de la Unió, on tractava principalment de l'activitat socialista a l'Argentina.

El 1926 publicà a «La Vanguardia» del PSA un article de crítica a la política que Primo de Rivera duia a terme a Espanya des que el setembre del 1923 havia implantat la seva dictadura. Se'n va fer una edició especial separada que va tenir molt bona acollida entre els nuclis d'espanyols residents a l'Amèrica llatina. El grup de catalans aglutinats al voltant de la revista «La Nación Catalana» l'anaren a veure i li'n van oferir la direcció, que ell acceptà. Les relacions que sostingué amb aquests grups de catalans independentistes, vinculats d'una manera o altra a Macià, el van sensibilitzar de manera important en relació a la qüestió catalana.¹⁵

11. Aquest és el tema que MIQUEL CAMINAL I BADIA està treballant per a la seva tesi.

12. SANTIAGO ALBERTÍ: *El republicanisme català i la restauració monàrquica*, Albertí Editor, Barcelona, 1972.

13. ALBERT BALCELLS: *El socialismo...*

14. PERE FOIX: *Serra i Moret*, Editores Mexicanos Unidos, Mèxic, 1967.

15. L'article mencionat duia per títol «La tragedia de Barcelona. El terrorismo barcelonés es policiaco. El terrorismo es una política dinástica contra Cataluña».

Després que es produís un cop militar a l'Argentina, Joan Comorera, una vegada més, va haver de fugir per evitar de ser empresonat, i el 22 de novembre del 1930 va creuar la frontera uruguaia, per refugiar-se a Montevideo fins a la seva tornada a Barcelona, el 23 de juliol de 1931.¹⁶ Durant la seva estada a l'Uruguai, a Espanya la crisi de la monarquia havia tocat fons i s'havia posat a flot, nou de trinca, el vaixell republicà. Quan arribà a Barcelona, Catalunya vivia encara l'entusiasme d'haver recuperat la Generalitat i s'apressava esperançada a plebiscitar l'estatut elaborat a Núria pels parlamentaris catalans. Deu dies va tenir Comorera per disfrutar d'aquell apassionament. El dia 2 d'agost era plebiscitat gairebé unànimement l'estatut d'autonomia.

En aquest ambient Comorera va reprendre els seus contactes amb els vells amics i s'incorporà tot seguit a la Unió Socialista de Catalunya. Va formar part del primer comitè executiu que es reuní des de la proclamació de la República, i poc després li van ser atorgades les responsabilitats d'organització i de propaganda, raó per la qual esdevingué director de «Justícia Social». De fet, dins de la Unió, Joan Comorera va rendabilitzar la seva experiència argentina, i en fer-se càrrec de les responsabilitats més directament relacionades a les tasques organitzatives, es convertí en l'autèntic forjador de la USC com a partit. Els altres dirigents del partit com Serra i Moret i Rafael Campalans es van encarregar principalment de la part política i l'activitat parlamentària.¹⁷

Manuel Serra i Moret, per altra banda, l'anomenà secretari a la Conselleria d'Economia i Treball que ell ocupava en el govern format per Macià.¹⁸ L'any següent, el 1932, la Unió Socialista va celebrar un Congrés en el que fou elegit com a secretari general Comorera, alhora que era ratificat en el seu càrrec de director de «Justícia Social».¹⁹ Un cop aprovat l'Estatut d'Autonomia per les corts de la República, Joan Comorera es presentà a les eleccions de novem-

bre per a diputat al Parlament de Catalunya. Guanyà l'acta de diputat per Barcelona-província amb 77.615 vots, i poc més d'un any més tard, en el primer govern format per Companys, ocupà la Conselleria d'Agricultura i Economia del Govern de la Generalitat.

En aquests anys, i durant tota la dècada, a Catalunya s'inicià amb una força cada cop més gran un procés d'afirmació del marxisme com a corrent ideològic renovador. Aquest procés, que es va veure reforçat al llarg de la guerra, es produïa principalment sobre la base d'una reflexió teòrica sobre la qüestió nacional, i d'una elaboració política que vinculava el moviment obrer amb una política nacional. D'entre els teòrics més destacats, en sobresurten M. Serra i Moret, Joaquim Maurín, Andreu Nin i Joan Comorera. La introducció del marxisme en la política catalana, però, no es feia paral·lelament a la consolidació d'una organització sòlida que aglutinés els distints sectors populars que li havien de donar suport social. La particular característica apolítica del moviment obrer català va permetre que l'Esquerra Republicana de Catalunya governés rebent un ampli recolzament d'aquest sector, sense que a nivell polític i organitzatiu s'hagués produït la fusió dels corrents catalanistes i socialistes.

Els intents d'agrupar llavors els diversos sectors i grups socialistes d'inspiració marxista van desemboçar, com és sabut, en la formació de dos partits: el Partit Socialista Unificat de Catalunya i el Partit Obrer d'Unificació Marxista. Cal, no obstant això, no passar per alt que l'any 1933 es va dur a terme un intent d'unificar el socialisme a Catalunya. La Unió Socialista i el PSOE no van reeixir en el seu intent, principalment per divergències d'opinió sobre les aliances que calia realitzar per tal de fer front al progressiu ascens de la dreta. Però l'experiència va servir per constatar el liderat indiscutible de què gaudia Comorera, no només dins de la Unió, sinó dins del socialisme català, en ser elegit president del projecte d'organització unificada.²⁰

16. Conclusiones del fiscal de Juan Comorera Soler, 1956.

17. JOSEP LLUÍS MARTÍN RAMOS: La Unió...

18. PERE FOIX: Serra i Moret.

19. Informe al II Congreso de la USC, abril del 1933.

20. ALBERT BALCELLS: El socialismo..., i JOSEP LLUÍS MARTÍN RAMOS: La Unió...

Després de la mort de Macià, Joan Comorera va prendre possessió de la Conselleria d'Agricultura i Economia en el primer govern de Companys, format el gener de 1934. Amb això la Unió Socialista es va trobar amb importants dificultats de romandre a l'Aliança Obrera, en la qual participava des de la seva creació, perquè aquesta vegada feia més radicals els seus plantejaments de lluita, i la Unió es veia amb les mans lligades per les responsabilitats de govern. A la fi la Unió Socialista va deixar l'Aliança Obrera, perquè considerava que l'agitació que duia a terme no portava enlloc. Joan Comorera, tot i haver-se declarat «anti-collaboracionista»,²¹ va saber jugar a fons, des de la seva conselleria d'Agricultura, la carta de la pagesia per tal de contrarrestar la pèrdua d'influència dins del moviment obrer que li provocava el fet d'haver deixat l'Aliança Obrera. Precisament en aquells moments es discutia la Llei de Contractes de Conreu, de la qual la USC i Comorera en particular, van ser uns ardents defensors, i el moviment camperol premia noves forces.²²

El fet de ser al govern va donar a Comorera una visió més aproximada dels detalls de les tibantors de la Generalitat amb Madrid. Per això, per bé que la Unió com a tal no participava a l'Aliança Obrera —encara que bona part dels seus militants prenguessin part activa en l'agitació que aquesta realitzava—, Comorera es va mostrar partidari de la iniciativa insurreccional del 6 d'octubre. La participació de la USC en els tres fronts en què es plantejà l'acció revolucionària —el moviment obrer, el moviment pagès, la Generalitat— van fer que Serra i Moret quedés en minoria quan va condemnar l'acció, malgrat que havia fet prevaler els seus criteris evolucionistes en el III Congrés del partit. A Comorera no li va costar gaire —ni detingut com estava al vaixell Uruguay— d'aconseguir que el consell central de la USC es manifestés en contra de la posició moderada de

Serra i Moret,²³ i posar així el partit dins del corrent de progressiva radicalització esquerrana que estava operant el socialisme europeu i espanyol de l'època, esperonat entre altres coses per l'ascens del nazi-feixisme.

El 7 de gener de 1935, els consellers detinguts a l'Uruguay van ser portats a la presó de Madrid,²⁴ i allí foren jutjats pels fets del sis d'octubre i condemnats a cadena perpètua en consell de guerra celebrat el 23 de maig. Traslladat després al penal de Puerto de Santa Maria (Cadis), junt amb Companys i Lluhi i Vallescà,²⁵ Joan Comorera entrà en estretes relacions amb els militants comunistes que també hi eren detinguts. La influència que aquests exerciren sobre Comorera va ser tan important, com decisiva ho fou la declaració de la Internacional Comunista en el seu VII Congrés d'agost del 1935.²⁶ La nova estratègia comunista de front popular i partit únic de la classe obrera²⁷ coincidia fonamentalment amb les posicions defensades fins aleshores per la USC. A partir de llavors, Joan Comorera personalment, des de la presó, va ser qui es va encarregar de dirigir el procés d'unificació de les organitzacions polítiques obreres catalanes. El novembre de 1935 escrivia que «cal en primer terme establir dos grups: USC, PCP, PCC i PSOE, primer grup, i POUM i Partit Sindicalista, segon grup. Els partits del primer grup poden arribar amb certa facilitat i rapidesa a una fusió. Amb els partits del segon grup la fusió és indesitjable, mentre no resolguin d'una manera clara i definitiva una qüestió prèvia. La USC i el PCP ja han resolt pràcticament el problema i de la seva fusió sortirà el Partit Socialista de Catalunya. La fusió amb el PC de Catalunya, la veig possible en temps curt, per mitjana comprensió que hi hagi després de la comunicació de la Tercera Internacional rebuda per

23. PERE FOIX: Serra i Moret.

24. Conclusiones del fiscal...

25. CARLES PI I SUNYER: *La República y la Guerra Civil*, Oasis, Mèxic, 1975.

26. CARLES CAUSA: *La fundació del PSUC*, tesina de llicenciatura presentada el 1974.

27. *Vegi's Resoluciones y acuerdos de la IC*, Ediciones Europa-América, Barcelona-Paris-New York, 1935.

21. FRANCESC BONAMUSA: *El Bloc Obrer i Camperol*, Curial, Barcelona, 1974, i JOSEP LLUÍS MARTÍN RAMOS: *La Unió...*

22. ALBERT BALCELLS: *El problema agrari a Catalunya: 1890-1936, la qüestió rabassaire*. Nova Terra, Barcelona, 1968.

la USC; d'ella podria néixer el Partit Socialista de Catalunya (secció catalana de la IC)».²⁸ La constitució del POUM i la seva vocació d'esdevenir un partit espanyol havien acabat per apartar els grups que el constituïren del procés unificador i va acabar de precipitar la incorporació del Partit Comunista de Catalunya a aquest corrent, ja que, donades les divergències ideològiques que havien escindit a l'època el moviment comunista internacional, el PC de Catalunya considerava del tot impossible un acord amb el sector de la Izquierda Comunista d'Andreu Nin.

En aquest procés unificador hi havia present a més a més un altre factor. Es tracta del diferent tractament que cadascun dels dos blocs feia de l'herència recollida pel moviment obrer català, de tradició essencialment anarcosindicalista i apolític. L'actitud de Comorera —que era un dels pocs dirigents socialistes que no procedia dels rengles cenetistes— va ser molt discutida. En general, en les discrepàncies polítiques, ell s'oposava molt durament als dirigents anarco-sindicalistes. Però el propòsit del Partit Obrer d'Unificació Marxista de constituir-se en partit a escala espanyola el va desconnectar de la base llibertària que dominava en el moviment obrer nacional de Catalunya, i va donar certs avantatges a la tendència que acabaria fundant el Partit Socialista Unificat. El moviment obrer anarco-sindicalista de Catalunya havia aportat interessants elements al procés d'elaboració d'una cultura nacional popular, però el seu apoliticisme li havia impedit de conquerir l'hegemonia cultural, i per tant política, dins el conjunt de la societat i les classes populars catalanes. La prova de foc de la guerra va fer entrar en crisi aquesta actitud abstencionista de la CNT, i va permetre el PSUC —un cop constituït com a partit nacional, i al qual van anar a abocar molts dels dirigents que procedien de l'anarcosindicalisme— de recollir en el seu bagatge polític i cultural bona part dels elements elaborats per aquest corrent majoritari dins el moviment obrer català.

A les eleccions del 16 de febrer de 1936, Joan Co-

28. «Justícia Social», del 23 de novembre de 1935.

morera és elegit diputat en la candidatura del Front d'Esquerres, i el mes següent, junt amb els altres detinguts arran dels fets d'octubre de 1934, alliberat per l'amnistia concedida pel govern popular. Va tornar a ocupar la Conselleria d'Economia al govern de la Generalitat, però el maig va dimitir, tot complint l'acord del Congrés de la USC, per tal de dedicar-se amb més força a la preparació del Congrés unificador dels quatre partits. El comitè d'enllaç va estar format per Joan Comorera, Pau Cirera i Serra Pàmies per la Unió Socialista de Catalunya, Pere Aznar, Artur Cussó i Agustí Cid per Partit Català Proletari, Rafael Vidiella, Víctor Colomer i Desideri Trilles pel Partit Socialista Obrer Espanyol, i Miquel Valdés i Pere Ardiaca pel Partit Comunista de Catalunya. Joan Comorera va redactar la declaració de principis que havia de configurar el nou partit, i que va ser aprovada sense cap esmena pel comitè d'enllaç.²⁹ Es va formar una comissió que, presidida per Comorera, es va encarregar de preparar l'edició de «Treball», el periòdic que havia de ser l'òrgan del nou partit unificat. La declaració de principis redactada per Comorera proposava la unificació dels quatre partits sobre la base del marxisme-leninisme, l'adhesió a la Internacional Comunista, l'organització segons els principis del centralisme democràtic, i l'exclusió dels trotsquistes.³⁰ El comitè d'enllaç va preveure de celebrar un congrés de constitució del partit, cap a l'agost de 1936, però l'esclat de la guerra el 19 de juliol a Barcelona, en va precipitar el procés.³¹ De manera que el 23 el comitè d'enllaç va acordar la constitució formal del partit, sobre la base dels principis de la declaració de Comorera, i prenent per nom el proposat per Vidiella.³²

El 19 de juliol, Comorera s'havia presentat a la «Jefatura Superior de Policia», on el president Companys havia instal·lat el seu centre d'activitats per tal

29. EVARIST MASSIP I AMADEU BERNADÓ, text citat.

30. Reproduïda per EVARIST MASSIP I AMADEU BERNADÓ.

31. L. V. PONOMARIOVA: *Formació del PSU de Catalunya*, Edicions Treball, Mèxic, 1966.

32. MONSERRAT ROIG: *Rafael Vidiella, l'aventura de la revolució*, Laia, Barcelona, 1976.

de dirigir personalment l'esclafament de la revolta, i li havia ofert els seus serveis. Tres dies després, el president Companys convocava una reunió en una sala del Palau de la Generalitat, a totes les organitzacions obreres, tant polítiques com sindicals. Comorera hi participà com a representant de la USC, i va recolzar la idea de constituir el Comitè de Milícies Antifeixistes.³³ El dia següent es feia la reunió constitutiva del PSU de Catalunya. S'elegí un comitè executiu provisional format per Comorera, Cirera, Serra Pàmies, Valdés, Ardiaca, Felip Garcia (Matas), Vidieila, Víctor Colomer, Joaquim Almendros, Cussó i Lluís Álvarez, i s'instal·là provisionalment la seu del partit al carrer Nou de Sant Francesc. Comorera va ser elegit secretari general del PSU de Catalunya.³⁴ Així que s'havia fundat el PSUC, el comitè executiu s'adreçà a les direccions del PCE i del PSOE, proposant-los d'acceptar la invitació d'incloure cadascun d'ells un membre en el comitè central del PSU de Catalunya, i animant-los a fer el partit únic de la classe obrera espanyola.

A l'Agost de 1936, el PSUC, la Federació Anarquista Ibèrica, la UGT i la CNT van signar un pacte d'unitat d'acció,³⁵ en el que figurava Comorera com a representant del PSUC, i que va ser una fita important en el camí de la resolució del conflicte de poders entre la Generalitat i el Comitè de Milícies, originat en el transcurs de la confusió dels primers dies de la guerra. Efectivament, a finals de setembre Josep Tarradellas va poder constituir un govern d'àmplia coalició, en el que Comorera ocupà la conselleria de Proveïments, i poc després el Comitè de Milícies es dissolia per donar lloc a la constitució d'una Junta de Seguretat Interior.

Durant la guerra l'ascens del PSUC en la vida

33. J. PEIRATS: *La CNT en la revolución española*, Ruedo Ibérico, París, 1971.

34. G. LÓPEZ RAIMUNDO: *PSUC: per Catalunya, la democràcia i el socialisme*. Avance, Barcelona, 1976.

35. El document duia la data d'11 d'agost, i es proposava «fer més eficient l'acció revolucionària dels treballadors contra el feixisme, i reforçar i encarrilar la unitat que als combats del 19 i 20 del mes passat es realitzà, es constitueix en aquesta data un comitè d'enllaç compost per dos representants de la CNT, dos de la UGT, un de la FAI i un del PSUC».

política catalana fou molt gran, fet que es produí principalment perquè les propostes que el partit realitzava davant dels problemes que plantejava la complexa situació de la guerra s'adequaven en general a les necessitats que aquesta plantejava i responien a les aspiracions de les classes populars de Catalunya. Els tres aspectes on es manifestava més clarament la vida política, i als quals es dirigien les principals iniciatives del PSU, eren la situació econòmica, la política militar i les relacions de govern de Madrid amb la Generalitat. Davant de les collectivitzacions d'empreses que es generalitzaren l'endemà de l'esclat de la guerra, Comorera des de la Conselleria d'Economia que ocupà més endavant, va proposar la formació d'una «Caixa de Crèdit Industrial»³⁶ que distribuís els beneficis i les inversions, i va fer una crida als Sindicats per tal que «col·laborin amb els organismes dirigents de l'economia de Catalunya... perquè Catalunya és un país d'arrelada i antiga tradició sindical».³⁷ Ell mateix va fomentar la creació de cooperatives industrials, al costat de les de consum que ja existien.³⁸ En relació a la política militar, des del primer moment el PSU va defensar la idea de constituir un Exèrcit Popular Regular de Catalunya, projecte per al qual creà l'Escola Popular de la Guerra i l'Escola de Comissaris, així com també organitzà la Divisió «Carles Marx» que, comandada per Del Barrio es convertí en l'embrió d'aquest Exèrcit Popular. Igualment va ser una constant la proposta de crear una indústria de guerra pròpia.³⁹ Per últim, la seva posició de principis davant del problema de l'especial autonomia assolida arran de la victòria popular sobre l'exèrcit revoltat el 19 de juliol, es resum en aquesta afirmació de Comorera: «Catalunya no pot ser lliure si a Espanya venç el feixisme. Espanya no pot ser lliure

36. PÉREZ BARÓ: *30 mesos de collectivisme a Catalunya*, Ariel, Barcelona, 1970.

37. JOAN COMORERA: *Tres condicions de la victòria*. Departament d'Agit-Prop del PSU, Barcelona, 1938.

38. J. M. BRICALL: *Política Econòmica de la Generalitat*, Ed. 62, Barcelona, 1970, i A. PÉREZ BARÓ: *30 mesos...*

39. JOAN COMORERA: *El camí del front popular anti-feixista és el camí de la victòria*, i *Per la lluita fins a la victòria final*, Departament d'Agit-Prop del PSU, Barcelona, 1937.

sense l'ajut de Catalunya».⁴⁰ Aquests són només alguns dels elements més característics de la política del PSU durant la guerra. No es poden oblidar els aspectes conflictius de la seva política, ni tampoc els mètodes amb què es ventilaven certes discrepàncies.

Les divergències que sobre aquests tres aspectes —econòmic, militar i autonòmic— van sorgir amb altres sectors del moviment obrer, principalment el POUM i la FAI, va ser la base d'un ulterior enfrontament. En unes altres circumstàncies segurament aquestes contradiccions s'haguessin pogut resoldre pacíficament, però com a conseqüència de la particular conjuntura que travessava el moviment comunista internacional, amb la utilització generalitzada de mètodes violents i no democràtics per resoldre les divergències internes —era el moment dels processos de Moscou i de la persecució de trotsquistes— i del context de la guerra que, amb la caiguda de Màlaga el febrer de 1937 —amb la consegüent desmoralització a la reraguarda— i la crisi econòmica que va esclatar gairebé alhora,⁴¹ es van exacerbar els ànims i van ajudar a crear el clima de tensions socials que van polaritzar les dues concepcions existents sobre la guerra i la revolució en curs, de manera que cap a primers de maig de 1937 uns i altres es van deixar arrossegat a la lluita de carrer. Està per fer encara una anàlisi històrica rigorosa d'aquests fets, però els elements polítics indicats volen ser una aproximació i sobretot un criteri de l'estudi que ens cal per poder entendre algun dia el per què —més enllà de la simple o apassionada narració descriptiva, carregada de més o menys subjectivisme d'un o altre color— es van arribar a produir els «fets de maig». La ja tradicional oposició de Comorera envers els anarquistes, a qui havia acusat de confabular-se amb els monàrquics amb motiu de la insurrecció del

40. JOAN COMORERA: *El camí...*, intervenció a la I.ª Conferència Nacional. J. A. González Casanova defensa la tesi que a Catalunya hi havia una «autonomia de guerra» basada en el poder popular conquistat al carrer el 19 de juliol. Rama, per la seva banda, considera que les relacions entre la Generalitat i la República durant els primers mesos de la guerra, van tenir un caràcter de confederals.

41. J. M. BRICALL: *Política...*

1933, i als quals va qualificar de «tribus» en ocasió dels fets de maig, venia a sumar-s'hi l'oposició amb el trotsquistes arran de l'adhesió del PSU a la III Internacional.

El juliol del mateix any, el PSU va celebrar la seva 1.ª Conferència Nacional al Palau de la Música Catalana. La Conferència corroborà els acords presos provisionalment pel comitè d'enllaç quan va constituir el partit, i Comorera va ser confirmat en el seu càrrec de secretari general. En tant que Conseller d'Economia, Comorera anà dues vegades a França per tal de gestionar-hi possibles tractats comercials, així com més tard a la Unió Soviètica a fi de cercar-hi ajut econòmic per a la República i la Generalitat, i especialment la maquinària que calia per dotar Catalunya d'una sòlida indústria de guerra.⁴² Aconseguir de construir una indústria de guerra pròpia era un dels objectius principals de la política militar del PSUC, i la qüestió de la seva direcció va ser precisament un dels aspectes en què es van expressar amb més virulència les contradiccions amb el govern republicà. Per tal de resoldre'ls, Comorera junt amb Pi i Sunyer i Bosch i Gimpera, se'n van anar a València l'agost de 1937, a veure el president de la República.⁴³ Un cop traslladat el govern republicà a Barcelona, i durant tot l'any 1938, les controvèrsies es feren encara més grans, i es manifestaren, entre altres qüestions, al voltant del problema de la defensa de Barcelona. Joan Comorera repetia sovint la necessitat de fer una mobilització general per construir fortificacions a les rodalies de la ciutat. A la fi el govern es decidí a decretar-la, però la primera llei s'havia d'incorporar a files el dia 26 de gener de 1939, el dia que les tropes franquistes entraven a la ciutat.⁴⁴ Aquell mateix matí Joan Comorera era reunit amb els altres dirigents del PSUC a l'Hotel Ritz de Barcelona, de manera que van tenir el temps just

42. *Conclusiones provisionales* de l'advocat de Comorera al Consell de Guerra, 1936.

43. CARLES PI I SUNYER: *La República...*

44. JOAN COMORERA: *El paper de Catalunya en la lluita per l'alliberament d'Espanya*, informe presentat al Comitè Central d'Anvers del 1939.

per sortir de la ciutat per Badalona, quan aquest era l'últim lloc que quedava obert de l'encerclament a què estava essent sotmesa Barcelona per l'exèrcit de Franco.⁴⁵

Un cop passada la frontera, Joan Comorera s'arribà fins a París. Allí, els dies 2 i 3 de març s'hi reuní el comitè central del PSU, en el qual Comorera llegí un informe sobre les causes de la caiguda de Catalunya i les perspectives d'actuació política que s'oferien al partit. Bàsicament aquestes consistien a construir els organismes de front popular a l'exili i traslladar a l'interior el gruix de les forces del partit, per tal de continuar la lluita a la zona centre-sud.⁴⁶ Pel maig Comorera va ser cridat a Moscou per la Internacional. El mes següent s'hi van traslladar Josep Del Barrio i Serra Pàmies, i tots tres van constituir la delegació del PSU que havia de discutir les causes de la derrota de la guerra conjuntament amb els dirigents de la Internacional i amb la delegació del Partido Comunista de España formada per José Díaz, Dolores Ibarruri, Vicente Uribe, Pedro Checa, Jesús Hernández i els generals Modesto i Líster.⁴⁷ Les discussions van començar l'agost i es van allargar, no exentes de tensions, durant prop d'un mes i mig. Al capdavant s'aprovà una declaració que contenia set apartats i que en última instància era una justificació de l'actuació dels comunistes durant la guerra, i on aquests quedaven nets de qualsevol responsabilitat en el desenllaç que es produí. Un d'aquests apartats de la declaració reconeixia els mèrits del PSU durant els anys de l'enfrontament bèl·lic i el reconeixia com a Secció Catalana de la Internacional Comunista. Aquest reconeixement estava en contradicció amb els estatuts de la Internacional Comunista que exigien la presència d'un sol partit per a cada estat. Aquesta contradicció motivà que el secretari general del Partit Comunista de Txecoslovàquia, Climent Gosdwald, present a les reunions com a membre del secretariat de la Internacional Comunista,

presentés una moció que va ser retirada davant els arguments de Jordi Dimitrov que lloà el paper del PSU, no només en la seva actuació durant la guerra, sinó en el que suposava d'exemple i experiència en l'aplicació de la línia adoptada pel VII Congrés de la IC en relació a la perspectiva de constituir partits únics de la classe obrera en el marc de la política de front popular antifeixista i de front únic proletari.⁴⁸

Amb aquest fet el PSU s'incorporava plenament a l'òrbita del moviment comunista internacional, en el moment de màxima influència del stalinisme, fet que, en el moment de la ruptura de relacions entre el PCE i el PSOE, hipotecava la funció del PSU com a punt de referència a la unificació de socialistes i comunistes hispànics, i posava en qüestió el seu propi caràcter de partit unificat. Acabades les sessions de la IC, Comorera restà a Moscou fins a primers de l'any següent, en què intentaria refer els contactes amb la direcció del partit traslladant-se a França per Noruega. En començar la guerra mundial aquest viatge es va haver d'interrompre, de manera que, junt amb Jesús Hernández va esperar un parell de mesos a Noruega per acabar retornant a Moscou, i anar a Mèxic del Japó a l'estiu de 1940. Durant aquests mesos d'estança a la Unió Soviètica va ser probablement quan Comorera va posar els fonaments de la seva formació teòrica, amb gran influència del stalinisme.

La incorporació del PSU al moviment comunista de l'època i la formació stalinista de Comorera van tenir importants conseqüències per al futur immediat del PSU. D'aquesta manera, d'un banda, així que va arribar a Mèxic, Comorera en una conferència pronunciada el 8 de setembre de 1940,⁴⁹ va expressar la necessitat de bolxevitzar el partit i convertir-lo en una organització monolítica, propòsit que en les circumstàncies en què es trobava el partit, lluny del marc d'intervenció política i amb la considerable desorganització i desmoralització que l'exili suposava,

45. Comentari de Lluís García Lago a l'autor.

46. JOAN COMORERA: *El paper...*

47. JOAN COMORERA: *Declaració*, novembre de 1949.

48. Segons Josep Del Barrio en una entrevista sostinguda amb l'autor.

49. JOAN COMORERA: *Contra la guerra imperialista i per l'alliberació social i nacional de Catalunya, Mèxic, 1940.*

va comportar la pèrdua de la riquesa que li donava l'heterogeneïtat que l'havia caracteritzat durant els primers anys de la seva existència; les desorganitzacions i exclusions del partit es van generalitzar ràpidament i van fer importants estralls en la composició de la seva direcció. Per altra banda, els pressupòsits que van emmarcar les elaboracions teòriques de Comorera en relació a la qüestió nacional, el van incorporar plenament dins de la tradició marxista-leninista-stalinista sobre el tema, i les aportacions creadores basades en l'anàlisi de la pròpia realitat nacional que va fer més endavant, s'emmarcaven dins de l'esquema tradicional de la interpretació leniniana, o si més no partien d'aquesta interpretació.

En arribar Comorera a Mèxic, i en les noves relacions envers la IC, l'actitud del PSU va esdevenir la traducció catalana de la política d'aquesta en relació als esdeveniments de la lluita de classes a escala europea. La guerra europea ja havia esclatat i l'eix nazi-feixista s'enfrontava a les potències democràtiques occidentals. S'havia signat el pacte germano-soviètic, i la IC definia la guerra com de tipus imperialista i proposava la seva conversió en guerres civils revolucionàries. A França, el PSU, com que els comunistes francesos havien estat declarats fora de la llei, es va veure perseguit i va haver d'establir el seu centre principal de reorganització allí on havia anat a desembocar l'allau humà que fugia del teatre d'operacions militars: l'Amèrica llatina, i principalment a Mèxic. D'acord amb les tesis de la Internacional Comunista, el PSU criticà els intents que, des de Londres estant, feia Pi i Sunyer per establir uns acords que permetessin la incorporació de les forces democràtiques catalanes al costat dels aliats. Comorera qualificà aquesta línia d'imperialista i proposà la formació d'un front popular per la base que endegués la lluita a Catalunya per tal de proclamar una república popular dirigida per la classe obrera, diferenciant-la de la del 1931 perquè, entre altres coses, en aquesta s'havia demostrat la impossibilitat que Catalunya exercís el dret a la seva autodeterminació.⁵⁰

50. Ibid.

Després que el 22 de juny de 1941 l'Alemanya nazi ataqués la Unió Soviètica sense declaració prèvia de guerra, el 29 Stalin proclamà la «Gran Guerra Patriòtica», i el 12 de juliol es signà el pacte anglo-soviètic contra Alemanya. La IC, pel seu costat, va canviar la seva actitud davant la guerra, la considerà una guerra «justa» i proposà la formació de fronts nacionals anti-feixistes. El PSU s'incorporà a la lluita europea contra el feixisme, i Comorera proposà una àmplia unitat de totes les forces i tots els catalans «fins i tot els que han col·laborat amb Franco i s'han adonat del seu error», per tal de restablir la legalitat constitucional republicana i l'estatut d'autonomia, en una sòlida Aliança Nacional de Catalunya.⁵¹ Els diversos organismes catalans que lluitaven contra el feixisme no s'arribaren a unificar mai, però el reconeixement del marc constitucional republicà com a punt de partida per a establir la unitat política, va permetre el president Irla de formar govern, basant-se de fet en l'aliança de les dues forces principals: l'Esquerra Republicana de Catalunya i el PSU. Joan Comorera va formar part d'aquest govern, fins a la seva dissolució. A finals del 1942 proposà un programa i una línia política basada en la unitat dels pobles hispànics en la seva lluita contra l'enemic comú, una àmplia unitat en l'Aliança Nacional de Catalunya de la qual havia de ser l'eix central una classe obrera unificada políticament i sindicalment, en el PSU de Catalunya i en una nova central sindical unificada, respectivament.

L'any següent, el 15 de maig, el Presidium del comitè executiu del Komintern va arribar a la conclusió que havien desaparegut les condicions que havien fet néixer la IC, i feu pública una declaració en aquest sentit, que era signada també pel PSU. Comorera s'hi referí poc després afegint a les causes que havien recomanat la seva autodissolució un seguit de consideracions, entre les quals sobressurt l'afirmació que al llarg de la guerra els interessos polítics i econòmics del moviment obrer coincidien en el seu conjunt

51. JOAN COMORERA: *Franco i Falange són la guerra!* Publicacions Catalunya. Mèxic, 1942.

amb els interessos de tots els sectors progressius de la nació per al seu alliberament social i nacional, i que per tant la direcció d'aquest moviment nacional no corresponia més a un centre internacional. Llavors es plantejà el problema de les relacions amb el PCE, sobre el qual l'opinió de Comorera va ser, insistentment, la de mantenir la unitat política del moment en la perspectiva d'una unificació posterior en un gran partit únic de la classe obrera hispànica.⁵²

El desenllaç que anava prenent forma en el conflicte europeu va fer dipositar les esperances dels demòcrates catalans en una intervenció aliada a Espanya, i s'augmentà el nombre de forces que intervenien a l'interior. A primers del 1945 la direcció del PSU es traslladà a Europa, i Joan Comorera organitzà el secretariat del partit a Toulouse, amb la col·laboració de Soliva, Vidiella, Moix i W. Colomer. Des de Toulouse, Comorera dirigí la reorganització del partit a França, on va jugar un paper molt important l'organització de París que va començar a preparar l'edició de «Lluita» sota la direcció de Grenier Barrera, i a on es traslladaria a finals d'any el secretariat. També des de Toulouse es va organitzar l'entrada dels nuclis guerrillers que van proliferar en aquells moments d'eufòria de la victòria sobre el nazisme.⁵³ El fracàs de l'operació de la Vall d'Aran va fer prendre consciència que sense la col·laboració directa dels aliats la caiguda del franquisme no era una perspectiva immediata. Però la diplomàcia franquista tampoc no havia badat i s'havia anat amotllant a les circumstàncies internacionals que s'anaven perfilant amb el desenllaç de la guerra, de manera que el 1945 va poder retardar una intervenció que semblava imminent, i fer servir el temps que li calia per prendre la iniciativa a l'interior, consolidant la seva aliança amb la jerarquia eclesiàstica i preparant una reforma de la seva façana, netejant-la de les formes més clarament feixistes que havia fet servir fins llavors, per poder consolidar-se i emprendre

una nova ofensiva diplomàtica en la que es pogués presentar com a precursor de la lluita anti-comunista que s'iniciava a Europa amb l'esclat de la guerra freda.

Les desavinences entre les forces aliades sobre la nova organització política que havia d'adoptar Europa van posar les bases de la posterior guerra freda, i en aquestes circumstàncies la unitat de les forces de l'oposició democràtica espanyola i catalana es va trencar.⁵⁴ El franquisme es va poder presentar com l'únic garantidor de la pau i l'estabilitat interna, alhora que començava les gestions que acabarien amb la victòria decisiva del seu reconeixement internacional.⁵⁵ En aquestes circumstàncies de la guerra freda i d'aïllament anti-comunista, Comorera va reforçar la seva voluntat d'estrènyer les relacions del PSU amb el PCE, i el juliol de 1947, en ocasió de l'acte celebrat a Perpinyà en l'aniversari de la fundació del partit, va afirmar que «avui som dos partits, orgànicament independents, que dirigeixen la lluita cadascú en el seu territori i amb la seva plena responsabilitat. Som, però, dos partits que en l'acció es sumen i som un car tenim la mateixa teoria, la mateixa línia política que forgem en comú, el mateix estat que hem de conquerir i estructurar junts, el mateix enemic que hem d'aniquilar junts i una classe obrera unida pels mateixos interessos i per la mateixa línia històrica. Aquesta unitat increbantable entre els dos partits germans ha estat segurament l'instrument millor que hem tingut a tot el llarg de la nostra duríssima història de partit en procés de bolxevització. Hem de vetllar per ella, per a impedir que res no l'estorbi, que res no l'afebleixi, que res no retardi indegudament la futura unitat orgànica. I hem de comprendre que el dia en el qual, d'acord amb les exigències de la lluita, el Congrés del nostre partit acordi la fusió orgànica, la formació del Partit únic marxista-leninista-stalinista de tot Espanya, serà el dia més gloriós de la nostra vida i de la nostra història: haurem creat les con-

52. JOAN COMORERA: *Una nova etapa històrica*. Publicacions Catalunya. Mèxic, 1943.

53. *Sentència...*

54. JOAN COMORERA: *La batalla de la pau*. Publicacions Catalunya. Mèxic, 1945.

55. MAX GALLO: *L'Espagne franquiste*.

dicions que ens permetran de marxar cap a la solució dels nostres problemes bàsics, de classe i nacionals.»⁵⁶

Aquesta unitat política, però, es posaria en qüestió l'any següent, quan el PCE va proposar una reflexió de l'actuació tinguda fins aleshores i una adaptació a les noves condicions internes i internacionals amb què se les havien de veure els membres de l'oposició democràtica, i en particular els comunistes. Efectivament, després que a primers del 1948 el president Irla dissolgués el govern, davant la impossibilitat de fixar uns mínims criteris unitaris, l'especial situació que travessava l'oposició catalana obligà a un replantejament dels criteris amb què s'havia actuat fins aleshores. Però al mateix temps el PCE iniciava un procés de reflexió autocrítica que va culminar a l'octubre en una reunió del Buró Polític, i a la que foren invitats Josep Moix i Joan Comorera pel PSU, i els dirigents del PC d'Euskadi. En aquesta reunió Vicente Uribe va presentar un informe que era el resum de les discussions que havien fet al PCE. En essència l'informe considerava que no s'havia estat prou sensible als canvis operats en les condicions de vida i de consciència del poble des de la guerra, i en conseqüència proposava un seguit de canvis destinats principalment a recuperar la iniciativa en el treball de masses, entre els quals la dissolució de les guerrilles i l'orientació de no construir sindicats clandestins, sinó d'aprofitar el marc de la CNS com a instrument per a la lluita reivindicativa. Malgrat els mals moments que la guerra freda feia travessar a tot el treball unitari, es proposava la formació d'una àmplia aliança anti-franquista que aglutinés tots els sectors del país interessats en el canvi del règim, fos quina fos la raó d'aquest interès. Aquesta àmplia aliança que havia de restaurar la democràcia, en les seves paraules, que havia de dur a terme la revolució democràtico-burguesa, s'havia de forjar al mateix temps que el partit assolís l'hegemonia i reconstrucció política de la classe obrera, i es preparés, per tant, a abordar les tasques de la revolució socialista,

a la qual estava indissolublement lligada l'actual revolució democràtico-burguesa en curs.

Assenyalava també l'informe el perill de la desviació nacionalista en el partit, i considerava que el problema fonamental que s'ha de plantejar aquest és el de la presa del poder i la realització del socialisme, i, explicitava, no el problema nacional. Els partits burgesos, seguia, el col·loquen en el primer pla amb la intenció de dividir els pobles d'Espanya, i aquesta teoria troba ressò en els partits Socialista Unificat de Catalunya i Comunista d'Euskadi. Acabava especificant que cal liquidar aquesta influència estranya al partit.⁵⁷

Les elaboracions teòriques que Comorera havia fet en els últims anys, principalment referides al problema nacional, l'havien conduït a formular unes conclusions polítiques que discrepaven de la proposta del PCE en dos aspectes principals: el problema de les aliances en la revolució democràtica, i el paper del problema nacional en la lluita per la democràcia i el socialisme. Joan Comorera partia de la hipòtesi que durant la guerra mundial s'havia posat clarament manifestada la impossibilitat que es produís un alliberament nacional sota el capitalisme, un cop assolit l'estadi del monopolisme imperialista. L'alliberament nacional, conclouia, va directament lligat a l'alliberament social, i aquest, en l'etapa del capitalisme monopolista, interessa a amplis sectors socials, entre els quals cal formar l'aliança popular que ha de donar lloc a un règim de democràcia popular que resolgui alhora el problema nacional i el social. La burgesia només es podrà incorporar a aquest moviment democràtic a través d'adhesions personals a la lluita per l'alliberament nacional, mai impel·lida per un interès de classe. L'alliberament nacional era, segons ells, un dels motors de la revolució democràtico-popular.⁵⁸

El mes següent al d'aquella reunió, Comorera envià una carta a J. Navarro Costabella, en la que es

56. JOAN COMORERA: *El camí de la victòria*. Publicacions Catalunya. Mèxic, 1947.

57. Apunts presos per Josep Moix en aquesta reunió, mecanografiats.

58. Vegi's els textos d'aquest volum.

refereix a aquesta concepció seva de la revolució democràtica; diu: «nosaltres, els obrers revolucionaris, els pagesos, petit-burguesos, menestrals, intellectuals progressistes, tots els patriotes, som una part integrant del camp antiimperialista i democràtic, i el nostre deure és el de lluitar (per) alliberar l'estat espanyol de les castes i classes que el monopolitzen, que hem de portar a bon terme la revolució democràtica espanyola. (...) I aprenent en l'experiència històrica, hem de bastir una veritable democràcia. I cal entendre's, perquè, avui, fins Franco es qualifica de democràcia. No ens podem deixar enlluernar per la democràcia formal, car en aquest enlluernament hi ha la raó profunda dels fracassos de la revolució espanyola. Hem de voler la forma i el contingut de la democràcia. Hem d'arrencar les arrels de les castes parasitàries, hem d'esbandir del territori el capital monopolista estranger, hem de liquidar els monopolis interiors, que en són còmplices i instruments. Hem de nacionalitzar el sòl i el subsòl, hem de nacionalitzar banques i assegurances, transports i altres serveis públics, la gran indústria i el gran comerç. Hem de liquidar el parasitisme terratinent i lliurar la terra als pagesos que la treballen, hem d'assegurar una vida decent i lliure de l'opressió econòmica monopolitzadora, a la petita burgesia i a la menestralia. Hem de crear un veritable exèrcit popular, un fecund règim de cultura popular, un autèntic ordre públic popular, un règim d'igualtat absoluta entre els sexes i que assegurí a la joventut i a la infància una perspectiva il·limitada de progrés i benestar. Hem de netejar l'estat dels agents i instruments de les castes i dels capitalistes. Hem de reestructurar l'estat espanyol per tal que, en la línia federativa, obtinguin realització plena els drets nacionals de Catalunya, Euskadi i Galícia. I per tal de consolidar la revolució democràtica, desenvolupar i marxar vers el socialisme, hem de voler que el nou estat espanyol, sorgit de la revolució espanyola, sigui dirigit per la classe obrera i la massa popular».⁵⁹ És a dir, proposava un programa

59. JOAN COMORERA: «Carta oberta a J. Navarro Costabella», a *Dues Cartes i una política*. Publicacions Catalunya. Mèxic, 1949.

de democràcia popular anti-monopolista com a alternativa immediata al franquisme.

Comorera es quedà sol defensant les seves tesis, no només al si del Buró Politic del PCE, al qual s'havia incorporat des de la reunió de l'octubre, sinó fins i tot al secretariat del PSU.⁶⁰ La coincidència dels trets principals del seu raonament polític amb els elements de la crítica que havia fet Josip Broz «Tito» als partits comunista francès i italià, en el sentit d'acceptar el règim de democràcia «formal», i no dur fins al final la revolució democràtica, quan van entrar a formar part dels governs de coalició nacional que s'havien format en acabar-se la Segona Guerra Mundial, així com la coincidència en la defensa de la llibertat nacional, li valgué de seguida l'epítet de «titista».⁶¹ Llavors Comorera, estant en desacord amb el PCE, va desviar la discussió a preservar la independència del PSU envers el Buró Politic del PCE, fet que li va fer guanyar la qualificació de nacionalista petit-burgès, per part dels qui combregaven amb les posicions polítiques d'aquest últim. La discussió, plantejada fora dels seus termes reals de desacord, va esdevenir molt aviat dura i agressiva, i s'hi van arribar a barrejar qüestions personals. Pel juny, quan s'havia de celebrar l'aniversari de la creació del partit, els organitzadors de l'acte de Toulouse, van preparar un míting en el que es defensava la unitat orgànica amb el PCE.⁶² Llavors Comorera va donar per acabades les possibilitats d'arribar a una entesa, i va decidir fer ús de les atribucions que li atorgava el més a més que era l'únic de la direcció que havia estat elegit per la Conferència Nacional del 1937, i ratificat pels comitès centrals posteriors. De manera que va decidir excloure de la direcció del PSU tots aquells que s'havien mostrat partidaris de les posicions defensades pel PCE. Així, el 29 d'agost de 1949

60. JOAN COMORERA: «Declaració», novembre del 1949.

61. F. CLAUDÍN: «La crisis de movimiento comunista internacional». Ruedo Ibérico, París, 1969.

62. «Aportació a la història política, social i nacional de la classe obrera de Catalunya». Publicacions Treball Modern. París, sense data, probablement 1969.

feia públic un comunicat en el que considerava que «l'actual direcció no garanteix la independència política i orgànica del partit», que es podia considerar una direcció caducada, i per tant calia procedir «a la reorganització d'un comitè executiu, òrgan estatutari del nostre partit», tasca per a la qual comptà amb la col·laboració d'un equip de membres del comitè central.⁶³

El dia següent publicava una nota en què suspenia «en llurs drets de militants» tres dels membres de la direcció,⁶⁴ fet que va provocar que el secretariat que havia estat dissolt, fes una altre declaració expulsant-lo a ell del partit, el 8 de setembre.⁶⁵ Des d'aquell moment totes les activitats anaren destinades a guanyar-se la base del partit que de ben poca cosa s'havia assabentat d'aquell conflicte. El novembre Comorera va fer pública una «Declaració», i l'abril de l'any següent va donar dues conferències a la Société des Savants de Paris, tot amb l'objectiu d'explicar les seves posicions polítiques als militants del partit.⁶⁶ El primer de febrer ja havia constituït el comitè executiu provisional, però veient que el seu prestigi personal no podia contrarestar la força de l'aparell del partit, a finals d'any, a l'octubre, decidí escriure a Stalin per demanar-li que «fes les indicacions oportunes per tal que la discussió i l'enquesta demanades es duguin a terme el més aviat possible», després d'haver fet les corresponents confessions de fidelitat al stalinisme i de condemna al titisme.⁶⁷ Stalin no es dignà ni contestar les cartes que, primer Comorera, i després el comitè executiu provisional, li

adreçaren, i per fi Comorera va resoldre traslladar-se ell personalment a Catalunya, per tal de dirigir directament la reconstrucció del partit a l'interior.

La nit de cap d'any del 1951 Comorera travessà la frontera pirenenca, pel pas de Bourg-Madame-Puigcerdà, i s'establí a Barcelona amb la seva muller. A Barcelona es dedicà preferentment a la confecció de «Treball», que ell mateix redactava i editava en una ciclostil.⁶⁸ En va fer trenta-dos números, el primer dels quals duu la data del 15 de gener de 1952, i l'últim pocs dies abans de la seva detenció. En aquests números de «Treball» hi ha una secció titulada «Desperta't Catalunya!», on Comorera va fer un interessant esforç per sintetitzar i difondre les seves tesis sobre la qüestió nacional. Algunes de les tesis defensades al llarg de la polèmica del 1948-49, hi van ser rectificades. La detenció per la policia el 23 de juny de 1954, li va interrompre aquest treball. Va estar a la presó Model de Barcelona fins poc abans del consell de guerra, moment en què va ser conduït a Madrid. El 7 d'agost de 1957, després de més de tres anys d'esperar, tingué lloc la sessió del judici militar, en el que se li demanava la pena de mort. Quan li demanaren si tenia alguna cosa a afegir digué que: «la part de l'exèrcit espanyol que es va sublevar el 18 de juliol de 1936 va mancar al jurament de fidelitat que havia prestat, i jo no hi vaig voler mancar. Com que la sobirania ve del poble, els que van mantenir-se fidels a la república, foren els únics fidels a la nació. No vaig venir a Espanya fugint del PCE com s'ha dit injustament, sinó perquè vaig creure arribat el moment de l'obligació moral de fer-ho».⁶⁹

La sentència definitiva es feu pública el dia 23, i s'hi condemnava a Comorera a trenta anys de presó. La sentència fou aprovada pel capità general Pablo Martín Alonso, i dos mesos després, el 24 d'octubre, era traslladat al Penal de Burgos, on morí el 7 de maig de 1958.⁷⁰ En una carta anònima rebuda des

63. «Comunicat de la Secretaria General del PSU de Catalunya», 29 d'agost 1949.

64. «Comunicat de la Secretaria General del PSU de Catalunya», 30 d'agost 1949.

65. Aportació...

66. Les conferències es van celebrar els dies 1 i 2 de març, i duïen per títols: «La concepció nacional del partit de la classe obrera catalana» i «No som catalans a mitges, ni nacionals a estones perdudes». Eren un compendi de la posició política de Comorera, amb un bany de stalinisme.

67. La carta va signada a París el 24 d'octubre, però abans s'havien adreçat algunes vegades a l'Oficina d'Informació dels Partits Comunistes (kominform), sense obtenir-ne tampoc resposta.

68. Sentència...

69. EVARIST MASSIP I AMADEU BERNADÓ, text citat.

70. Vegi's l'article «La pàtria és dels obrers», sortit a la secció *Desperta't Catalunya!*, del «Treball» que ell edità a l'interior des del 1952.

del Penal pels companys de Comorera de París, se'ns comunica les condicions de salut amb què hi va, podem assegurar, subsistir, i les relacions polítiques que hi sostingué, així com les condicions de la seva mort: «...quan va arribar, la seva salut era molt precària. En portar-lo de Barcelona, la cosa va precipitar sens dubte la seva mort. Del departament cel·lular van portar-lo a la infermeria quan ja el seu estat era molt greu. Per part de la direcció de l'establiment i del mateix metge no va fer-se cap esforç per a fer front a la malaltia que el matava. Els companys d'allí, companys d'arreu d'Espanya i que porten molts anys empresonats, feren tot el que estigué al seu abast per ajudar-lo, tant materialment com moralment. Un company estigué al seu costat de forma permanent per tal d'assistir-lo en les seves necessitats de menjar, medicaments i altres.

»De tots eren conegudes les diferències polítiques amb ell existents, però les seves relacions amb els companys s'amilloraven diàriament de forma notòria. La seva actitud fou, en els últims moments, de gran confiança en el futur democràtic del nostre país i de confiança en la victòria del socialisme.

»No acceptà els serveis del capellà per tal de confessar-lo ni extremaunciar-lo, i fou enterrat civilment tal com ell havia demanat.»

JOAN COMORERA I LA QÜESTIÓ NACIONAL

Joan Comorera ha estat considerat un nacionalista. Els seus adversaris li ho han retret tot afegint-li la qualificació de «petit-burgès». Els seus partidaris li ho han considerat el seu gran mèrit. Caldria precisar exactament l'abast conceptual d'aquest terme per veure què hi ha de cert en aquestes afirmacions. Segons el diccionari Fabra, de nacionalista, n'és el «que vol la unitat i independència de la seva nació». Certament Comorera volia la unitat de Catalunya, però no en volia la independència. Si a més considerem el debat actual sobre l'àmbit territorial que abra-

ça la nació catalana, haurem de posar també interrogants a la voluntat de Comorera d'unitat de la seva nació.

De fet ell no es considerà mai un nacionalista, i així ho expressà de manera sistemàtica i constant. No només negava ser un nacionalista, sinó que considerava el nacionalisme com una concepció burgesa.⁷¹ En la «carta oberta a un separatista» assegurava que «no sóc separatista, ni nacionalista, sinó internacionalista». La reticència dels socialistes catalans a considerar-se nacionalistes ja venia de lluny. Per exemple Serra i Moret, amb qui Comorera va sostenir estretes relacions durant força temps, escriví en el manifest fundacional de la USC que «no quedi entre cap de nosaltres la creença o la illusió que la Unió Socialista de Catalunya és un sector, una modalitat, del nacionalisme català. La Unió Socialista de Catalunya és, i no aspira a ésser altra cosa, que la fracció catalana del socialisme universal».⁷² Joan Comorera considerava que era precisament aquesta vocació universalista el que donava vida al patriotisme. El patriotisme es caracteritza, segons ell, per la voluntat de pervivència nacional, i és l'expressió natural de l'internacionalisme proletari. El fet de ser internacionalista, afegia, és la raó per la qual «som els únics capacitats per a resoldre el problema nacional».⁷²

Aquesta concepció, com altres, seran constants en el pensament de Comorera. Ara, n'hi ha algunes que són modificades, d'altres formulades de nou, i unes quantes que només seran insinuades al llarg del procés de la seva recerca i elaboració teòrica, procés que la detenció policial va interrompre. El punt d'arrencada d'aquest procés el constitueix probablement la formació adquirida a la Unió Soviètica, en la seva llarga estada dels anys 1939-40. L'esquema leninista-stalinista del concepte de nació fou, efectivament, la columna vertebral d'aquest cos teòric des que arribà a Mèxic l'agost de 1940. Però es convertí més endavant en un simple punt de partida d'una reflexió que

71. La Unió Socialista de Catalunya. Ponència d'en Miquel Serra i Moret. Barcelona, 1923.

72. JOAN COMORERA: El problema de les nacionalitats a Espanya. Publicacions Catalunya. Mèxic, 1942.

era a vegades original i força sovint contradictòria. Després de la primera guerra mundial la teoria de Lenin i Stalin sobre els moviments nacionals, de fet, havia estat arraconada a l'estudi del problema de les colònies. Stalin es referí explícitament a la unió del problema nacional i el colonial, i que l'alliberament de les nacions oprimides a Europa no era pensable sinó quan les colònies assolissin la seva independència, condició que pressuposava que s'enderroqués el capitalisme a les metròpolis i s'hi instaurés la dictadura del proletariat. Així, doncs, l'alliberament nacional de les nacionalitats europees anava lligat a la lluita pel socialisme: el problema nacional esdevenia una part del problema de la revolució proletària.⁷³

Amb això s'abandonava la perspectiva d'elaborar una política específica per a la lluita d'alliberament de les nacionalitats europees, i a la pràctica la Internacional Comunista va concebre aquesta qüestió com un aspecte marginal al voltant del qual es podien forjar aliances tàctiques. Per part de Comorera la traducció política d'aquesta teoria, en el moment de l'aïllament anti-comunista provocat arran del pacte germano-soviètic, consistia a proposar la formació d'un front popular a la base dirigit per la classe obrera, que instaurés una república popular sota la direcció d'aquesta i que posés en pràctica el dret dels pobles a l'autodeterminació. «Només la Unió Soviètica ha resolt de manera definitiva i satisfactòria els problemes nacionals. Els ha resolt perquè a la Unió Soviètica el poder pertany a la classe obrera», i només la classe obrera pot reconèixer el dret dels pobles a l'autodeterminació.⁷⁴ És a dir, es proposava la instauració de la dictadura del proletariat, sota la forma de república popular, com a única alternativa possible al franquisme i com a únic marc on era possible la resolució definitiva del problema nacional. Per tal de reforçar més aquesta posició, Comorera recollia algun dels conceptes elaborats per Lenin en

73. J. STALIN: *El marxisme i la qüestió nacional*, Ediciones en lenguas extranjeras, Moscou, 1948. Vegi's l'edició castellana a Avance, Barcelona, 1976.

74. JOAN COMORERA: *Contra la guerra imperialista...*

la seva polèmica amb Otto Bauer,⁷⁵ en el sentit de considerar que la nació no és una «comunitat de destí», sinó que a dins de cada nació cal comptar amb dues nacions, la burgesa i la proletària, l'hegemonia de les quals dependrà de qui tingui el poder de l'estat.

Així que la Unió Soviètica entrà a la Segona Guerra Mundial, es modificaren les posicions de la Internacional Comunista sobre el caràcter d'aquesta, i els partits comunistes van poder corregir les aspreses provocades en un primer moment amb els altres partits democràtics. Llavors Comorera proposà la restauració de la legalitat republicana del 1931 i el restabliment de l'estatut, encara que aquests no solucionaven el problema nacional, perquè primer calia «resoldre una qüestió prèvia: la liquidació del franquisme», i perquè «la solució integral d'aquest problema no es pot separar del problema general de la revolució i la dictadura del proletariat». Assenyalava també que «el moviment nacional de Catalunya és avui una part del moviment obrer català, una part indissoluble del problema de la revolució proletària del nostre país. Hem arribat a la darrera etapa».⁷⁶ Amb aquesta última observació Joan Comorera feia referència a una tesi que va ser un dels aspectes que van sortir a rel·luir en la polèmica del 1948-49. Joan Comorera sostenia que el moviment nacional havia passat per dues etapes, en la primera de les quals havia estat dirigit per la burgesia catalana i que va durar fins el 13 de setembre de 1923, en el moment del cop d'estat de Primo de Rivera, fet que ocasionà que el protagonisme del moviment nacional passés a la petita burgesia. Aquesta en dirigí la segona etapa que s'allargà al final de la guerra dels tres anys. A partir d'aquest moment, la petita burgesia s'incapacità per a seguir dirigint el moviment nacional, i aquest esdevingué una responsabilitat del moviment obrer. Amb aquesta tesi es venia a corroborar la fórmula

75. Otto Bauer considerava a *La qüestió de les nacionalitats i la socialdemocràcia* que la nació era bàsicament «el conjunt dels homes units per la comunitat de destí en una comunitat de caràcter».

76. JOAN COMORERA: *Contra la guerra...*

staliniana segons la qual l'alliberament nacional és un aspecte de la revolució proletària.⁷⁷

Malgrat que aquest fos un dels aspectes que van constituir polèmica en el moment de les discussions que van provocar la crisi del 1949, la direcció del PSU va recollir més endavant les línies generals d'aquesta tesi. Així el 1961, en un opuscle titulat *El problema nacional català*, i prologat per Pere Ardiaca, es venien a repetir en essència els mateixos elements per a una interpretació de les etapes que ha travessat el moviment nacional català: «la gran burgesia catalana es decidí a crear un partit polític propi... un partit nacionalista: la Lliga... Però la burgesia catalana... es llençava a la lluita amb el temor de ser desbordada per l'esquerra, és a dir, per les masses populars». «I en el moment decidíu no ha dubtat: entre el poble revolucionari i veritablement renovador i l'oligarquia reaccionària, immòbil, ha triat aquesta.» Tot plegat «demostra la impossibilitat que el moviment nacional atenyi els seus objectius sota la direcció de la gran burgesia». Llavors «la burgesia petita i mitjana de Catalunya aconseguí de prendre el relleu de la gran burgesia en la direcció del moviment nacional», però «la Llei de Contractes de Conreu fou la demostració que les llibertats nacionals de Catalunya formen un tot indissoluble amb les llibertats socials i polítiques... i que la justa solució dels problemes socials i polítics és la millor garantia per a la justa solució del problema nacional». «L'experiència històrica del moviment nacional català —concloïa el llibret— demostra, doncs, al nostre entendre, que ni la gran burgesia ni la burgesia petita i mitjana no són forces que el puguin portar a la plena realització dels seus objectius alliberadors. Demostra també "a contrario sensu" que la força capaç de portar-lo fins al final ha de ser una altra: la classe obrera, en una pa-
raula.»⁷⁸

Tornant a Comorera, veiem com en la proposta política d'unitat de tots els catalans per restablir la

77. Ibid.

78. *El problema nacional català*, pròleg de Pere Ardiaca. Edicions Nous horitzons. 2 vols. Primer vol.: 1961.

democràcia com a condició prèvia per a solucionar el problema nacional, havia quedat oberta la porta que conduïa —com veurem després— a una rectificació de fons de la identificació mecànica del moviment nacional amb la revolució proletària. A part d'aquesta consideració, observem també en l'obra de Comorera dels primers anys, alguns conceptes que desborden la concepció estrictament staliniana sobre la qüestió nacional i que, en certa forma, connecten amb algunes de les elaboracions fetes pels marxistes de primers de segle, principalment els austromarxistes, i sobretot de Kautski.⁷⁹ Comorera coincidia amb aquests en el fet de ressaltar la importància de la pagesia en el moviment nacional: «ha d'ésser clar per a tothom que aquesta aliança de la classe obrera amb els camperols, fonamental en el problema de la revolució proletària, no serà possible si aquella i essencialment el seu partit dirigent, menystenen o ignoren el problema nacional i colonial allà on existeix». I això perquè «no es concebeix una nació, un moviment nacional, sense la pagesia a la seva base», de manera que «el moviment nacional és un problema en essència camperol».⁸⁰

Es a dir, sobre la base de l'esquema leninista tradicional de les aliances en la revolució proletària, és com es tracta el caràcter del moviment nacional dintre d'aquest problema general de la revolució proletària, i partint d'aquí s'arriba a formular una noció nova sobre l'essència camperola del moviment nacional i de la nació mateixa. El camperolat, per altra banda, reserva principal de la nació, és a més a més, en l'esquema de Kautski, el dipositari principal de la llengua. En conseqüència «el més sòlid dels vincles que formen la unitat de la nació, es veu a simple vista: la llengua»⁸¹ Joan Comorera, pel seu costat, tot i sense renunciar explícitament a la concepció leni-

79. Karl Kautsky va ser el primer marxista que es proposà una reflexió sistemàtica del problema de les nacionalitats oprimides. Des de la mort d'Engels i fins a la formació de la Internacional Comunista va ser considerat com el cap indiscutible del moviment socialista europeu.

80. JOAN COMORERA: *El problema...*

81. K. KAUTSKI: *Nacionalitat i internacionalisme*, suplement de «Neue Zeit», 1908.

niana-staliniana de la nació, insinua més endavant que la llengua ocupa un lloc preferent en la formació de la nostra nacionalitat: els catalans «ens servim del nostre idioma mil·lenari com el més preat instrument de cultura», i gràcies a ell «no hem perdut ni venut la consciència nacional».⁸² No n'hi ha prou, doncs, de reunir les quatre característiques de la definició que Stalin feia de la nació —la unitat territorial, lingüística, econòmica i psicològica—, sinó que l'element principal de la formació de la nació n'és un de sol: la llengua.

He fet servir expressament l'expressió «formació de la nostra nacionalitat», i no cap altra com hagués pogut ser la de «preservació», perquè això ens porta a un altre vessant força interessant de la concepció de Comorera sobre la nació. Joan Comorera deia que «en vigílies de la Revolució Francesa compartien el poder i els privilegis de la monarquia absoluta, l'aristocràcia i el clergat. Els estats eren patrimonis familiars feudals. Els exèrcits eren mercenaris i l'oficialitat un cos tancat aristocràtic. El patriotisme no era nacional. Casaments, divorcis, morts, batalles reials o d'hereus reials, estenien o retallaven els estats. Els factors constitutius d'una nació existien, però la nació viva, organitzada, actuant, no. En un procés de segles va anar-se forjant una nova classe. Dels gremis, dels menestrals medievals, varen sorgir els banquers, els comerciants, els manufacturadors: la futura burgesia. L'increment progressiu econòmic del «tercer estat» va crear en ell la consciència política de classe, la qual s'articulà i s'expandí en una nova filosofia, en una nova interpretació de la història, en una actitud rebel davant el poder polític. L'enciclopedisme va ésser el fruit gloriós de la maduresa econòmica i, per tant política d'una classe subjecta i conscient de la seva força i dels seus drets. La Revolució Francesa va ésser la conseqüència inevitable. La monarquia, l'aristocràcia, el clergat no resignant-se a la pèrdua del poder polític fugiren a l'estranger, provocaren la guerra dels mercenaris estrangers, contra França, envai-

ren la pàtria i la saquejaren, traïren la pàtria per a salvar els seus interessos de casta. En trair la pàtria, perderen el gaudi de l'Estat. I el procés obert per la Revolució Francesa va arribar inexorablement a la seva conclusió. La burgesia s'emprà del poder polític. desenvolupà el seu poder econòmic, creà les Nacions i els Estats que hem hereditat».⁸³ La cita és llarga, però s'ho mereixia. Comorera considerava, doncs, que abans de la Revolució Francesa existien els factors constitutius d'una nació, però que aquesta no era viva ni actuant. Els factors constitutius de la nació són, per descomptat, els de la famosa definició de Stalin, dels quals destaca la llengua, però la nació en sentit estricte no va existir amb ells, sinó fins després que la burgesia hagués lluitat per construir un Estat que defensés els seus interessos davant de la noblesa. I és precisament al llarg d'aquest procés de lluita política a construir un Estat pròpi que s'han constituït les nacions. Sense sortir de l'àmbit de la teoria ortodoxa del leninisme sobre la qüestió nacional, Comorera recollia alguns aspectes elaborats pel dret constitucional liberal.

Una altra qüestió és l'abandonament de la defensa nacional per part de la burgesia, a mida que el capitalisme s'ha anat desenvolupant i a la burgesia li ha interessat saltar per damunt de les limitacions imposades pels estats que ella mateixa havia construït. O dit d'una altra manera, se'ns planteja ara el problema de la defensa de la llibertat nacional a l'època de la internacionalització de la burgesia com a classe. En un primer moment, ja ho hem vist, Joan Comorera acceptà una aliança tàctica amb la burgesia per tal de fer front a l'enemic principal: l'Estat autòritari. Però aquesta acceptació no modificava la consideració que la solució del problema nacional anava íntimament vinculada a la instauració de la dictadura del proletariat: «el PSU de Catalunya en proposar una línia d'amplia unitat... no abandona cap dels seus principis, com no renuncia a realitzar-los... Ajornar un programa no vol pas dir abandonar-lo... Vol

82. JOAN COMORERA: *Catalunya és una nació*. «Treball» 102, Barcelona, 1952.

83. JOAN COMORERA: *Els enemics de la unitat combatent dels catalans*. Publicacions Catalunya. Mèxic, 1943.

dir, justament, crear les condicions perquè els principis puguin ésser realitzats».⁸⁴ Però aquesta posició de principis s'anà modificant progressivament. Quan es va dissoldre la IC, Comorera comentà el fet afirmant que «la classe obrera ha esdevingut... per la descomposició i la traïció dels sectors que dirigien l'estat i monopolitzaven el patriotisme, la columna vertebral de la nació», i que «els interessos polítics i econòmics vitals del moviment obrer en el seu conjunt, coincideixen avui amb els de tots els sectors progressius, amb la nació mateixa... per l'alliberament i reconstrucció nacionals». Així com que, amb la incorporació plena del moviment obrer a la nació, «la provisional comunitat de destí de les diferents capes de la població en cada nació avui és un fet irrecusable», conclou que «la solució definitiva del problema nacional no està en mans de la burgesia, sinó del poble».⁸⁵ Aquests canvis conceptuals, produïts arran de la dissolució de la IC, eren un signe de les serioses innovacions que apuntaven cap a una modificació de conjunt de la concepció teòrica sobre la nació que en el pensament de Comorera, havia tingut el punt de partida en la teoria staliniana de la qüestió colonial i nacional.

En aquest procés de canvi tornem a trobar certes coincidències amb alguns conceptes elaborats pels austromarxistes. En primer lloc el reconeixement de la tesi de la «comunitat de destí», i en segon lloc i sobretot la identificació dels interessos de la majoria del poble, de tota la nació, amb els de la classe obrera, i per tant l'acceptació de la possibilitat d'una solució del problema nacional en un marc diferent de la dictadura del proletariat i el socialisme.⁸⁶ En el pensament de Comorera, doncs, no es tractava ja d'una part inseparable de la revolució proletària, ni d'un problema la solució del qual només era possi-

ble en el socialisme, sota la dictadura del proletariat, sinó d'una tasca que interessava el conjunt del poble i que es situava en el procés de la revolució democràtica. L'any següent Joan Comorera va escriure un dels treballs més elaborats d'aquesta continua labor de recerca i de reflexió teòrica sobre la nació. En la introducció d'aquest treball, La nació en la nova etapa històrica, escrit el 1944, Comorera feia un seguit de consideracions de tàctica i estratègia que posaven també en qüestió les formulacions doctrinals dominants a l'època dins els corrents marxistes de pensament. Considerava que «el nostre poble ja ha sofert prou amb la guerra... (i que) sense ésser sotmès a altres proves de sang i foc, pot i ha de concentrar les seves energies en la tasca gegantina de la reconstrucció democràtica (de Catalunya) en un pla superior de problemes i solucions». Constituïa un autèntic desafiament a les tesis oficials de la indefectibilitat de la conquesta violenta del poder i la instauració de la dictadura del proletariat, per bé que es dissimulava el capgirament conceptual de fons amb força ús de citacions dels textos de Stalin, per tal que donessin la benedicció que calia a la revolució copernicana que s'operava en el pensament del dirigent del PSU de Catalunya.

D'una banda havent revisat aquestes qüestions doctrinals, de l'altra Comorera desenvolupà les seves reflexions sobre la identificació dels interessos nacionals amb els de la classe obrera. El raonament de Comorera és suggestiu, i en essència ve a dir que el proletariat que no tenia pàtria ha esdevingut la columna vertebral de la nació, mentre que la burgesia, un cop assolit l'estadi del capitalisme monopolista, ha deixat de ser patriòtica per convertir-se en una classe cosmopolita, sense pàtria i fins i tot anti-nacional. Això perquè els interessos dels monopolis estan pel damunt de les nacions, de manera que, aquestes, han perdut la seva sobirania sota el capitalisme monopolista. Les nacions «en la defensa de la seva sobirania i del dret inalienable d'autodeterminació, no tenen més que una sortida: anihilar en l'àmbit nacional el capitalisme monopolista» i substituir-lo

84. JOAN COMORERA: *Franco i Falange...*

85. JOAN COMORERA: *Una nova etapa històrica*, citat.

86. K. KAUTSKI deia a *La nacionalitat moderna*, «Neue Zeit», 1887, que «l'antagonisme entre burgesia i proletariat no deixa de créixer, però simultàniament el proletariat es converteix cada cop més en el nucli de la nació, pel seu nombre, per la seva intel·ligència i energia, i els interessos de la nació i els del proletariat són cada vegada més convergents».

«per un altre sistema social-econòmic més elevat».⁸⁷

Quin és aquest sistema socialment i econòmicament més elevat? En la teoria leninista i stalinista clàssica, l'alternativa només pot ser el socialisme sota la dictadura del proletariat. En Comorera, pel fet de considerar que és tot el poble l'interessat a sacsejar-se la dominació anti-nacional dels monopolis, només pot ser un règim popular, anti-monopolista, on el conjunt del poble sigui el protagonista; i pel fet de renunciar a la utilització de la violència com a mitjà principal per a assolir el poder, només un règim democràtic instaurat per la via pacífica i que reconstrueixi el país per la via democràtica podrà garantir el dret a l'autodeterminació de les nacions. En aquest mateix sentit Kautski escrivia que «els defensors del radicalisme revolucionari objecten a l'autodeterminació dels pobles que és irrealitzable en el marc del mode de producció capitalista i que només tindria sentit en una societat socialista. Però, en realitat, la reivindicació de l'autodeterminació en una societat socialista seria supèrflua per què ja hauria estat satisfeta. El socialisme proletari és per damunt de tot un socialisme democràtic, i la democràcia és la base sobre la qual ha de ser construït. Seria absurd demanar que una societat socialista només instaurés la base sobre la qual s'ha establert (...). Pel contrari, la democràcia i el dret a l'autodeterminació dels pobles ha de ser reivindicat en el marc de la producció capitalista, i la lluita per obtenir aquest dret ha de portar-se a terme amb més energia com més petit sigui el grau de democràcia realitzat en aquest marc.»⁸⁸

Comorera considerava que era sostenir una actitud sectària el fet de respondre a la pregunta formulada dient «amb el socialisme». Afegia que «no som l'única força, que ens cal comptar amb altres forces populars que junt amb nosaltres combaten a mort contra el nazi-feixisme-falangisme, que junt amb nosaltres han de participar a la reconstrucció del món

després de la victòria, que no estem en presència d'un fenomen isolat, localitzat, sinó d'un fenomen universal, que estem davant d'un canvi de civilització en escala mundial». Així, doncs, es tractava d'un estadi del progrés històric que no era simplement el resultat d'una conjuntura particular, ni d'uns compromisos d'interès tàctic exclusivament, sinó el resultat d'una determinada correlació de les forces socials produïda al llarg del desenvolupament del capitalisme. Aquest desenvolupament ha situat la majoria del poble, la nació, davant del capitalisme monopolista: «en el duel històric entre la nació i el capitalisme monopolista, la victòria serà de la nació, car la nació és una entitat progressiva en ascensió, i el capitalisme monopolista és un sistema social i econòmic regressiu arribat a l'etapa darrera d'evolució, en estat definitiu de descomposició i de parasitisme. La nació no és en si mateixa una fase definitiva de la convivència humana. Però així com el capitalisme no té ja davant seu més que la mort, la nació ha de cobrir encara altres etapes progressives abans de morir. El capitalisme monopolista, com tot sistema d'opressió i d'escanyament financer, que tendeix a la dominació i no a la llibertat, a l'explotació humana i no a la cooperació fraternal entre els homes, mor de mort violenta. La nació com a entitat de convivència humana que tendeix a la llibertat i no a la dominació, a la cooperació i no a l'explotació morirà de mort natural, en una perspectiva llunyana, quan la seva funció històrica s'hagi acabat, no per imposició, sinó per esgotament, per evolució. Del clan a la tribu, de la tribu a les ciutats lliures i regions feudals, d'aquestes a la nació feudal, d'aquesta a la nació burgesa sobirana, d'aquesta a la nació burgesa mediatitzada per la finança internacional. D'aquesta a la nació popular, a la nació socialista, els nuclis humans aplegats per raons històriques i factors geogràfics determinants, han pujat graó a graó l'escala del progrés humà, corresponent a cada fase històrica a modes de producció i relacions de producció ascendents. I en l'evolució històrica és evident que únicament en el si de la civilització comunista plenament desenvolupada, la

87. JOAN COMORERA: *La nació en la nova etapa històrica*. Publicacions Catalunya, Mèxic, 1944.

88. K. KAUTSKI: *L'autodeterminació de les nacions*. Stuttgart, 1917. Vegi's traducció castellana a *El marxismo y la cuestión nacional*. Avance, Barcelona, 1976.

nació perdrà el seu caràcter progressiu, d'entitat històrica necessària, i en ascensió a fases superiors. Només aleshores la nació desapareixerà, morirà de mort natural, com moriran la democràcia i l'estat. Moriran la democràcia, l'estat i la nació, perquè «homes nous en circumstàncies noves» (Marx) no necessitaran de la compulsió majoritària, essència de la democràcia, ni de la coerció d'un aparell en mans de la classe dirigent, essència de l'estat, per a complir els seus deures envers ells mateixos i la collectivitat, perquè aquests «homes nous en circumstàncies noves» no seran, no es sentiran nacionals, sinó universals. Evidentment companys: la batalla històrica entre la nació i el capitalisme monopolista serà guanyada per la nació.» Al mateix temps que aquest desenvolupament del progrés històric interessava la majoria del poble a liquidar el capitalisme monopolista, creava les condicions perquè la construcció de la nova societat es fes mitjançant mètodes democràtics: «La força de les masses populars dirigides per la classe obrera, serà tan potent, tan extraordinària, que es pot fer una afirmació de perspectiva històrica enorme: les masses populars dirigides per la classe obrera podran prendre el poder polític de la nació i marxar endavant en el procés de la seva reconstrucció, democràticament.»

En aquesta etapa de construcció de la nació en la qual hi haurà el protagonisme de tot el poble, segons les previsions de Comorera, s'havia de pensar en la formació de governs de «coalició obrera i pagesa amb la participació de la mitjana i petita burgesia, i la missió essencial dels quals serà assegurar el poder de la nació i el seu desenvolupament envers l'estructura superior socialista», procés que vindrà caracteritzat per la coexistència de «l'economia social bàsica i l'economia particular de la mitjana i petita burgesia industrial i comercial de contingut social, però, i al servei de les necessitats socials de la nació, l'economia cooperativa de consum, de sanitat social, de compra i venda en comú dels Sindicats Agraris, i l'economia cooperativa de producció agrària i menestrala».⁸⁹

89. JOAN COMORERA: *La nació...*

Un cop que Comorera entrà a Catalunya i es lliurà a l'activitat de difondre les seves orientacions polítiques, corregí algunes de les posicions expressades en aquest document del 1944. La més important, potser, era el reconeixement de la possibilitat d'endegar una lluita per l'alliberament nacional conjuntament amb la burgesia, i no necessàriament fora del capitalisme: «en el procés general de la revolució proletària, una revolució estrictament nacional —o institucional— és sols una etapa. Amb tot, una etapa positiva, per tal com esbandeix un element de distracció, de dispersió de forces, de confusions teòriques i pràctiques: un element pertorbador que, pel sol fet d'existir, ofereix a la burgesia nacional l'oportunitat d'actituds i d'actes populars que no posen en perill immediat el seu interès i seguretat de classe dirigent, dominant». Així, avui quan «a l'ordre del dia tenim, no la revolució proletària, sinó el restabliment de la república democràtica, (és) en funció d'un règim democràtic hispànic com la classe obrera catalana ha de plantejar i resoldre la qüestió nacional» perquè «la burgesia i la classe obrera poden tenir en casos concrets i en circumstàncies determinades, un interès comú. Aquest és el nostre cas».⁹⁰ Hi havia, doncs, una certa comunitat de destí amb la burgesia nacional, i la classe obrera ha de plantejar la seva solució al problema nacional en el marc democràtic assolit conjuntament amb la burgesia.

Altres aspectes també eren reconsiderats, com ara la qüestió de la desaparició de la nació, junt amb la democràcia i l'Estat, en el procés de superació de la societat en classes socials, ja que considerava que «l'Estat, instrument de la classe dominant, desapareixerà en el procés d'una civilització sense classes, justament quan la Nació assolirà plena maduresa».⁹¹

En aquest moment de l'elaboració, Comorera ens deixà el seu pensament, en un estadi de l'evolució que la detenció policíaca va aturar. L'evolució que s'hi

90. JOAN COMORERA: *Desperta't Catalunya!*, a «Treball», n.º 111, 117 i 112, respectivament, Barcelona, del 1952, el primer i l'últim, i l'altre, del 1953.

91. JOAN COMORERA: *Desperta't Catalunya!*, a «Treball», n.º 101, Barcelona, 1952.

observa és, com hem vist, força notable, i és del tot imprevisible saber quin camí hagués seguit d'haver-se pogut continuar. Però, la seva obra és aquí, tal i com ell ens la legà, per a servir Catalunya i la lluita pel seu alliberament social i nacional.

LEANDRE COLOMER I CALSINA

SOCIALISME I QÜESTIÓ NACIONAL

I. Contra la guerra imperialista i per l'alliberació social i nacional de Catalunya

Fragments de l'informe que Joan Comorera va presentar el 8 de setembre del 1940 als militants del PSU de Catalunya, des de Mèxic, a on havia arribat feia pocs dies provinent de Moscou.

(...)

En aquesta situació internacional, i coneguts els factors que l'han determinada i besllumades les perspectives immediates, hem d'analitzar la qüestió nacional de Catalunya. La nostra qüestió nacional és una part de l'immens conjunt remogut a fons per la segona guerra imperialista i per la justa i conseqüent política de pau de la Unió Soviètica. La solució de la qüestió nacional de Catalunya no pot ésser considerada aïlladament del profund procés històric que va desenvolupant-se en els nostres dies i en el món sencer.

MARX-ENGELS I EL PROBLEMA NACIONAL I COLONIAL

En analitzar els esdeveniments que en la seva època tingueren lloc a Irlanda, Índia, Xina, els països centre-europeus, Polònia i Hongria, Marx i Engels ens donaren les directrius fonamentals sobre la qüestió nacional i colonial.

Aquestes directrius fonamentals no solament no foren desenvolupades per la socialdemocràcia, sinó que varen ésser desconegudes i tergiversades en la teoria, i renegades en la pràctica.

Els problemes nacionals d'Europa han estat i són un factor revolucionari de lluita contra l'imperialisme. En la mesura en què els partits de la segona in-

ternacional degeneraren en partits de «reformes socials», s'apartaven de la lluita de classes, renegaven de la dictadura del proletariat, passaven als rengles de la contrarrevolució, la qüestió nacional que en un principi anunciaren vagament, es transformà en instrument «ideològic» de subordinació nacional a l'imperialisme. No val ara la pena d'analitzar les teories social-demòcrates justificatives de l'opressió nacional i colonial. Recordem, només, que pels social-demòcrates la lluita dels pobles colonials era contrària als interessos del proletariat europeu, que la tesi sobre «la missió i càrrega de l'home blanc» dels més fanàtics imperialistes, l'acceptaven en parlar del paper progressiu de l'imperialisme en les colònies, que feien el joc a l'imperialisme en assegurar que els pobles colonials i nacions oprimides no estaven preparats per a l'exercici de la llibertat i de la sobirania.

La nostra experiència és suficient per a conèixer a fons la posició pràctica dels socialdemòcrates en la qüestió nacional. El Partit Socialista Obrer Espanyol ha combatut a sang i a foc Catalunya i Euzkadi, les dues nacionalitats històriques oprimides arribades a la maduresa nacional. El Partit Socialista Obrer Espanyol ha estat un instrument de l'imperialisme espanyol, el més útil car, per la seva acció escrita i pràctica, grans nuclis d'obrers no cospiren mai que la qüestió nacional i colonial és part integrant de la revolució proletària internacional. En el curs de la nostra guerra les incomprensions i exabruptes del Partit Socialista Obrer Espanyol i dels seus líders en funció de govern, Largo Caballero, Prieto i Negrín, de cara a Catalunya i a les institucions autonòmiques nostres, foren uns dels factors principals que contribuïren a la derrota de Catalunya i de la República.

LENIN I EL PROBLEMA NACIONAL I COLONIAL

Va ésser Lenin el primer a desenvolupar la teoria nacional i colonial, tenint com a base les directius fonamentals de Marx i Engels. La teoria de Lenin sobre la qüestió nacional i colonial, consta de tres punts essencials: 1er. Reunió en sistema simètric de les directrius fonamentals de Marx i Engels sobre les revolucions nacionals i colonials en l'època imperialista. 2on. Vinculació de la qüestió nacional i colonial a la qüestió de l'enderrocament de l'imperia-

lisme. 3er. Afirmació que la qüestió nacional i colonial és una part integrant de la revolució proletària internacional.

Que lluny estem, companys, del reaccionarisme socialdemòcrata!

STALIN I EL PROBLEMA NACIONAL I COLONIAL

La teoria revolucionària de Lenin sobre la qüestió nacional i colonial havia d'ésser desenvolupada i aplicada pel company Stalin.

Quatre factors nous i substantius han enriquit la teoria sobre la qüestió nacional i colonial:

1er. Unió de la qüestió nacional amb la colonial. La qüestió nacional i colonial passa a ésser no una qüestió específica de política interna d'un estat particular, sinó un problema mundial d'emancipació dels pobles oprimits, dels pobles dependents i colonials, del jou de l'imperialisme. La unió de la qüestió nacional amb la colonial, la defineix així el company Stalin: «L'abolició de l'opressió nacional a Europa és inconcebible sense l'emancipació dels pobles colonials d'Àsia i Àfrica de l'opressió de l'imperialisme; aquella està lligada orgànicament a aquesta».

2on. Formulació categòrica del dret de les nacions no sobiranes i de les colònies a la separació política, a l'existència com Estats independents.

3er. La qüestió nacional i colonial i la del poder capitalista, de l'enderrocament del capitalisme i de la dictadura del proletariat, són connexes. Desenvolupant aquest punt capital escriu el company Stalin: «La guerra imperialista ha demostrat, i l'experiència revolucionària dels anys recents ha confirmat altra vegada: 1er. Que els problemes nacionals i colonials són inseparables del problema de l'emancipació del domini del capital. 2on. Que l'imperialisme (forma superior del capitalisme) no pot existir sense l'esclavització política i econòmica de les nacions no sobiranes i de les colònies. 3er. Que les nacions no sobiranes i les colònies no poden ésser emancipades sense l'enderrocament del domini capitalista. 4rt. Que la victòria del proletariat no pot ésser duradora, a no ésser que les nacions no sobiranes i les colònies siguin emancipades del domini capitalista.

4rt. Real igualació, no simplement jurídica, de les nacions. Ajut i estímul a les nacions endarrerides

per a aixecar-les al nivell cultural i econòmic de les més avançades. Considerar aquesta igualació, ajut i estimul, com un dels requisits previs per a la cooperació fraternal entre les masses treballadores de les diverses nacions. Aplicació pràctica de la teoria.

El valor extraordinari de la teoria Leninista-Stalinista sobre la qüestió nacional i colonial, és que ha passat del domini de l'especulació al de la pràctica triomfant. La teoria Leninista-Stalinista ha estat aplicada íntegrament a la Unió Soviètica.

En la «Declaració dels Drets dels Pobles de Rússia» publicada el 15 de novembre del 1917, redactada pel company Stalin, aleshores Comissari del poble per a les Nacionalitats, s'exposen els següents principis fonamentals: 1er. La igualtat i la sobirania dels pobles de Rússia. 2on. El dret dels pobles de Rússia a la lliure autodeterminació fins a la separació i a l'establiment d'estats independents. 3er. Abolició de tots els diversos privilegis i restriccions nacionals i nacional-religioses. 4rt. Lliure desenvolupament de les minories nacionals i dels grups ètnics que habiten en el territori de Rússia.

L'aplicació estricta dels principis constitucionals fou una de les grans preocupacions del proletariat victoriós. Així podem veure que en la resolució del X Congrés del Partit, data del 10 de març del 1921, es fixen les següents tasques: «...ajudar a les masses treballadores dels pobles que no són de la Gran Rússia, a igualar-se a la Rússia Central, la qual marxa al cap d'ells, i ajudar-los: a) a desenvolupar i consolidar llur propi sistema estatal soviètic en formes compatibles amb el caràcter nacional d'aquests pobles: b) a organitzar llurs propis tribunals, cossos administratius, organismes econòmics i governamentals, sorgits de la població autòctona familiaritzada amb els costums i la psicologia de la població local, i que usen en el seu funcionament l'idioma nadiu; i c) a desenvolupar en llur propi idioma la premsa, les escoles, els teatres, els clubs i institucions culturals i educacionals en general».

Realitzada l'experiència en els anys més difícils i ombrívols de la Revolució d'Octubre, quan pel fet mateix de la guerra civil i de la intervenció estrangera, la gran quantitat de pobles, de grups ètnics, de nacionalitats aplegades a la Unió Soviètica estaven isolats entre ells i sovint combatent entre ells per la imposició dels generals blancs, anglesos o francesos,

sorgeix amb una força sorprenent la justesa genial de la teoria leninista-stalinista de la qüestió nacional i colonial. Formulada amb claredat exemplar i aplicada de manera conseqüent la teoria nacional i colonial de Lenin i Stalin, fou l'aglutinant més sòlid dels pobles i nacions, de la immensa Unió Soviètica. I la confirmació esplendorosa d'aquest fet la tenim en què en el període de construcció triomfant del socialisme, la teoria leninista-stalinista ha estat incorporada íntegra a la Constitució aprovada l'any 1936. L'article 13 de la Constitució diu: «La Unió de Repúbliques Socialistes Soviètiques és un Estat federatiu constituït sobre la base de la unió voluntària de Repúbliques Socialistes Soviètiques iguals en drets». Vegeu l'article 17: «Cada República federada conserva el dret a separar-se lliurement de la U.R.S.S.» I, finalment reflexionem l'article 123, suprema definició de una unió fraternal i igual dels pobles soviètics: «La igualtat de drets dels ciutadans de la U.R.S.S., sense distinció de nacionalitat ni de raça, en tots els dominis de la vida econòmica, de l'Estat, cultural, social i política, és una llei immutable. Tota restricció directa o indirecta dels drets o, inversament, l'establiment de privilegis, directes o indirectes, per als ciutadans per raó de la raça o de la nacionalitat a la qual pertanyin, el mateix que tota prèdica d'exclusivisme racial o nacional, o d'odi i menyspreu racial o nacional, són castigades per la llei.»

LES CONSEQÜÈNCIES D'UNA TEORIA JUSTA APLICADA CONSEQÜENTMENT

La teoria nacional i colonial de Lenin i Stalin no fou aplicada sense dificultats. Calgué vèncer la resistència acarnissada del trotsquisme, enemic sistemàtic de tot allò que pel seu valor substantiu havia de consolidar la Revolució d'Octubre. Així no cal estranyar-nos de la duresa amb què el company Stalin plantejà el problema en el XII Congrés del Partit. Heus ací les seves paraules, les quals ens podem aplicar per saber el que podem ésser en l'esdevenidor i el perquè de les moltes derrotes que hem sofert en el passat: «O bé dintre de la Unió Soviètica, trobem una solució correcta per al problema nacional, d'aplicació pràctica, i establim veritables relacions fraternals i veritable col·laboració entre els pobles

—i en aquest cas tot l'Orient veurà que la nostra Federació és la bandera del seu alliberament, una avantguarda els passos de la qual ha de seguir— i això serà el principi de l'esfondrament de l'imperialisme mundial; o nosaltres, la Federació i el seu conjunt, cometem un error, minem la confiança dels pobles antigament oprimits cap al proletariat de Rússia, i privem la Unió de Repúbliques d'aquest poder d'atracció que posseeix als ulls de l'Orient— i en tal cas guanyarà l'imperialisme i perdrem nosaltres.»

En el període de la guerra civil i dels intervencionistes l'aplicació conseqüent de la teoria nacional i colonial, tingué una importància capital. «Els obrers russos —comprova el company Stalin— no haurien pogut derrotar a Kolxak, a Denikin i a Wrangel si no haguessin gaudit de la simpatia i la confiança de les masses oprimides de les regions frontereres de l'antiga Rússia. No hem d'oblidar que el camp d'acció d'aquests generals facciosos restava limitat a l'àrea de les regions frontereres habitada principalment per nacionalitats no russes, i que aquestes no podien sinó odiar els Kolxak, Denikin i Wrangel per la seva política imperialista i de russificació. L'Entente, intervenint i recolzant aquests generals, podia confiar solament amb els elements que en les regions frontereres eren els agents de la russificació. I això encenia l'odi de les regions frontereres cap als generals sediciosos i augmentava la simpatia d'aquesta població del govern Soviètic. Aquesta circumstància explica la feblesa de la reraguarda dels Kolxak, Denikin i Wrangel i, per tant, la de llurs fronts, motiu que a la llarga fou la causa de llur derrota.

La victòria culminant de la política nacional de Lenin i Stalin ha estat la Constitució stalinista aprovada pel Congrés Extraordinari dels Sòviets de la U.R.S.S. Per què fou possible aquesta victòria esplendorosa? El company Stalin ens ho explica: «La mateixa absència de classes explotadores, les quals són les principals organitzadores dels xocs entre les nacions; l'absència de l'explotació que conreua la malfiança mútua i emmetzina les passions nacionalistes; el fet que el Poder es trobi en mans de la classe obrera, la qual és enemiga de tota esclavitud i fidel campiona de la idea de l'internacionalisme; la realització efectiva de l'ajut comú entre els pobles en totes les esferes de la vida econòmica i social; i, per últim, el floreixement de la cultura nacional dels

pobles de la U.R.S.S., la qual és nacional en la seva forma i socialista en el seu contingut. Tots aquests factors i altres de semblants han canviat profundament la fesomia dels pobles de la U.R.S.S.; llur sentiment de mútua malfiança ha desaparegut, s'ha desenvolupat entre ells el sentiment de mútua amistat i així s'ha establert una cooperació veritablement fraternal entre els pobles en el si de l'Estat federal unit. Com a resultat d'això, tenim ara un Estat socialista multinacional perfectament constituït, el qual ha sortit triomfant de totes les proves i la solidesa del qual pot envejar tot Estat nacional en qualsevol part del món.»

La comprensió de la teoria leninista-stalinista del problema nacional i la seva aplicació conseqüent, sense timidesa ni hipocresia, se'ns planteja avui amb la màxima força. La no comprensió del problema nacional pels líders de la República del 31 i del 16 de Febrer, i, en el curs de la nostra guerra, per part dels polítics que tingueren les majors facultats i responsabilitats, ha estat un dels factors principals de la victòria dels Lerroux-Gil Robles, l'any 34, i dels Franco l'any 39. Aquesta incomprensió, però, no fou casual. La burgesia no és capaç de resoldre els problemes nacionals. Contràriament, la seva tendència natural consisteix a emmetzinar-los per a consolidar i perllongar els seus privilegis, el seu domini polític. La socialdemocràcia no comprèn ni pot comprendre, ni molt menys, resoldre, els problemes nacionals. Contràriament, la socialdemocràcia ha deformat els problemes nacionals, els ha presentat a la classe obrera com un problema de reacció i no de revolució, per a millor servir els interessos dels seus amos imperialistes. La impossibilitat que la burgesia i la socialdemocràcia puguin resoldre els problemes nacionals, és una de les més útils, importants i al·lçonadores conclusions de la teoria leninista-stalinista del problema nacional. Oi més, quan aquesta conclusió l'hem experimentada nosaltres en la pròpia sang, en la profunda amargor d'una derrota evitable.

CATALUNYA ÉS UNA NACIÓ

Cal escatir ara, companys, si la teoria leninista-stalinista sobre la qüestió nacional, pot ésser aplicada o no a Catalunya.

Què és una nació? Vet ací la definició del company Stalin, la més completa que mai haguem llegit. «Una nació és una comunitat històricament desenvolupada, estable, de llenguatge, de territori, de vida econòmica, de formació psicològica, manifestada en una comunitat de cultura». Reuneix Catalunya aquestes qualitats? Evidentment, sí. Som una comunitat que s'ha desenvolupat a llarg dels segles, malgrat l'opressió imperialista. Som una comunitat estable, per quant hem vençut els esforços centenaris d'assimilació violenta fets pels imperialistes. Som una comunitat de llenguatge propi, de territori comú i unit, de vida econòmica ben caracteritzada, de formació psicològica forjada pels segles d'opressió i per l'anhel inexhaurible de llibertat. Som una comunitat amb manifestacions culturals pròpies, en la llengua nostra quan ha estat possible —uns quants anys en més de 200 anys que s'han escolat des del decret de Nova Planta— i en la llengua estrangera imposada.

Catalunya és, doncs, una nació. Però, Catalunya, companys, no és una «comunitat de destí». El principi de Lenin, «dintre de cada nació moderna hi ha dues nacions», escau plenament a Catalunya, com a qualsevol altre nacionalitat.

Cal, companys, que meditem i que asimilem aquest principi de Lenin. La incomprensió del principi de Lenin obre la porta a totes les desviacions nacionalistes petit burgeses, ens conduiria a un carreró on mai no ha trobat ni trobaria solució el nostre problema nacional. En cada nació hi ha dues classes antagòniques, inconciliables: la burgesia i el proletariat, els explotadors i els explotats. Hi ha, per tant, dues nacions antagòniques, inconciliables. La burgesia es val i es valdrà del problema nacional per a resoldre els seus afers de classe, llesta sempre a aliar-se amb la burgesia imperialista en el moment precís en què consideri satisfeta la seva ambició de classe o que vegi en perill els seus interessos de classe pel desenvolupament i ofensiva del moviment obrer. El proletariat vol resoldre i resoldrà definitivament el problema nacional, car no ignora que d'esdevenir opressor d'altres pobles tornaria a ésser altra vegada oprimat. La burgesia i el proletariat poden i han de, en un moment donat i per a una qüestió concreta nacional, entendre's, lluitar junts contra un enemic provisionalment comú. «Seríem revolucionaris molt infeliços —ha dit Lenin— si, en la gran lluita d'allibe-

rament del proletariat pel socialisme, no sabéssim com treure avantatges de cada moviment popular contra cada cas particular d'opressió imperialista, per a intensificar i estendre la crisi». Però la burgesia i el proletariat no s'han, no es poden confondre, mai. L'ur destí no és comú. El destí de la burgesia és desaparèixer. El destí del proletariat és esdevenir-ho tot per a construir un món socialista, d'igualtat, de llibertat, de veritable fraternitat entre tots els homes i tots els pobles. La tesi socialdemòcrata del «destí comú», de la «comunitat nacional» subordina necessàriament els interessos de classe a les demandes nacionals, indueix als treballadors a la col·laboració i a la pau entre les classes, a la negació de la lluita de classes, condueix en el seu desenvolupament lògic a la teoria racista reaccionària, al feixisme.

Catalunya és una nació. Però Catalunya no pot isolar-se. La tesi que Catalunya pot resoldre el seu problema nacional com un cas particular, desentent-se i fins en oposició al problema general de l'imperialisme i de la lluita del proletariat, és reaccionària. Per aquest camí es va a l'exageració negativa de les peculiaritats nacionals, a un nacionalisme local eixorc. Per aquest camí es marxa no vers l'alliberament social i nacional, sinó a una major opressió i vexació! De la mateixa manera que els treballadors del país opressor cauen en la desviació colonitzadora, xovinista, així que no comprenen o no tenen en compte suficientment les peculiaritats d'estratificació de les classes, la cultura, la vida diària, el passat històric i la psicologia peculiar d'un poble sotmès, el mateix els treballadors del país oprimat cauen en la desviació xovinista localista, particularista, de confondre els seus peculiars interessos amb els «interessos nacionals en general», de concedir més atenció i esforç als problemes accidentals que als propis interessos fonamentals de classe, així que oblidem o no comprenen el problema general de l'imperialisme i de la lluita de classes del proletariat.

Catalunya és una nació. Cal, però, que Catalunya esdevingui una nació de fet i de dret, una Catalunya reconeguda. Com assolir-ho, companys? Tot resumint, dues línies estan en presència, entre dues línies han d'escollir els catalans de Catalunya i els catalans de l'emigració: la línia imperialista, la línia revolucionària. Cal analitzar i prendre partit.
(...)

LA LÍNIA REVOLUCIONÀRIA

La nostra llibertat serà fruit de la lluita revolucionària del poble català, dels pobles hispànics, contra l'enemic comú: el franquisme, de la nostra lluita menada en íntima solidaritat amb els pobles i la classe obrera internacional, amb la U.R.S.S. i la Internacional Comunista, contra la guerra imperialista, per la pau entre els homes i els pobles. Catalunya serà lliure socialment i nacional, alçant la sagrada bandera de l'internacionalisme proletari!

El camí de l'alliberament de Catalunya no passa per les cancelleries imperialistes, passa per Catalunya, pels camps de concentració de França, per les terres americanes que han acollit nuclis petits o grans de combatents catalans i espanyols.

No és el camí dels diplomàtics de secà. És el camí dels lluitadors. No és el camí dels pidolaires. És el camí dels que a Catalunya i fora de Catalunya no han deixat d'ésser combatents.

Cal que organitzem aquesta lluita. Cal que forgem amb decisió les eines amb les quals hem de fer la lluita i assolir la victòria. Aquestes eines són: unitat dels pobles hispànics, unitat obrera, Front Popular.

UNITAT DE CATALUNYA AMB ELS POBLES HISPÀNICS

Hem vist que en la teoria leninista-stalinista sobre la qüestió nacional, el principi fonamental és el de l'autodeterminació. Desenvolupant aquest principi ha escrit el company Stalin: «El dret a l'autodeterminació significa que només la nació mateixa té el dret de determinar el seu destí, que ningú no té el dret d'intervenir per la violència en la vida de la nació, d'anihilar les seves escoles i altres institucions, de violar els seus usatges, de reprimir el seu llenguatge, de restringir els seus drets... Una nació pot arranjar la seva vida d'acord amb la seva pròpia voluntat. Té el dret d'arranjar la seva vida sobre la base de l'autonomia. Té el dret d'entrar en relacions federals amb altres nacions. Té el dret a la completa separació. Les nacions són sobiranes i totes les nacions són iguals».

El dret a la separació, però, no vol pas dir que la nació té l'obligació de separar-se. L'exercici del dret

a la separació està lligat a les condicions objectives d'una situació donada i a l'absoluta prioritat del dret de la classe obrera a la dictadura del proletariat.

En el moment present el problema que se'ns planteja no és el de separar o no Catalunya d'Espanya, sinó el de crear les condicions que assegurin a Catalunya de manera indubtable l'exercici ple i lliure del dret a l'autodeterminació i el respecte absolut a l'expressió de la seva voluntat sobirana.

La primera condició és esbandir Franco.

La segona condició és instaurar un règim, en substitució del franquisme esbandit, que sigui per Catalunya una garantia indiscutible.

Ens podem plantejar el problema d'una Catalunya aïllada a la península i en el món, esbandint Franco pel seu sol esforç? No.

Ens podem plantejar el problema d'una Catalunya prou forta per a esbandir Franco de casa nostra, sense que Franco deixés d'ésser el dictador d'Espanya? No.

Ens podem plantejar el problema que una monarquia restaurada garantitzaria a Catalunya el dret a l'autodeterminació? L'experiència històrica ens diu que no.

Ens podem plantejar el problema que en una Europa colonitzada per Hitler o Mussolini, Catalunya recobriria la seva personalitat? Per absurd, no.

Ens podem plantejar el problema que una restauració de la República del 31, resoldria la qüestió? No. L'experiència ja l'hem feta i no hem de voler repetir-la. Sota la República del 31 Catalunya no va poder exercir el dret a l'autodeterminació. L'Estatut no va ésser l'expressió de la voluntat catalana, sinó del precari bon voler de les Corts Constituents espanyoles.

Ens podem plantejar el problema que Catalunya pel seu sol esforç pot derrotar Franco a Catalunya i Espanya i imposar a Euzkadi, Galícia i Espanya el règim polític que assegurí el seus drets a l'autodeterminació? No.

Aleshores, davant Catalunya, no hi ha més que un camí: lligar-se estretament amb tot els pobles hispànics per a enderrocar Franco i proclamar, junts, una República Popular dirigida per la classe obrera.

L'experiència històrica ens demostra que una República dirigida per la burgesia, no resol els problemes nacionals. L'experiència de la nostra guerra ens demostra que la burgesia del país opressor suprimeix

les febles concessions fetes, així que veu en elles un perill pels seus interessos de classe. L'experiència de la nostra guerra ens demostra que la burgesia catalana, la gran i la mitjana amb els líders dels partits nacionalistes petit burgesos, es passen en massa a l'enemic abans d'admetre una Catalunya lliure nacionalment i social.

Només la Unió Soviètica ha resolt de manera definitiva i satisfactòria els problemes nacionals. Els ha resolt perquè a la Unió Soviètica el poder pertany a la classe obrera. De totes les classes que componen l'actual societat capitalista, només la classe obrera no ha estat, no és, ni pot ésser, imperialista car comprén i practica l'internacionalisme proletari.

Per tant, companys, el camí a seguir per Catalunya no ofereix dubtes. Unicament la República Popular d'Espanya dirigida per la classe obrera permeirà a Catalunya el ple i lliure exercici del seu dret a l'autodeterminació. Unicament la República Popular d'Espanya dirigida per la classe obrera, garantirà a Catalunya el respecte estricte i absolut a l'expressió de la seva voluntat sobirana.

I aquesta República Popular dirigida per la classe obrera, només la podrà conquerir Catalunya lluitant en fraternal unió amb els altres pobles hispànics.

UNITAT OBRERA

La classe obrera és el factor decisiu en la lluita per la reconquesta de Catalunya, i la proclamació d'una República Popular dirigida per ella mateixa. Si la classe obrera no va a la lluita presentant un front únic a l'enemic, no podrà realitzar la seva alta missió històrica. Si la classe obrera, unida sota la repressió, no es manté unida una vegada proclamada la República Popular, trossejarà amb les seves mans la República i repetirà amargues experiències ja viscudes.

Unitat política, unitat sindical. Un partit únic del proletariat. Una central sindical única. A Catalunya hem realitzat ja amb èxit positiu la unitat política del proletariat. La creació del P.S.U.C. ha estat el fet més transcendent de la història catalana. Però, a Catalunya, no poguérem realitzar la unitat sindical, crear la Central Sindical única. Marxàvem per aquest

camí, i amb excel·lents perspectives, en el darrer període de la guerra.

Ara, el proletariat català, que ha donat al món l'exemple fecund i únic de la seva ferma unitat política, està obligat a completar aquesta tasca gloriosa d'avantguarda, fent la unitat sindical. Ni U.G.T., ni C.N.T. Una Central Sindical única.
(...)

FRONT POPULAR

Com ha d'ésser el Front Popular? Amb qui podem i hem de fer el Front Popular, en la nova situació que ens planteja la política internacional i la reconquesta del nostre país? El Front Popular d'avui no pot ésser una còpia del d'ahir. El Front Popular antic complí ja la seva missió històrica. Fou en tot aquell període un preciós instrument de lluita. La seva repetició actual seria contraproduent, un error incomprensible.
(...)

El Front Popular, companys, ha de correspondre a l'etapa actual de la història de Catalunya. La bandera nacional catalana ha passat a mans del proletariat, a mans del P.S.U.C. En començar la nostra guerra, va acabar el període històric dels partits nacionalistes petit burgesos en la lluita pel recobriment nacional i social de Catalunya, com va acabar el període de la gran i mitjana burgesia el 13 de setembre de 1923. Els partits nacionalistes petit burgesos varen llençar al carrer, al llot que trepitjaven la F.A.I. i els trotsquistes, la bandera nacional. Aquesta bandera va recollir-la el P.S.U.C., la va recollir el proletariat català i ara segueix essent seva i amb ella, ben alta, conquerirà la victòria definitiva. Els partits nacionalistes petit burgesos no compregueren ni estimaren la Catalunya que s'anava forjant davant dels seus ulls, entre sang i llàgrimes. I quan començaren a comprendre-la i a desesperar de retornar-la a «Can Prosa», varen traïr-la. Els residus dels partits nacionalistes petit burgesos, a l'emigració, impotents per a deturar la Catalunya nova, la Catalunya dels catalans que treballen i lluiten, es conxorxen amb els imperialistes i amb les «dretes de major volum», per a ofegar-la cometent una segona i més baixa traïció. Hem arribat, companys, a la tercera i definitiva etapa del moviment nacional català. La primera fou de la

gran burgesia. La segona fou de la petita burgesia, representada en el cim per Macià i Companys. La tercera és la del proletariat, és la nostra, l'etapa del P.S.U.C. Com podríem deixar-nos prendre la bandera?

(...)

II. El problema de les nacionalitats a Espanya

Text d'una conferència donada per Joan Comorera als militants del Partido Comunista de España, el 26 de març del 1942, a l'estatge de l'Agrupació d'Amics de Catalunya, Mèxic. Hi ha estat omesa la part introductòria perquè, referida a qüestions doctrinals, coincideix essencialment amb la part corresponent del text anterior.

(...)

ELS PROBLEMES NACIONALS D'ESPANYA

La breu anàlisi que acabem de fer de la teoria leninista-stalinista sobre el problema nacional i colonial, no pot ésser motiu d'especulacions teòriques per part nostra. ENS CORRESPÓN LA SEVA APLICACIÓ EN EL CAS D'ESPANYA.

Per a comprendre exactament i d'una manera definitiva el per què hem d'aplicar nosaltres la teoria leninista-stalinista sobre el problema nacional i colonial, hem de contestar abans una pregunta: És una nació Espanya?

Stalin diu que la nació «és una comunitat estable, històricament formada, d'idioma, de territori, de vida econòmica i de psicologia manifestada en una comunitat de cultura». I afegeix: «és necessari remarcar que cap dels trets distintius indicats, pres aïlladament, no és suficient per a definir la nació. Encara més: n'hi ha prou amb que falti un sol d'aquests trets distintius, perquè la nació deixi d'ésser una nació».

L'antic Imperi austro-hongarès fou una comunitat estable, històricament formada, però no fou mai una nació; fou un estat imperialista multinacional. Angla-

terra, Estats Units i Irlanda parlen la mateixa llengua, però són tres nacions ben diferenciades. Espanya i les repúbliques de l'Amèrica llatina parlen el mateix idioma, però no constitueixen una sola nació. La Unió Soviètica és una comunitat estable, històricament formada, amb un territori comú, una mateixa economia, però no és una nació; és un Estat socialista multinacional.

Espanya, és una nació?

Existeixen a Espanya quatre idiomes, quatre economies, quatre cultures que es manifesten en psicologia nacional ben diferenciades i expressades en una comunitat de cultura, quatre «caràcters nacionals», com també s'acostuma a dir, quatre nacions: la castellana o espanyola, la catalana, la basca i la gallega.

Cada una d'elles reuneix els trets característics que en el seu conjunt, no pas aïlladament, defineixen una nació?

Catalunya, Euzkadi i Galícia són nacions, perquè tenen un idioma propi, un territori comú, una economia peculiar, una psicologia ben caracteritzada que es manifesta en una comunitat de cultura, perquè són comunitats estables, històricament formades.

Hi ha un idioma basc, d'origen obscur, més antic que el grec, el llatí i l'àrab, els quals han creat en major o menor mesura en barrejar-se i superar els vells i perduts idiomes autòctons, el castellà, el català i el galleg. Existeixen els idiomes català i galleg, de més puresa greco-llatina que el castellà, per haver estat de menys durada i intensitat l'ocupació i la influència àrab en els seus territoris respectius. I tenen una vida secular i es formaren en un període històric durant el qual l'expansió castellana havia de tardar uns quants segles a produir-se, fins a l'extrem que s'escrigueren en català les primeres poesies i novel·les, els primers reculls d'usos i costums, és a dir, de les lleis del món mediterrani, en el cicle de formació i ús de les llengües vulgars.

Hi ha les economies catalana, gallega i basca, una vida econòmica pròpia, formada històricament, a cada una d'aquestes nacionalitats. El minifundi galleg en oposició al latifundisme castellà, les normes contractuals agràries per a l'explotació dels petits lots en oposició als salaris camperols en el conjunt castellà, així com les gabelles pròpies, l'origen de les quals el trobem en la seva antiga existència indepen-

dent, la mateixa industrialització dels productes de la mar en contrast amb la vida a esquena de la mar portada a Castella: són els trets característics de la vida econòmica gallega. La petita propietat, el nucli fonamental del camp basc, anomenat «caserío», les normes contractuals, l'origen de les quals prové de molt lluny, la supervivència de l'economia col·lectiva, especialment en els grups pesquers o cofradies, els usos i costums vigents encara en els seus municipis la personalitat dels quals és tan peculiar i que arrenca del treball i l'explotació col·lectius de les riqueses comunals dels temps antics, la creació de la indústria pesada i el volum i el poder del seu capital financer: són els trets característics de l'economia basca. La liquidació del feudalisme per la pagesia catalana com a conseqüència de les llargues i sagnants guerres dels remences, que donà origen a un règim agrari peculiar, sense latifundis, amb extenses zones de petita propietat i normes contractuals molt variades i complexes per a l'explotació de petites unitats agrícoles i en els extrems de la qual tenim els contractes de masoveria i de rabassa morta, la ràpida i general aplicació al camp de la tècnica agro-pecuària moderna, la capacitat del pagès per assimilar i practicar la tècnica del comerç internacional, l'organització cooperativa per a la compra en comú de fertilitzants i utilitatge i per a la venda mancomunada dels productes de la terra, l'alt nivell de vida aconseguit per un perseverant esperit combatiu i revolucionari, a través de les seves lluites contra els paràsits propietaris, rebellia heretada de generació en generació; la creació per l'esforç perseverant de molts segles de la més poderosa indústria lleugera de la península i d'un capital financer puixant per bé que menys audaç que el basc, la supervivència de les antigues pràctiques mercantils i tradicionals en tot el seu territori: són els trets característics de la vida econòmica catalana. Per a nosaltres, companys, no pot ésser un fet casual el que els nuclis més forts del proletariat peninsular radiquin, precisament, a Catalunya i Euzkadi.

Existeixen les cultures catalana, basca, i gallega. Les seves cançons i les seves danses, l'origen de les quals es confon amb els primers vestigis de civilització i d'història oral i escrita, la seva poesia, la seva literatura, la seva música, la seva filosofia, les seves predileccions científiques, la seva manera de fer i de

reaccionar davant de cada problema, la seva pròpia mística religiosa saturada de sensualisme pagà, especialment a Catalunya, i de duresa combativa a Euzkadi, ho demostren més que suficientment. Les mateixes llacunes que podríem trobar en la seva cultura i en la mesura que són conseqüència de la política assimilista de la nació opressora, contribueixen a justificar l'afirmació. De les tres nacionalitats, Catalunya és la qui ha adquirit una major personalitat puix que des dels primers llibres en català escrits en el període d'estructuració de les llengües vulgars fins avui, trobem en un volum major o menor, totes les matèries que hagin pogut interessar el pensament humà. Catalunya té els seus clàssics medievals, i el seu valor hauria estat infinitament superior si el seu cicle de producció no hagués estat trencat per la lluita assimilista de la nació opressora, si la nacionalitat hagués continuat sense noses la seva expansió interior, la seva línia de florida progressiva. El cicle dels clàssics tancat per les guerres contra la nacionalitat catalana, ha estat obert una altra vegada tan aviat com s'ha refet i ressorgit la personalitat nacional. I l'aportació catalana a la cultura espanyola no és, per descomptat, menyspreable.

No hi ha dubte que a Catalunya, Euzkadi i Galícia hi ha una psicologia catalana, basca i gallega, un «caràcter nacional». Les reaccions d'un català, un basc i un gallec davant de cada fet i de cada problema no són iguals entre ells i en relació amb les d'un castellà. L'enfocament de les qüestions, el seu plantejament, la seva solució, són peculiars, encara que per camins distints arribin a conclusions semblants. Els seus mètodes de treball i de lluita, de convivència social i de coexistència, l'ordre de les seves preferències i preocupacions, la seva capacitat sentimental, el seu individualisme més o menys obstaculitzador d'idees i construccions col·lectives, la seva receptivitat pel que fa a les teories universals i d'assimil·lar allò que és gran i general, són diferents. Tot això ha forjat una psicologia manifestada en una comunitat de cultura. A Catalunya, Euzkadi i Galícia es produeixen els signes més característics d'aquesta psicologia o caràcter nacional. El nascut en una nació opressora que no hagi estat reeducat en els principis de l'internacionalisme proletari se sent bé a qualsevol lloc; té una psicologia manifestada en una comunitat o cultura manefa, dominadora. El nascut en

una nació oprimida, fins a casa seva, se sent davant del foraster i, sobre tot, davant l'home del país opressor, recelós, desconfiat; està a la defensiva, com si es preguntés per quina banda li vindrà un mal cop. ¿Com podríem negar que a Catalunya, a Euzkadi i a Galícia existeix aquesta psicologia defensiva, que es produeixen les reaccions defensives que de vegades fan que aquests pobles extremin llurs diferències, el seu aïllament, el seu localisme, reaccions lògiques en qui durant segles ha combatut per tal de no ésser assimilat, per tal de seguir éssent el que és? ¿Com no podríem veure un origen comú, una causa comuna en el recel, en la desconfiança, sovint en l'animositat del gallec contra el «castellà», del basc contra el «maqueto», del català contra el «murcià», tres qualificatius que es refereixen a la mateixa nació opressora? ¿No sabem, a més, per experiència històrica, que dins les nacionalitats oprimides es desenvolupa paral·lelament al seu ressorgiment nacional el xovinisme local, xovinisme provocat pels excessos imperialistes i per la tàctica dels capitalistes nacionals que en aquesta divisió, en aquest odi, troben un dels seus millors recolzaments per a fer créixer el seu poder i la seva riquesa, el seu domini polític?

Catalunya, Euzkadi i Galícia són comunitats estables, històricament formades.

Espanya, la península ibèrica, per la seva situació geogràfica, pel seu clima i per la seva riquesa ha estat un focus irresistible d'atracció durant tot el cicle històric de les migracions. Els seus primitius pobladors foren inundats pels primers emigrants i els nous tipus humans formats per la barreja de races diverses, foren a llur torn inundats per noves emigracions i així successivament, fins que el cicle fou tancat amb la invasió dels àrabs. Per la seva configuració geogràfica, que converteix la nostra península en un conjunt de compartiments tancats, oberts entre ells i intercomunicables en la nostra edat contemporània amb l'adveniment del capitalisme i la seva tècnica altament desenrotllada, Espanya va anar formant-se, no pas d'una manera uniforme, sinó diversa. Els nuclis característics prenacionals es desenvoluparen cada un d'ells per la seva banda, modelant en segles de lluites pròpies i d'aïllaments, d'usos i costums, de lleis i de poders sobirans, la seva fesomia, els trets fonamentals que havien de determinar la seva nacionalitat així que, amb el règim ca-

pitalista, la nació esdevingué una realitat històrica, tal com ho veiem i concebim avui. Aquest procés de formació dels diversos nuclis pre-nacionals va produir-se a la península d'una manera normal, lògica, des de la caiguda de l'Imperi de Roma fins el moment funest en què Espanya caigué en mans de monarques estrangers. Els Reis Catòlics no realitzaren en casar-se la unitat espanyola, l'Espanya indivisible i una, sinó la unitat dinàstica, la fusió de les monarquies més poderoses de la península: la castellana i la catalano-aragonesa. Els Reis Catòlics consideraren missió històrica seva acabar la reconquesta del territori que encara ocupaven els àrabs. No es van proposar la lluita per a suprimir amb els furs, les llibertats, els idiomes i les característiques nacionals de Catalunya amb les Balears i València, d'Aragó, de Nabarra i Euzkadi, de Castella i de Galícia. Amb la unitat familiar monàrquica va acabar-se la gloriosa Confederació Catalano-Aragonesa, però Catalunya i Aragó, sense el lligam d'una mateixa monarquia, continuaren essent el que foren. La història lògica i fecunda de la península ibèrica, del que havia d'ésser amb el temps una poderosa i fraternal confederació, va trencar-la l'emperador Carles I, el primer rei estranger, el primer austríac. La monarquia estrangera, rodejada de nobles estrangers i de nobles espanyols renegats, va proposar-se el que no van fer ni pensar els Reis Catòlics: crear amb sang i opressió la impossible Espanya indivisible i una. Exterminaren, primer, els comuners de Castella per a poder-se recolzar en una base àmplia i segura. Aquesta obra de destrucció va continuar fins la fi de la monarquia borbònica, successora de la barbàrie antiespanyola de la monarquia austríaca, per acabar essent reivindicada ara per un altre tirà antiespanyol: Franco amb la seva cort d'indesitjables. Després de les llibertats castellanes, caigueren les aragoneses, les gallegues, les valencianes. Catalunya, Euzkadi i Nabarra es defensaren més tossudament. Catalunya sostingué guerres contra els reis austríacs, essent la més definida la que provocà el sinistre comte-duc d'Olivares, perdent en cada una d'elles una part dels seus drets i llibertats. Catalunya, en la guerra de Successió va prendre partit, aliada amb Anglaterra, per l'hereu de la casa d'Àustria, contra el germà de Lluís XIV, la victòria del qual no deixava lloc a cap esperança. Fou vençuda el dia 11 de setembre del 1714. El Decret de

Nova Planta dictat pel primer rei borbònic, Felip V, va posar fi a les seves llibertats i amb elles al dret de parlar i usar el seu idioma. Euzkadi, emparada per les seves muntanyes, va conservar més temps els seus drets i llibertats, que havia de perdre finalment durant les guerres carlines. Per bé que no d'una manera total, perquè els «concerts econòmics» anteriors a l'Estatut, en són un residu, encara. Nabarra, àdhuc sota l'actual règim (...) de Franco, conserva una part dels seus vells furs. Durant més de dos segles la monarquia borbònica va practicar una política de persecució, d'opressió, d'assimilació violenta. Contra tot i tothom es va voler forjar l'Espanya, anaren recobrant la vida, la seva pròpia fesomia, les seves característiques nacionals, per arribar a ésser —ja en el nostre segle— problemes vitals i permanents de la política d'Espanya, d'obsessió i perturbació per als politiquets que dirigien la monarquia. No fou per atzar que Catalunya proclamà primer la República: Catalunya cobrava un vell compte als Borbons. No ha estat per caprici que sota la República del 14 d'abril Catalunya i més tard Euzkadi —després del 19 de juliol— ascendissin a la categoria constitucional i reprenguessin el fil del seu desenvolupament històric, trencat pel primer Borbó, amb la conquesta i la pràctica dels Estatuts d'autonomia política. Novament en els nostres dies, (...) Franco ha volgut imposar l'Espanya indivisible i una, consolidar definitivament un domini de tipus imperialista sobre Catalunya, Euzkadi i Galícia. A desgrat d'ésser el terror franquista infinitament més brutal que el de qualsevol etapa de repressió austríaca o borbònica, Franco ha fracassat miserablement. La personalitat nacional de Catalunya, Euzkadi i Galícia no ha disminuït, sinó que s'ha accentuat sota el terror, i l'odi de catalans, bascos i gallecs a Franco, (...) és tan intens i implacable que el propi Franco s'ha avançat a adoptar una política hipòcrita d'afalac, de «comprensió ben entesa» dels problemes que cregué soterrar amb els centenars de milers d'homes sacrificats pels seus sicaris. Havent passat per aquestes proves, havent ressorgit de les pròpies cendres després de segles d'opressió sistemàtica i d'assimilació immisericable, Catalunya, Euzkadi i Galícia poden afirmar que són comunitats estables, històricament formades. Ho són, companys.

Els trets característics de la nació especificats per

Stalin, corresponen plenament a Catalunya, Euzkadi i Galícia. Són, concretament Catalunya, Euzkadi i Galícia altres tantes nacions a les quals nosaltres, comunistes, hem d'aplicar la teoria leninista-stalinista sobre el problema nacional i colonial. Espanya no és un territori comú. I si bé és possible afirmar que és una comunitat estable, històricament formada, hi ha en ella quatre idiomes, quatre economies, quatre psicologies manifestades en quatre comunitats de cultura.

Espanya és, avui, un Estat imperialista multinacional.

EL CAS DE GALÍCIA

En general hi ha una comprensió satisfactòria pel que fa als casos de Catalunya i d'Euzkadi. Per bé que les Constituents recorren a l'eufemisme hipòcrita de qualificar Catalunya i Euzkadi de «regions autònomes», entestades a mantenir l'heretgia històrica dels Austries i els Borbons, no pas definitivament resoltes a deixar anar la bandera —ahir monàrquica i franquista avui— de l'Espanya indivisible i una, bandera típicament imperialista, ja és una realitat feliç el que la NACIÓ catalana i la NACIÓ basca frueixen un clima menys enrarrit, més favorable i comprensiu. Després de tot tornen a ésser, després de segles de persecució, figures constitucionals amb personalitat definida.

No passa el mateix amb Galícia.

Són molts els qui creuen que el cas de Galícia és artificial, que no hi ha una nació gallega, que no existeix un problema nacional gallec. Entre aquests hi ha nombrosos camarades nostres i nombrosos gal·lecs.

Aquest criteri no és just. De les tres nacionalitats oprimides Galícia és la menys avançada. Això és tot. El grau de maduresa no afecta per res el fet mateix i real de la nacionalitat. Aquesta existeix, està en marxa, va plebiscitar ja el seu primer projecte d'Estatut i és segur que en ésser liquidat el règim franquista sorgirà amb la mateixa puixança i impaciència que hem conegut anteriorment a Catalunya i a Euzkadi, com és segur que Catalunya i Euzkadi ressorgiran d'aquest bany de sang moltíssim més nacionals que el 14 d'abril, el 16 de febrer i el 19 de juliol.

Per als companys que dubten serà bo recordar

un antecedent que va donar motiu a profundes discussions en la nostra volguda Internacional i en les quals intervingué el camarada Stalin, arribant a conclusions molt clares.

En el mes de març de 1925 es discutí en el Comitè Executiu de la Internacional el programa del Partit Comunista iugoslau, un dels nous Estats imperialistes multinacionals creats pel Tractat de Versalles. Un dels delegats iugoslaus, Semitx, sostingué que el proletariat havia d'acceptar l'Estat burgès amb les fronteres establertes en ell per una sèrie de guerres i de violències; que el moviment nacional a Iugoslàvia no era altra cosa que «la lluita de competència entre el capital serbi d'una part, i el croata i l'eslovè per l'altra»; que el principi de l'autodeterminació podia figurar en el programa, però no com una qüestió capital, perquè el moviment nacional de Croàcia i d'Eslovènia mancava d'importància; per tant, el problema del dret de les nacions a separar-se era, referint-lo a Iugoslàvia, una preocupació acadèmica i en tot cas desprovista d'actualitat. Semitx sostenia, pel que fa a Iugoslàvia, els mateixos arguments rescalfats que republicans mal informats i socialdemòcrates presoners encara dels prejudicis centralistes, poden invocar per a negar la nacionalitat gallega, l'existència real, positiva i revolucionària del problema nacional gallec.

Stalin intervingué en la discussió. Va demostrar l'error de Semitx i recollint l'argument que en tot cas, el problema nacional croata i eslovè, els problemes nacionals d'Iugoslàvia, d'existir, eren més acadèmics que actuals, Stalin escrigué:

«Si admetem àdhuc que aquest problema no és d'actualitat en el moment present, no obstant, pot convertir-se en un problema d'absoluta actualitat si comença la guerra, o quan aquesta es desfermi, si la revolució es desencadena a Europa o quan es desencadeni. I si tenim en compte la naturalesa i el desenvolupament de l'imperialisme, no hi ha el més petit dubte que la guerra ha de començar inevitablement i que hom es barallarà allí forçosament.»

Això ho va dir Stalin l'any 1925. Pocs anys després esclatà la guerra. I a principis de 1941 la guerra

arribà a Iugoslàvia i Hitler es recolzà en els problemes nacionals iugoslaus no resolts, especialment en els problemes nacionals croata i eslovè, per a esclafar en una guerra llampec tot el país iugoslau, per a sotmetre a la dura barbàrie del nazi-feixisme tots els pobles i nacionalitats que constitueixen l'Estat Iugoslau. I sense excloure els propis croates i eslovens. Va emprar alí la mateixa tàctica que tan bon resultat va donar-li a Txecoslovàquia, recolzant-se amb els sudetes i els eslovacs, la que usa avui alternativament amb Hongria, Romania i Bulgària, mosaics de nacions i pobles reunits en Estats imperialistes multinacionals.

Aquest és, companys, el cas de Galícia.

EL CARÀCTER POPULAR I REVOLUCIONARI DEL MOVIMENT NACIONAL

El moviment nacional, diu Stalin, «és profundament popular i profundament revolucionari». No és possible, afegeix, menysprear la seva «potència interior». Potència que hem vist clarament manifestada en el fet ja analitzat del ressorgiment poderós de les nostres nacionalitats oprimides després de segles d'opressió, d'assimilisme violent, i amb un major esplendor avui damunt les runes que va acumulant el franquisme (...).

Tot moviment nacional i colonial d'alliberació és progressiu, revolucionari, perquè fereix d'una manera directa i a fons l'imperialisme, i en afeblir-lo contribueix poderosament a crear les condicions per a la revolució proletària, per a l'establiment de la dictadura del proletariat, per a la construcció del socialisme en escala mundial.

En les realitats concretes de la nostra lluita, aquest caràcter popular i revolucionari del moviment nacional el veiem encara amb major claretat.

El moviment nacional és un problema en essència camperol.

Els pagesos, per la seva tradició històrica, per la seva subjecció a la terra, pel seu aïllament i visió limitada del món i de les seves lluites i problemes, absorbits per les petiteses de cada dia, propensos a l'anquilosament mental per la mateixa vida rutinària que porten, pel seu mateix nivell de vida, que no està

proporcionat al seu esforç diari i a la duresa del seu treball, per la seva psicologia freqüentment fatalista degut a la seva indefensió enfront a factors i fenòmens naturals que creuen impossible dominar i dirigir, són el valor permanent, el més estable de la nacionalitat. ELS PAGESOS DE LA NACIÓ OPRESSORA O DE LA NACIÓ OPRIMIDA SÓN HISTÒRICAMENT LA BASE DE SUSTENTACIÓ, EL RECOLZAMENT, LA FORÇA DE XOC DE LES CLASSES QUE DIRIGEIXEN LA LLUITA IMPERIALISTA O QUE ORGANITZEN LA DEFENSA I LA FUTURA ALLIBERACIÓ DEL NUCLI NACIONAL SOTMES. Els camperols espanyols han estat la reserva humana de la reacció. Dificilment mobilitzables per a combatre per idees i causes universals, responen immediatament i de vegades amb explosions fanàtiques quan creuen que és la veu de la terra, de la SEVA TERRA, la que els parla i els crida a la batalla. Són els camperols catalans, bascos i gallecs, els quals han conservat pur el seu idioma a través dels segles de prohibició, els qui han evitat la pèrdua de les danses i cançons nacionals, de la poesia popular i de les llegendes vinculades a les glòries i tristeses, a les victòries i a les derrotes de la nació, els qui han preservat les ciutats de la pèrdua definitiva dels seus trets característics nacionals, els qui han impulsat aquestes mateixes ciutats a reviuire la història i a ésser els motors de la nacionalitat renascuda, per mitjà de la riquesa per ells salvada i dels seus fills emigrants i portadors de la seva profunda saor nacional.

No es concebeix una nació, un moviment nacional, sense la pagesia en la seva base.

És aquesta realitat històrica la que ens porta a la conclusió leninista de la connexió indissoluble del problema nacional amb el problema general de la revolució proletària i de la dictadura del proletariat, del caràcter profundament popular i profundament revolucionari del moviment nacional. La classe obrera, columna vertebral de la nació, educada en els principis de l'internacionalisme proletari, combatent sota els plecs d'aquesta bandera gloriosa, comprèn amb rapidesa les idees i els problemes universals; es reconeix d'una nació a l'altra i de continent a continent. S'articula i combat, essencialment, per a crear un moviment internacional homogeni, el seu partit de classe, per tal de lluitar contra un enemic comú, el capitalisme, l'imperialisme, reconegut sempre com

el mateix enemic sigui on sigui i porti el nom que es vulgui, per la identitat dels seus mètodes, dels seus principis, de la seva ambició única de domini i riquesa en creixença constant, a expenses d'una major subjecció i una més gran misèria del món sencer. Crea el seu partit, el que l'ha de portar a l'assalt del poder polític, a la instauració de la seva dictadura, per a extirpar l'arrel mateixa de l'explotació de l'home per l'home, el planejament d'una economia mundial, base material del socialisme triomfant. Per això la classe obrera és la qui ha de dirigir la lluita contra el règim capitalista, per l'alliberació de la humanitat. Però la classe obrera no podrà realitzar la seva missió històrica si no compta amb els pagesos, si no aconsegueix l'aliança i l'aferma, amb els pagesos, si no desplaça les forces reaccionàries de la direcció de la pagesia, esdevenint ella mateixa i només ella la seva dirigent revolucionària. La classe obrera podrà, aprofitant una oportunitat històrica, assaltar el poder polític i prendre'l, però serà per a perdre'l si no obté el recolzament decidit de la massa camperola. Serà contràriament, la massa camperola la base, la força de xoc que utilitzarien les castes, menystingudes i desposseïdes, en la seva contraofensiva per la reconquesta del poder. El proletariat rus va guanyar les batalles d'octubre, foragità la burgesia, prengué el poder i va proclamar la seva dictadura; però consolidà la revolució, va mantenir-se en el poder, vencé la guerra civil i la d'intervenció, va superar les grans crisis econòmiques inevitables en un país trossejat per tants anys de guerra imperialista i de guerra revolucionària, edificà el socialisme, construí peça per peça la maravellosa Unió de Repúbliques Socialistes Soviètiques, perquè dirigit pel gloriós partit de Lenin i de Stalin va saber guanyar per a la seva causa els camperols i amb ells les diverses nacionalitats, forjar una sòlida aliança amb elles i enfortir-la incansablement, fondre en un sol bloc monolític a obrers, camperols, intel·lectuals, pobles i nacions.

Ha d'ésser clar per a tothom que aquesta aliança de la classe obrera amb els camperols, fonamental en el problema de la revolució proletària, no serà possible si aquella i essencialment el seu partit dirigent, menystenen o ignoren el problema nacional i colonial allí on existeixi.

En la nostra història, els moviments nacionals han estat progressius, revolucionaris. Cada pas en-

davant, en el sentit nacional, de Catalunya, ha coincidit i, en determinats casos, ha impulsat un avenç progressiu en el conjunt de la política espanyola. La lluita de Catalunya contra la Llei de Jurisdiccions va minar el poder de la casta militar a Espanya, reviscolà la força republicana que havia arribat a un punt d'abatiment que no sabé aprofitar l'oportunitat brindada per la pèrdua de les últimes colònies. Va desenvolupar-se a Catalunya la lluita armada contra l'aventura africana. Barcelona fou la seu de l'Assemblea de Parlamentaris, primer pas de la revolució del 1917. Fou Catalunya un dels baluards fonamentals en la lluita contra Primo de Rivera. Fou Catalunya la primera a proclamar la República el 14 d'abril, Catalunya no va perdre la seva bandera en les eleccions del 1933, Catalunya estigué a l'avantguarda amb el proletariat de Madrid i d'Astúries, en la profunda agitació republicana de l'estiu del 1934 i en la revolució d'octubre. Catalunya va esclafar els lerrouxistes i partidaris de Gil Robles, els lligaires i els requetés en el curs del bienni negre i en les inoblidables eleccions del 16 de febrer. Catalunya anihilà el 19 de juliol els militars sublevats i escrigué pàgines immortals d'heroïsmes, de sacrifici, de solidaritat amb tots els pobles hispànics, durant la nostra guerra nacional revolucionària. Tots aquests fets en escala ascendentment revolucionària han anat acompanyant el procés de maduresa nacional del poble català. No podem desconèixer que el poble basc lluità al nostre costat, prengué les armes contra els militars traidors i a favor de la República, perquè confiava plenament en què la República iniciaria la solució del problema nacional del seu país. No podem ignorar que en la resistència heroica dels camperols gallecs contra els militars renegats i en el valor indomitable i exemplar dels guerrillers gallecs que lluiten actualment, el seu sentiment nacional plasmat ja en un plebiscit estatutari que la República havia de legalitzar, fou i és un dels factors determinants.

En l'actual situació el caràcter revolucionari dels nostres moviments nacionals s'ha accentuat. Catalunya, Euzkadi i Galícia sofreixen un doble terror: el terror general que el franquisme imposa a tots els espanyols, més el terror especial per a subjectar en major escala a catalans, bascos i gallecs. Sota aquest doble jou, ni els catalans, ni els bascos ni els gallecs no han sucumbit. Totes les nostres informacions així

ho proclamen. El moviment nacional havia assolit ja un grau massa alt de maduresa perquè els mètodes terroristes deixessin de produir efectes contraris. Mai no havia estat tan vigorós el moviment nacional com avui, mai el to radical no havia penetrat en zones tan àmplies. Els punts de recolzament que tingueren els militars, venuts a Hitler quan prepararen la sublevació i en el curs de la guerra, són cada dia més difícils. Franco s'ha vist obligat a confessar aquesta veritat en el seu darrer viatge a Catalunya i Girón, aquesta mena de ministre, ha hagut d'arribar a una confessió semblant durant una visita a Euzkadi. No compten amb el poble espanyol, i menys poden comptar, encara, amb els pobles català, basc i gallec.

Els representants més característics de l'alta burgesia catalana, els líders de l'extingida Lliga Catalana, els homes d'en Cambó, s'atreveixen ja, en articles tramesos a l'estranger, a manifestar la seva simpatia per les nacions aliades en la guerra contra el feixisme, i a elogiar la dissolta Generalitat de Catalunya. Això no és degut, solament, a un estat d'opinió propi, sinó fonamentalment a la pressió irresistible de l'ambient. L'anti-franquisme unànim, l'odi a falangistes, nazis i feixistes, l'oposició violenta a la política de guerra de Franco, l'adhesió a la Unió Soviètica, a Anglaterra, E.E. UU. i Xina, la lluita popular cada dia més oberta contra el règim de pistola, atur, presó i fam: la rebel·lia popular en proporció creixent i que el nostre poble exterioritza parlant en català més i millor que mai, cantant els himnes patriòtics, ballant sardanes, aprofitant totes les dates històriques per a manifestar d'una manera o altra els seus sentiments, complaent-se a fer i a dir allò que és prohibit, els seus actes de sabotatge i la mateixa resignació, que en determinats casos fingeixen les colles de pistolers i la policia, impotents i descoratjats en realitat davant una unanimitat tan perseverant, arrossegueu la burgesia, la porten al camp de l'oposició. A més a més, la inefable incapacitat del règim franquista per a resoldre i ordenar els problemes econòmics més insignificants, la profunda immoralitat del mateix règim i dels seus representants, les conseqüències catastròfiques que ha tingut i té per a l'economia espanyola en general i per a l'economia catalana en particular, (...), han fet perdre a la burgesia les seves darreres il·lusions i el seu entusiasme. I enfront d'un demà més negre encara s'inclinen, en

no veure altre port acollidor, cap al desig de la victòria d'Anglaterra.

Hi ha a Catalunya, a Euzkadi i a Galícia una ferma unitat nacional contra el franquisme, per al restabliment de la legalitat republicana. Hem d'assolir que aquesta unitat de combat s'articuli amb la unitat del poble espanyol, que persegueix la mateixa finalitat. Però aquesta indispensable unitat de tots els pobles hispànics en la lluita contra l'enemic comú, exigeix a l'anti-franquisme, al republicanisme espanyol, una comprensió clara, una actitud de confiança i de cordialitat envers les nacionalitats sotmeses a un doble terror. Poc podríem aconseguir aquesta unitat, malament es lluitaria contra Franco si en aquesta qüestió fonamental dels problemes nacionals ens trobéssim amb que hi ha una certa identitat de criteri i de propòsits enfront de Catalunya, d'Euzkadi i Galícia, entre Franco (...) i determinats nuclis del republicanisme espanyol. Això causaria un mal immens a la causa que tots plegats defensem.

EL NOSTRE DEURE DE COMUNISTES

Nosaltres no som nacionalistes. Som internacionalistes i, pel fet d'ésser-ho, som els únics capacitats per a resoldre el problema nacional.

Hem de prendre amb les nostres mans, sense reserves ni vacil·lacions, la bandera nacional. Amb la nostra decidida actitud i la nostra fermesa hem de vèncer les últimes resistències que la rutina, els prejudicis, la psicologia creada per segles de dominació imperialista, encara subsisteixen per a entorpiment de la nostra lluita revolucionària.

Podem seguir aquest camí segurs i tranquils. No és solament la teoria leninista-stalinista sobre el problema nacional la que ens demostra que és el bo i l'únic que hem de seguir. També tenim la nostra pròpia experiència.

Què ha passat a Euzkadi? Amb la República i amb la guerra, l'hegemonia del Partit Nacionalista Basc, partit petit burges mediatitzat per l'alta burgesia, va consolidar-se.

Què ha passat a Catalunya? Amb la República i amb la guerra el monopoli que damunt del problema nacional tenia una part de la burgesia i de la petita burgesia catalana, el republicanisme nacionalista, ha estat trencat.

No es tracta pas de fets fortuïts.

A Euzkadi, el partit obrer més fort, el PSOE, no comprengué mai el problema nacional. S'hi va enfrontar i en nom d'un fals internacionalisme pretenqué ofegar els sentiments nacionals a benefici de l'imperialisme central. Qualificà de reaccionari el moviment nacional basc, sense comprendre el seu caràcter profundament popular i revolucionari, ignorant que els aspectes externs de reaccionarisme momentani que pogué tenir, i no pas el moviment mateix, sinó la direcció d'aquest en un moment donat, es devien en una gran mesura a la seva pròpia conducta enfront del poble basc. No era reaccionari el moviment nacional basc, i en canvi ho fou el PSOE en acceptar el paper d'avantguarda del centralisme despòtic de la gran burgesia i dels terratinents espanyols. El Partit Comunista d'Euzkadi sí que comprengué el problema nacional. Però la seva força abans de la guerra era escassa i la brevetat d'aquesta no li permeté corregir a temps els errors comesos, refer-se i prendre l'avantguarda directiva del moviment obrer i del moviment nacional. No pogué, per consegüent, el nostre partit basc forçar un canvi de la situació i, anivellant les forces, crear les condicions per a prendre en les seves mans la bandera nacional. La posició centralista del PSOE no afeblí el moviment nacional basc, sinó que va dividir i afeblí el moviment obrer puix que allí, i aquest és un cas únic a Espanya, s'esqueixà del conjunt un sector obrer per a nodrir els sindicats de «Solidaris bascos» típicament nacionalistes i dirigits per polítics nacionalistes petitburgesos. És en virtut d'aquesta incomprensió que s'ha corregut el perill que el moviment obrer no fos dirigent, àdhuc en la qüestió nacional, sinó dirigit, amb risc evident dels seus interessos i drets fonamentals i preeminents de classe, amb perjudici evident per al proletariat peninsular i internacional.

A Catalunya, el PSOE tampoc no va comprendre el problema nacional. Els seus errors foren enormes. Si no hi hagués hagut allí treballant altra gent que els militants del PSOE, el salt que va donar-se després segurament que no hauria estat possible. Afortunadament la seva influència era gairebé nulla, no pas perquè els catalans, «malalts d'anarquisme», fossin incapaços de comprendre i d'assimilar el marxisme, sinó perquè la seva posició de forasters reïnci-

dents, empedreïts, els feia desagradables al nostre poble, els situava al marge dels grans i tumultuosos corrents de l'opinió catalana. Com a exemple característic d'aquesta oposició política sense cap perspectiva, sense base teòrica, n'hi ha prou amb dir que durant els mesos de l'any 1931, els més apassionats de la lluita per l'Estatut, quan el nostre poble plebiscitava el projecte, no se li va ocórrer altra cosa que organitzar un míting a Barcelona «pro-ensenyament en castellà». Però el moviment obrer català, vençuda la crisi d'abstencionisme polític que succeí a la grollera demagògia lerrouxista, va incorporar-se al moviment nacional amb l'adveniment de la República. La classe obrera i els camperols foren la força més sòlida i més ferma del president Macià. Aquest principi d'aliança obrera i camperola i de la petita burgesia fou la columna vertebral del moviment en favor de l'Estatut. És segur que si no hagués existit aquesta aliança tàctica, no pactada, per coincidència sentimental i política, l'Estatut hauria naufragat en el mateix moment en què Marcellí Domingo va demanar als catalans que hi renunciéssim. Quan va esclatar la guerra, la creació del Partit Socialista Unificat de Catalunya, el fet més transcendental del moviment obrer i del moviment nacional de Catalunya, va resultar la conclusió lògica i inevitable d'un procés ja madur i al qual la mateixa sublevació va posar terme. El PSUC, partit únic obrer de Catalunya, avantguarda dirigent del proletariat català, prengué en les seves mans la bandera nacional. Ningú no li podrà prendre. El moviment nacional de Catalunya és avui una part del moviment obrer català, una part indissoluble del problema de la revolució proletària del nostre país. Hem arribat a la darrera etapa i el moviment nacional català no és ni serà un instrument en mans de la burgesia, que especulava amb ell i se'n servia per assolir les seves finalitats de classe. Hem arribat a l'etapa de la solució definitiva del problema nacional català. Això és tan cert, que per primera vegada en la nostra història, les organitzacions obreres i pageses fonamentals de Catalunya, el PSUC, la UGT, la CNT i la Unió de Rabassaires han coincidit a afirmar el dret inalienable d'autodeterminació, s'han unit per assegurar al nostre poble alliberat del franquisme el lliure exercici del seu dret a l'auto-determinació. A l'entorn del problema nacional hem assegurat la perspectiva de la unitat obrera,

de l'aliança amb els republicans nacionalistes en aquest període de treball per a la reconquesta del nostre país. Per a nosaltres és molt clar que si el moviment obrer català s'hagués mantingut al marge o en actitud hostil enfront del moviment nacional, ni el PSUC existiria, ni els pactes i aliances d'avui haurien estat possibles, i que avui a Catalunya, a Euzkadi, la bandera nacional estaria en mans de la petita burgesia nacionalista, amb perjudici del propi moviment nacional i de la classe obrera.

La teoria i la pràctica ens assenyalen el nostre deure.

Però el deure dels comunistes no ha d'ésser acomplert d'una manera superficial i mecànica. El treball que en compliment d'aquest deure hem de fer els comunistes no és el mateix, ni és uniforme ni burocràtic. El deure dels comunistes nascuts o que treballen en la nació opressora és un. El deure dels comunistes nascuts o que treballen en la oprimida és un altre.

Els comunistes de la nació opressora han de defensar, sense vacil·lacions, el dret de separació, de constituir-se en Estat independent de la nació oprimida. Els comunistes de la nació oprimida han de defensar amb fermesa la unió voluntària del seu poble amb els altres, en primer terme amb la nació abans opressora. Això que en principi sembla una contradicció no ho és, puix, que «per poc que es reflexioni —diu Lenin— es veu que, partint d'aquesta situació DONADA, no hi ha ni hi pot haver altre camí que porti a l'internacionalisme i a la fusió de les nacions, no hi ha ni pot haver altre camí que porti a aquesta finalitat».

Això és ben clar. «Separar per a unir», voluntàriament, ha dit també Lenin, en una síntesi magistral. Només fent comprendre a la classe obrera i, d'una manera especial, a la pagesia del país opressor que el proletariat no pot alliberar-se sense alliberar els pobles oprimits, que no pot ésser lliure el poble que oprimeix un altre poble i que no tan sols ha d'admetre sinó que ha de defensar i imposar el dret a la separació de la nació oprimida a aquells que la tenen subjecta, s'aconseguirà que la classe obrera i la pagesia de la nació sotmesa es llencin sense recels, amb expressió cordial i amb fraternitat, per la via de la unió voluntària, amb la mateixa nació que abans els oprimia. I a la inversa. Aquesta acció paral·lela

i doble dels comunistes de la nació opressora i de la nació oprimida ens ha de portar, inevitablement, a la gran unió de tots els pobles.

Aquesta ha estat l'experiència històrica de la Unió de Repúbliques Socialistes Soviètiques. Aquesta ha d'ésser, amb el temps, la nostra pròpia experiència.

SOTA LA BANDERA DE L'INTERNACIONALISME PROLETARI

Hi ha internacionalistes «sui generis» que han confós la unió voluntària dels pobles, la seva fusió en una unitat econòmica, política, cultural, psicològica i, si es vol, d'idioma, en la perspectiva històrica, amb l'assimilisme i l'annexionisme imperialistes. N'hi ha hagut que en nom de la millor cultura i de l'internacionalisme, han justificat teòricament l'annexionisme, l'assimilisme violent, l'imperialisme de Guillem II, de Nicolau II, dels lords anglesos i dels Poincaré. N'hi ha hagut que han inventat la «teoria internacionalista» de les nacions cultes, que sí mereixen la independència política, i de les nacions «incultes» que necessiten l'ajut i la protecció de les més avançades, i les quals han d'incorporar-se a la cultura superior d'una potència colonitzadora. Nosaltres coneixem internacionalistes molt peculiars que, sentint-se molestats perquè parlem en català ens retreuen: «Si són internacionalistes, per què no parlu l'espanyol?» És clar que si nosaltres fóssim internacionalistes d'aquesta llei, en tindriem prou amb replicar: «Si són internacionalistes, per què no parlu el català?»

El nostre internacionalisme no és d'aquesta mena. Això no és altra cosa que l'imperialisme camuflat d'internacionalisme. No és aquest el nostre camí. El nostre camí és el que assenyalava Lenin:

«El centre de gravetat de l'educació internacionalista dels obrers dels països opressors ha d'estar necessàriament en la propaganda i en la defensa de la llibertat de separació a favor dels països oprimits. Sense això, NO HI HA internacionalisme. Tenim el dret i el deure de menysprear i qualificar d'imperialistes i de traïdors als socialistes de les nacions opressores que no despleguin una propaganda d'aquest tipus. Aquesta és una exigència incondicional, tot i que el CAS de la separació no pot

produir-se ni realitzar-se abans del socialisme més que en l'un per mil dels casos.»

No hi ha internacionalisme sense unió VOLUNTÀRIA de nacions. De la mateixa manera que no hi haurà una cultura universal, un idioma universal, que no siguin les síntesis espontànies assolides amb el temps i amb la convivència lliure i fraternal, i la floració màxima de les cultures i dels idiomes nacionals.

EL NOSTRE TREBALL EN LA SITUACIÓ ACTUAL

El dret a la separació no suposa l'obligació de separar-se. Però si una nació renuncia voluntàriament a separar-se, els comunistes estem obligats a defensar per a aquesta nació una àmplia autonomia política. Aquest principi leninista és just. Una nació no acceptarà mai ésser absorbida per una altra nació però pot acceptar marxar amb ella fraternalment, si està segura de conservar la seva personalitat, de desenvolupar-se i viure tal com ella sigui, d'ésser igual en drets i en deures.

Hem de tenir present aquest principi, perquè influeix en el nostre treball d'ara. Com hem de treballar avui?

La teoria leninista-stalinista no és una joguina mecànica. Nosaltres hem d'aplicar-la amb el nostre criteri i la nostra responsabilitat, tenint en compte la realitat objectiva de la situació en què ens trobem.

En la situació actual nosaltres no lluitem per la revolució proletària, per la dictadura del proletariat, ni per la implantació del socialisme en el món. Nosaltres lluitem al costat de la Unió Soviètica, dels EE. UU., d'Anglaterra, de Xina i dels seus aliats, per tal d'anihilar el nazi-feixisme, perquè els pobles de la terra, una vegada lliures del malson nazi-feixista, puguin lliurement donar-se el règim que més els plagi. Nosaltres lluitem, de cara a Espanya, per anihilar Franco i els (...) falangistes; per a expulsar els invasors italo-alemanys; per a tornar a Espanya la seva independència i la seva sobirania; per a restablir la legalitat republicana, la Constitució de l'any 1931 i els Estatuts de Catalunya i Euzkadi; per a fer possible l'Estatut de Galícia; perquè, ja restaurada la legalitat constitucional, Espanya pugui, pu-

guin les nacions hispàniques, resoldre lliurement el seu futur.

Estem en l'etapa de reconstrucció d'un Estat democràtic multinacional, en el qual no estaven ni estaran resolts els problemes de les nacionalitats. Per això, és just que en la situació actual no ens plantejem com a objectiu immediat de la nostra lluita, la solució integral d'aquests problemes, que no podem separar del problema general de la revolució i la dictadura del proletariat.

Anem a resoldre una qüestió prèvia: la liquidació del franquisme per a arribar a una etapa transitòria tant pel que fa al problema nacional com al desenvolupament del moviment revolucionari. Hem de fer-ho així, perquè sense la liquidació prèvia del franquisme tot el que poguéssim fer no seria altra cosa que gestos d'histrions, i tot el que diguéssim frases vulgars de demagogs irresponsables.

Per arribar a la liquidació del franquisme, qüestió que no hem d'aïllar del problema general que ens planteja l'extermini del nazi-feixisme, ens és precisa una àmplia unitat de totes les forces i de tots els homes que coincideixen amb nosaltres, que vulguin com nosaltres restablir la legalitat i la independència d'Espanya: unitat dels espanyols, unitat de tots els pobles hispànics. Unitat que no ha de tenir més que un denominador comú: la República que va transformar l'Espanya monàrquica imperialista multinacional en una Espanya democràtica multinacional. I no ha d'ésser d'altra manera perquè la nostra força davant d'Espanya i davant del món és la nostra legalitat, perquè si renunciem a la nostra legalitat reconeixem implícitament la legalitat del règim (...) de Franco.

Som fidels a la teoria leninista-stalinista sobre el problema de les nacionalitats i de les colònies en defensar, en la present situació internacional, el restabliment dels Estatuts d'autonomia per avui i el dret de Catalunya, Euzkadi i Galícia a exercir lliurement el dret inalienable d'autodeterminació demà, després de la victòria. En aquest treball, els comunistes espanyols han d'ésser fermes, incansables, conseqüents, perquè no quedi cap dubte a Catalunya, a Euzkadi i a Galícia, perquè cap partit ni organització o polític responsable d'Espanya alimenti idees contràries al restabliment automàtic, sense reserves ni limitacions, del règim autonòmic. En aquest treball

els comunistes catalans, bascos i gallecs han de perseverar en la seva línia d'unitat de tots els pobles hispànics, han d'intensificar fins el màxim la seva acció perquè cap partit, organització o polític solvent, s'atreveixin a interposar-se en el camí, a contrariar la voluntat vehement d'unió dels nostres pobles, a fer el joc, des del nostre camp, a la tàctica franquista d'incrementar odis, recels i desconfiances, d'oposar interessos i pobles, d'exacerbar, amb una conducta injustificable, els sentiments imperialistes de certes zones espanyoles que el franquisme manté alertes i en un grau molt alt d'agressivitat.

Es així com, companys, fidels als nostres mestres Lenin i Stalin, mantindrem la lluita a mort contra el nazi-feixisme, exterminarem el franquisme, restablirem la República democràtica, posarem els fonaments sòlids perquè amb el temps, Espanya sigui una lliure i fraternal unió voluntària de nacions, un Estat socialista multinacional!

III. Franco i Falange són la guerra!

Part final de la conferència pronunciada per Joan Comorera, el 3 de desembre del 1942 a Mèxic, davant un grup de militants del PSU de Catalunya.

(...)

El destí dels espanyols, en aquesta hora i el destí dels pobles hispànics és comú, com comú és l'enemic. *Comú, doncs, ha d'ésser el programa de lluita.* Apartem del nostre camí allò que ens pugui separar, que pugui esquifir l'àrea de la unitat combativa. Concentrem tots els nostres esforços i forces entorn de la qüestió capital que tenim plantejada: *enderrocar Franco i Falange, impedir que Espanya, i amb ella Catalunya, sigui arrossegada a la guerra hitleriana.*

Es tenint en compte aquesta realitat i les enormes possibilitats de lluita immediata i victoriosa contra Franco i Falange, contra la guerra hitleriana, que en la declaració del Comitè Central del PSU de C, es proposa la següent base programàtica de l'Aliança Catalana:

- «1er. Trencament de tots els lligams actuals d'Espanya amb Hitler i països de l'Eix.
- »2on. Foragitar de l'aparell de l'Estat, de l'Exèrcit en primer lloc, tots els falangistes.
- »3er. Alliberament dels presos i retorn a Espanya sense cap exclusió ni perill dels exiliats forçosos.
- »4rt. Restabliment de la llibertat de premsa, de reunió i d'associació.
- »5è. Reconstruir el país, assegurant pa, treball i llibertat a tots els catalans.
- »6è. Preparar les condicions perquè els pobles hispànics elegeixin democràticament l'As-

semblea Constituent que haurà d'elaborar una Constitució que garanteixi la llibertat, la independència i la prosperitat del país.»

Amb aquest programa, o un de semblant, forjat en la línia d'amplia unitat, els espanyols, els pobles hispànics, dirigits per un Govern d'Unió Nacional espanyola en el qual Catalunya hi tingui la deguda representació, per un govern nascut en la lluita i per la lluita, foragitaran Franco i Falange, impediran que Espanya sigui carn de canó de la guerra hitleriana, contribuiran poderosament a la grandiosa victòria de les Nacions Unides.

NO ABANDONEM RES

El reconeixement, en aquesta situació, de la comunitat de destí dels pobles hispànics i per tant de la necessitat d'un programa comú que en enfortir-nos ens alliberarà abans que els estralls de la guerra hitleriana ens arruïni a tots plegat, *¿vol dir abandonarment dels drets i aspiracions nacionals de Catalunya?*

Absolutament, no!

El Partit Socialista Unificat de Catalunya en proposar una línia d'amplia unitat i un programa de lluita comú a tots els pobles hispànics no abandona cap dels seus principis, com no renuncia a realitzar-los.

Catalunya és una nació oprimida. El dret de Catalunya a l'autodeterminació, és indiscutible, és inalienable. El dret d'autodeterminació ha d'exercir-lo Catalunya sense ingerències estranyes, sense coacció, en plena llibertat i sobirania. Catalunya té el dret inalienable de resoldre per ella mateixa el seu destí sense limitacions de cap mena: té, àdhuc, el dret de constituir-se en estat separat, independent. *L'Espanya de demà ha d'ésser, afirmem nosaltres, una unió voluntària de pobles lliures, iguals en drets.* Aquesta és, companys i amics, la línia nacional que el PSU de Catalunya té.

Ajornar un programa, no vol pas dir abandonar-lo.

Posar en el primer pla un problema de vida o mort, no vol pas dir renunciar als principis que cadascú tingui. *Vol dir, justament, crear les condicions perquè els principis puguin ésser realitzats.*

Durant gairebé un any i mig hem maldat per l'A-

liança Nacional de Catalunya entorn de la legalitat republicana i estatutària. Nosaltres que anem molt més enllà de la Constitució i de l'Estatut, en les nostres aspiracions polítiques, econòmiques i nacionals, varem ésser testimonis d'un revisionisme a ultrança, aparentment revolucionari, d'importants nuclis dels partits republicans i nacionalistes. Mentre ens escridassàvem, s'ha produït la nova situació militar i política d'Europa. En aquell període el perill de la guerra hitleriana en el nostre país per bé que permanent no era gravíssim, imminent. En el nou període la guerra hitleriana ens amenaça de manera greu, imminent. *¿Haviem de desconèixer aquesta terrible amenaça i entestar-nos a sostenir una legalitat que els qui estaven més obligats a respectar-la-la, no volien?*

La guerra és dinàmica. La nostra tàctica no pot ésser pas estàtica. La guerra crea constantment noves situacions. La nostra tàctica ha d'adaptar-se a elles si volem sobreviure, si no volem ésser les fulles seques d'un poble que no vol morir.

La imminència de la guerra hitleriana no ens planteja el problema de la República, ni el de l'Estatut, ni el de l'autodeterminació. Ens planteja el problema de la independència d'Espanya, *de l'existència física de Catalunya.*

Què significa la guerra hitleriana per a Espanya i per a Catalunya?

En primer terme, significa multiplicar a l'infinit la fam i la misèria; sacrificar centenars de milers de vides joves als fronts de batalla, centenars de milers de vides a la reraguarda, víctimes d'un terror centuplicat, de la pesta i de la fam; la ruïna catàstrofica d'un bloqueig implacable; la destrucció de les ciutats i d'una indústria ja depauperada; el domini sense fre de la Gestapo i dels SS de Hitler i, per tant, els afusellaments en massa, el trasllat en massa de les poblacions, el saqueig sistemàtic de les darreres engrunes; el terror de Franco i Falange portat a límits inconcebibles. La guerra hitleriana seria per a Espanya la ruïna total, *seria per a Catalunya l'extermini de Catalunya-nació.* En analitzar el problema des d'aquest angle se'ns fa el retret que pretenem impressionar els ingenus amb arguments sentimentals. No! Nosaltres, encara que bons catalans, no som sentimentals. Per a nosaltres el perdre o salvar milers de quadres combatius, de salvar o perdre la riquesa econòmica, el que els pobles hispànics re-

conquistin la seva independència i prosperitat o esdevinguin un munt de runes damunt les quals no cabria l'exercici d'una sobirania, el que Catalunya segueixi essent una nació amb perspectives clares de recobriment o un patètic record històric, no són problemes sentimentals, sinó de primera categoria política. *A nosaltres no ens plau la perspectiva d'una Catalunya sense catalans exercint el dret d'autodeterminació!*

En segon terme, *la guerra hitleriana significa un reforçament perillós de la potència militar del nazifeixisme*. I seriem imperdonablement orbs si menyspreuéssim el que valdria el reforç de dos milions de soldats espanyols en el moment en què l'esgotament de les reserves hitlerianes és un fet agradable i comprovat.

HEM DE VOLER GUANYAR LA GUERRA MILITARMENT

Franco i Falange no tenen més que dues sortides possibles.

Una, totalment efectiva: la victòria militar de Hitler.

Una altra, de perspectiva favorable: la pau pactada, pau blanca o muniquesa.

En el moment en què l'Eix vegi perduda militarment la guerra, i aquest moment si no ha arribat és imminent, s'esforçarà desesperadament per establir uns front, allargassar la guerra i, recolzant-se en el cansament dels pobles, maniobrar, en íntima col·laboració amb els muniquesos, per a veure d'aconseguir una pau pactada.

No seriem justos si menystinguéssim aquest perill, les permanents maniobres muniqueses. En la conferència de febrer d'enguany varem definir així el muniquisme:

«El muniquisme no és, únicament, un problema de persones... El muniquisme és una mentalitat, un mètode, un procediment, una manera de conduir la guerra, una concepció de la guerra i de la pau.»

És evident que el muniquisme ha rebut un cop seriós amb la invasió del Nord d'Àfrica. El muniquisme no rebrà, però, el cop mortal mentre el segon

front en el continent europeu no sigui una realitat. En el curs de la guerra el muniquisme ha sofert derrotes, però sempre ha ressorgit emprant noves formes, noves expressions. *Retardar o impedir el segon front ha estat la seva preocupació permanent*. Harry Pollitt, secretari general del PC anglès, va escriure el juny propassat:

«Aquest gran i important procés —es refereix a l'obertura del segon front— aviat fou objecte de l'hostilitat d'aquells que en el passat es varen distingir per l'ajut a Hitler i a la política de Múnic.»

I comentant el pacte d'aliança anglo-soviètica, gran derrota dels muniquesos, Harry Pollitt va afegir:

«El pacte anglo-soviètic enforteix també molt considerablement la unitat nacional del poble entorn del govern de Churchill. Al mateix temps *prendrem totes les mesures necessàries per a impedir que els homes de Múnic tractin de retardar la completa realització del pacte.*»

I, naturalment, els homes de Múnic no s'estigueren quiets. Les decalaracions de Stalin el 4 d'octubre foren un poderós toc d'atenció:

«L'ajut dels aliats a la URSS ha estat fins ara poc efectiu en comparació a l'ajut que la Unió Soviètica dona als aliats atraient damunt d'ella les forces fonamentals de l'exèrcit germano-feixista. Perquè aquest ajut es reforci i es millori, només es necessita una cosa: *Que els aliats compleixin els seus compromisos completament i al seu degut temps.*»

No, companys, no podem subestimar el perill muniques. L'hem de combatre amb totes les nostres forces. *Amb la nostra desunió li donem un punt d'estintolament que li permet continuar la política d'ajut a Franco i Falange. Amb la nostra unitat, el muniquisme perdrà una de les seves armes més positives.*

Una pau pactada seria per a nosaltres la ratificació política de la nostra derrota militar, seria per a Espanya la consolidació de la dictadura, seria per a Catalunya l'ajornament indefinit de les seves aspi-

racions nacionals, car, en definitiva, la pau pactada seria la derrota de la democràcia, l'armistici per a la preparació d'altres guerres més cruels.

Nosaltres, catalans, sigui quina sigui la nostra particular ideologia política, econòmica, nacional, religiosa, hem de voler guanyar la guerra militarment. *La salvació d'Espanya i la salvació de Catalunya seran la conseqüència de l'extermini militar del nazi-feixisme, dels seus aliats i còmplices.* Tenim, per tant, el deure ineludible de lluitar contra tot reforçament militar o d'altre ordre del nazi-feixisme, contra tota maniobra que tendeixi a afeblir l'acció militar de les Nacions Unides i la decisió categòrica d'acabar la guerra ràpidament amb l'obertura del segon front en el continent europeu.

Franco i Falange posaran tots els recursos d'Espanya a disposició de Hitler per a salvar les persones i el règim. Els pobles hispànics, units fraternalment, han de posar tots els recursos d'Espanya en el fons comú de les Nacions Unides, exterminant Franco i Falange, lluitant a mort contra la guerra hitleriana.

UNITAT CATALANA, UNITAT DELS POBLES HISPÀNICS

Aquesta tasca gegantina no és ni pot ésser la tasca d'un partit ni d'un grup de partits o persones que tinguin, en un moment donat, certes coincidències polítiques de tipus esquerrà. No és la tasca d'un Front Popular, d'una Aliança Nacional restringida. El Front Popular fou just i suficient en el 1936 perquè havíem de resoldre un problema per camins democràtics, electorals. L'Aliança Nacional restringida podia ésser suficient en el període anterior de la guerra, perquè la unitat hauria dinamitzat la lluita del nostre poble i provocat un canvi a fons de la política d'ajut a Franco que encara segueixen Londres i Washington. En la nova situació només l'Aliança sense restriccions pot donar-nos la victòria, car ara hem de fer immediatament la guerra a Franco i Falange per a salvar-nos de la guerra hitleriana, hem d'obligar a les nacions democràtiques que encara segueixen una política suïcida a que vegin en nosaltres, els pobles hispànics, els seus naturals i únics aliats.

Hem de plantejar-nos el problema de la unitat amb cruesa i coratge.

Volem la unitat íntima, fraternal, de Catalunya amb tots els pobles hispànics, sense reserves mentals, sense recances, sense programes separats, sense comanaments diversos i antagònics. Volem un bloc monolític de pobles agermanats pel dolor de la mateixa derrota, flagellats pels mateixos botxins, amenaçats de mort pel mateix perill imminent de la guerra hitleriana. Volem un bloc monolític de pobles que, units i no separats, han de marxar pel mateix camí de sacrifici i heroisme. Volem un bloc monolític de pobles que, units i no separats, han d'arribar a la fita suprema: la victòria militar de les democràcies. Volem un bloc monolític de pobles que, junts i no separats, hauran de resoldre a l'endemà de la victòria els seus propis problemes, la seva vida futura. I és en aquesta unitat de combat, fraternal, santificada per la sang vessada en comú, fecundada per una victòria comuna, que Catalunya nació reviurà, que Catalunya nació, trobarà el reconeixement dels seus drets, l'exercici lliure dels seus drets inalienables. No ens hem de témer els uns als altres, els pobles hispànics. Catalunya ho podria témer tot del reeiximent de grups o colles més imposades des de fora que volgudes pels espanyols. *Res no ha de témer Catalunya de Castella, com res no ha de témer Castella de Catalunya, si els pobles català i castellà, junt amb els pobles basc i gallec, assoleixen, amb la victòria damunt Franco i Falange, no ésser arrossegats a la guerra hitleriana.*

Volem la unitat de tots els catalans que estiguin d'acord a marxar contra Franco i Falange, contra la guerra hitleriana. Absolutament amb tots, sense altra exclusió que la dels propis falangistes i els seus agents. Proposem fervorosament la unitat de combat, l'Aliança Catalana, a republicans i monàrquics, als nacionalistes i separatistes, catòlics i no creients, a ugetistes i cenetistes, a obrers i pagesos, a burgesos i petits burgesos, i àdhuc a aquells catalans que adonant-se del terrible error en què caigueren en ajudar a Franco i acceptar el règim de Franco i Falange, declarin avui expressament que estan disposats a lluitar contra Franco. *En aquesta hora de perill imminent per a la nostra pàtria, en aquesta hora del combat decisiu, entenem que només una pregunta és legítima, justa: estàs per Franco o contra Franco, per Catalunya o contra Catalunya?*

Hem de mirar el present de Catalunya amb gran-

desa d'esperit, amb generositat de cor. La mesquinesa de criteri o de sentiment l'hem d'esbandir. L'infantil sectarisme l'hem de foragitar. L'esquerrisme ingenu i de vegades falornià l'hem de desmarcar a les golfes. Hi ha catalans, potser hi ha companys, que recelen o ganyotejen dient-se: altra vegada amb Cambó i amb Duran i Ventosa, amb Abadal i amb Círrer l'isidrista? Per bé que amb les persones hi hem de marxar si elles volen, no és un problema de personalitats majors o menors, de patums més o menys esquerpes, el que tenim plantejat. *Tenim plantejat un problema de masses.* Hem oblidat ja que el 16 de febrer del 1936 a Catalunya els candidats reaccionaris recolliren més d'un terç dels cens electorals català? Més d'un terç de catalans votaren el 16 de febrer del 1936 perquè el govern de la Generalitat i desenes de milers de catalans continuéssim podrint-nos a les presons, perquè seguís la política de liquidació de la Generalitat de Catalunya, perquè s'aprofundís el procés de feixistitzar la República. I en aquella massa de centenars de milers de catalans hi havien pagesos i menestrals, funcionaris i intel·lectuals, petits burgesos i burgesos, algun que altre obrer més o menys desclassat. Va ésser la mateixa massa que no volgué fer la nostra gloriosa guerra i ens posà bastons a les rodes, que l'any 1938 llançà la consigna malestruga que difícilment oblidarem: «que s'acabi ja la guerra!»

Voleu, companys, que aquesta mateixa massa de catalans que avui ha llançat una altra consigna, esmaperduda per la fam, la misèria i la por: «que s'acabi ja Franco!», *retorni a Franco i Falange, rebutjada per nosaltres, temorenca de Franco i Falange, sí, però més de nosaltres?*

Hem vist que Franco i Falange fan tota mena d'esforços per a refer el front interior, el bloc que fou la seva força interior en la nostra guerra i en el primer període de la guerra mundial. Hem d'ajudar-los a refer el seu bloc, a que ens enfonsin amb més rapidesa i seguretat pròpia en el fang i la sang de la guerra hitleriana? Nosaltres no ho farem. Nosaltres no voldrem en cap cas aquesta responsabilitat. Dubtem que cap català conscient i combatent la vulgui. Els catalans que hem lluitat i lluitem, hem de voler al nostre costat a tots els catalans honrats i patriotes. *Davant nostre no volem tenir-hi més que els traidors i els mal nascuts!*

Però, en la realització de l'Aliança Catalana àmplia, nosaltres, comunistes, nosaltres, partit de la classe obrera catalana, hem de voler que la classe obrera unida i aliada amb la pagesia sigui l'eix i el motor de la unitat dels catalans i de Catalunya amb els pobles hispànics. Ha d'ésser-ho, no per finalitats conspiratives de classe, sinó perquè va ésser l'avantguarda en la nostra guerra, ha estat i és l'avantguarda en la lluita sota el terror contra Franco i Falange, ha d'ésser i serà l'avantguarda en la batalla decisiva per l'enderrocament de Franco i Falange, contra la guerra hitleriana. Ha d'ésser-ho no solament perquè és la classe més combativa, la de més acabada i homogènia personalitat política, la de major sensibilitat i perspectiva política en la lluita mateixa, sinó perquè és la suprema garantia per a l'endemà de la victòria. *La màxima garantia nacional de Catalunya és la classe obrera catalana, car és ella la columna vertebral de la nació. La màxima garantia de Catalunya, a l'endemà de la victòria i per a la realització de les aspiracions nacionals, és la classe obrera castellana, la classe obrera espanyola, car ella sap i comprèn que no pot ésser lliure en un poble que oprimeixi altres pobles.*

Per tant, companys, la responsabilitat del PSU de Catalunya, partit de la classe obrera catalana, és en aquesta situació, immensa. Perquè poguem respondre a aquesta responsabilitat *és absolutament precís que treballem i aconseguim la definitiva i total unitat orgànica de la classe obrera.* El proletariat català ha estat el primer en el món capitalista de realitzar la unitat política a l'entorn del gloriós PSU de C. Per això, *el manteniment de la unitat del PSU de C, l'enfortiment sistemàtic del PSU de C, és un deure sagrat.* A Catalunya però, malgrat l'experiència fecunda del PSU de C, no varem poder realitzar la unitat orgànica sindical de la classe obrera. Hem de comprendre que no hi haurà a Catalunya veritable unitat obrera mentre no aconseguim la formació de la *central sindical única.* Hem de comprendre que sense la central sindical única, en marxa paral·lela a la del partit únic, el PSU de C, *la classe obrera catalana no podrà complir plenament la seva missió en el si de l'Aliança Nacional de Catalunya, ni ésser la garantia plena de Catalunya a l'endemà de la victòria.*

Cal vèncer tota mena de vacil·lacions. Hem de treballar des d'ara, arreu i especialment a les fàbriques

i tallers de Catalunya, per la central sindical única. *No esperem a després! Fem-la avui! Prou guerra d'inicials! Ni UGT ni CNT! Una sola central sindical!* Les lluites sindicals, la rivalitat de carnets, varen causar grans mals a la República, varen contribuir en mesura no menyspreuable a la nostra derrota militar momentània. La reincidència en les lluites sindicals, en la rivalitat de carnets, avui, seria un ajut inestimable a Franco i Falange, un pont sòlid obert a les divisions blindades de Hitler i, demà, seria la repetició d'errors, d'infantilisme, de neutralitzacions, de climes favorables a aventurers i especuladors, repetició que podria posar en perill el fruit de la victòria. Res no separa en el camp sindical els obrers de la CNT i de la UGT. Tot els ajunta en el si d'una central sindical única, de pura democràcia sindical. Les raons històriques que provocaren la divisió de la classe obrera han desaparegut. La divisió sindical de la classe obrera, històricament, no és més que un residu de feudalisme en el moviment obrer. La divisió de la classe obrera només pot ésser volguda, només pot servir a una colla de buròcrates desclasats que han incorporat al moviment obrer l'escalafó, l'antiguitat i els drets passius. La divisió de la classe obrera només pot ésser sostinguda pels reformistes ressecats, pels aventurers trotsquistes i faïstes, pels reaccionaris camuflats que estan en el moviment obrer en recerca de fins personals i polítics infame i contraris als interessos fonamentals i permanents de la classe obrera.

La unitat sindical de la classe obrera, però, ens planteja un problema d'actuació immediata que hem d'acceptar i resoldre implacablement. *Per aconseguir la unitat de la classe obrera hem d'exterminar els agents de l'enemic en el si del moviment obrer, la cinquena columna del moviment obrer, a trotsquistes i faïstes.* Els trotsquistes, ja no en dubta ningú, són vulgars agents a sou del nazi-feixisme en el camp internacional i de Falange, a Espanya. Els faïstes són la degeneració final de l'anarquisme, exaltació filosòfica petit burgesa, que desaparegué quan l'individualista pur es transformà en terrorista sindical contra la pròpia classe obrera, quan conquerits per la violència els sindicats es mantingué en ells no per a ésser-ne dirigent revolucionari sinó un cacic reaccionari. En el curs de la nostra guerra i després de la nostra derrota, el faïisme s'ha posat al nu, sense es-

crúpols. A l'emigració, el seu màxim teòric, Abad de Santillán, ha fet l'apologia de Falange, ha cantat himnes al patriotisme de José Antonio Primo de Rivera, ha comprovat la identitat «ideològica» de la FAI i Falange, ha lamentat la fatalitat històrica que entorpi la cobejada entesa entre la FAI i Falange ja abans de la guerra. En l'emigració, el que fou braç dret de Casado, García Pradas, ha escrit: «Cal enfonsar els ponts de la transigència... Reafirmar la nostra independència amb tanta o més energia *que la d'Espanya mateixa*, donar a la nostra restauració més interès que a *la de la República*, pensar més en la revolució *que en l'antifeixisme*». A l'emigració, els aventurers que fan la «Soli-FAI» han dit: «Ens reafirmem en el menyspreu extraordinari que sentim per les idees totalitàries i jesuítiques dels anomenats comunistes! Admiració i menyspreu que ens fa desitjar que la batalla de Stalingrad la guanyi el poble rus contra el nazisme el seu enemic exterior, i *contra el stalinisme, el seu enemic interior*». A Catalunya i a Espanya, faïstes de primer rengle són jerarques sindicals de Falange. Trotsquisme, faïisme, falangisme, tres déus i un sol déu veritable: Hitler! El nostre poble odia a mort a trotsquistes, faïstes i falangistes. No és casual que el nostre poble, una de les virtuts del qual és la seva capacitat de síntesi, hagi trobat per expressar el seu odi i menyspreu, la paraula justa: *Failange!*

Lliures d'aventurers, d'agents de l'enemic, els obrers de la UGT i la CNT, els líders honrats de la CNT, que són lluitadors de primer rengle contra Franco i Falange, contra la guerra hitleriana, que com Peiró cauen afusellats pels botxins falangistes, trobaran el camí de la unitat, de la central sindical única.

VOLEM, PERÒ, UNA ALIANÇA COMBATIVA

Militants i dirigents d'Esquerra Republicana de Catalunya, d'Acció Catalana, d'Estat Català, d'Unió Democràtica de Catalunya, de l'antiga Lliga Catalana, de la Unió de Rabassaires, de la UGT de la CNT, catalans sense partit, catòlics i patriotes, catalans tots que volgueu salvar Catalunya d'una catàstrofe sense parió, que no volgueu la guerra hitleriana, que volgueu contribuir a la victòria de les Nacions Unides...

a tots us cridem a la unitat, a l'Aliança de combat per a enderrocar Franco i Falange, perquè Catalunya pugui recobrar-se i tornar a ésser rica i plena! Catalans d'Amèrica, catalans combatents de la nostra gloriosa guerra, catalans de la vella emigració que malgrat els anys no heu perdut l'amor a la terra enyorada, que sentiú en la pròpia carn els seus dolors terribles, que voleu una Catalunya pròspera i feliç i altra vegada respectada i a l'avantguarda dels pobles que estimen la llibertat, catalans tots, unim-nos fraternalment! Siguem dignes de les nostres valentes dones, dels nostres vells, dels nostres homes d'acer, dels nostres joves i infants, del nostre President màrtir Lluís Companys: donem el nostre ajut, el nostre suport, el nostre cor i els nostres pensaments, tot el que som i valem, als catalans herois que a Catalunya moren, perquè visqui Catalunya!

Militants i dirigents del Partit Socialista Unificat de Catalunya! A Catalunya els nostres companys són l'avantguarda combatent de la classe obrera, de tot el poble, el seu dirigent i guia estimat. Són els primers en el sabotatge, en la lluita guerrillera, en l'extermini dels traidors i falangistes, en la guerra a mort contra Franco i Falange, contra els invasors i la guerra hitleriana. En les jornades decisives d'avui, multipliquen els seus esforços, no regategem sacrificis per aconseguir que l'Aliança Catalana, que la unitat de Catalunya amb tots els pobles hispànics, siguin els instruments de la victòria dels pobles hispànics contra Franco i la Falange, contra la guerra hitleriana. Companys del PSU de C, endavant sense dubtes ni vacil·lacions, a acomplir el nostre deure, guiats en el gran combat per la figura lluminosa del company Girabau!

CATALANS, UNIM-NOS!
UNITS, AGERMANATS, VENCEREM!
PER CATALUNYA, ENDAVANT!

IV. Una nova etapa històrica

Fragment de la conferència que Joan Comorera pronuncià el 12 de juny del 1943, en una assemblea de militants del PSU de Catalunya residents a Mèxic, en motiu de la dissolució de la Internacional Comunista.

(...)

LA SITUACIÓ ESPECIAL DEL PSUC

Si cada Partit Comunista haurà de fer front a una agreujada ofensiva dels enemics que van de Hitler, passant per Franco, a Prieto, no dubtem pas, companys, que contra el PSUC es desenvoluparan esforços majors. El PSUC és un partit d'unitat, és el Partit únic del proletariat. Com a precedent, és fustegiat per a tots els anti-unitaris, per a tots els enemics del moviment obrer. Com que aquest actua en la política catalana i espanyola, fa molta nosa a molts, i en farà més el dia del recobriment: contra el PSUC, es mobilitzaran els enemics de la unitat obrera, tots els arribistes i aventurers que en un PSUC afeblit hi veuen la possibilitat de viure, que amb un PSUC fort i en progressió constant hi veuen la seva liquidació definitiva. Contra el PSU, lluitaran certs sectors republicans, els quals no poden renunciar a les facilitats i a les complicitats que trobaren en un moviment obrer dirigit per individus sense principis, per petits burgesos enrabiats, sense conseqüència ni perspectiva revolucionària. Contra el PSUC lluitaran la social-democràcia espanyola, els buròcrates desclassats del moviment obrer espanyol, perquè no renunciaran a tenir mal sigui una capelleta a Catalunya, perquè un sòlid, unit moviment obrer català, pel volum enorme del proletariat català en el con-

junt del proletariat espanyol, posarà punt final a «escalafons» i «drets passius».

Com podrem fer front a les tasques i els perills?

Primerament, cal establir una severa vigilància revolucionària. L'enemic que per tots els mitjans tracta d'infiltrar-se en els nostres rengles, ja ha llançat dues sagetes emmetzinades. Havent-se dissolt la Internacional Comunista, diuen:

El PSUC s'ha d'independitzar del PCE, res no té a veure amb el PCE.

No essent secció de la IC, el PSUC s'ha d'incorporar al PCE.

Una sageta pels companys catalans fàcils encara a les reaccions nacionalistes petit-burgeses. Una segona sageta pels companys espanyols que no han enterrat definitivament el «plumero» de Don Clodoaldo. L'objectiu de la grollera maniobra és clar: separar el PSUC del PCE, fer-los barallar per a batre'ls per separat, en profit i glòria de Franco i la Falange, dels enemics del comunisme i el moviment obrer. Amb la Internacional, els dos partits comunistes de l'Estat espanyol estaven units fraternalment, lluitaven colze a colze contra Franco, la Falange i Hitler. Sense la Internacional la nostra unitat fraternal esdevé més ferma, més sòlida, si calgués. Amb la Internacional la pedra de foc de la bolxevització en els rengles del PSUC era la comprensió exacta que el nostre aliat fonamental i permanent és, no el partit francès o l'anglès, o el xinès, sinó el Partit Comunista d'Espanya. Sense Internacional aquesta prova per a mesurar el nostre grau de bolxevització, esdevé més precisa, més sensible. Més units que mai el PSUC i el PCE continuarem la nostra lluita contra Franco, la Falange i Hitler, contra els enemics emboscats en el moviment obrer, per la independència d'Espanya, per les reivindicacions nacionals de Catalunya, per una Espanya recobrada sota el signe de la unitat orgànica política i sindical de la classe obrera. Contra la nostra unitat monolítica, res no hi valdrà, companys!

Segonament, hem d'aclarir què volem ésser.

Un partit de «pocs i purs», un partit d'aquells que acaben per ésser pocs i no purs? Recordem les paraules del nostre Lenin:

«Aquests tipus (Trotski i altres com ell) són característics, en tant que runes de for-

macions històriques d'ahir, dels temps en els quals el moviment obrer de masses a Rússia (i aquí poseu-hi Catalunya) dormia encara, i qualsevol grupet disposava «d'espai» per presentar-se com a tendència, com a grup o fracció, en una paraula, com una «potència» que tracta d'unificació amb altres.»

¿Us plau, companys, la perspectiva d'un PSUC degenerat en una capelleta, en un sector sense ressò en el moviment obrer, sense suc ni bruc, a la cua de tots els esdeveniments, pietós petit col·lectiu de «caps de brot» sense altra aspiració que la d'esdevenir cadascun «cap d'arengada»?

Tercerament, també hem d'aclarir la nostra ideologia.

¿Volem retornar a la social-democràcia, en aliança amb els residus anarco-sindicalistes? La social-democràcia és un cadàver insepulte que empudega l'ambient. La social-democràcia russa va servir als generals blancs i als exèrcits intervencionistes contra la Revolució d'Octubre. La social-democràcia alemanya va lliurar-se sense lluitar a uns caporals de Hitler. La social-democràcia anglesa va arribar al poder per a lliurar-lo a Chamberlain. La social-democràcia espanyola va ésser la força fonamental de la República i als dos anys i mig, la República va caure en mans dels filo-feixistes. La social-democràcia francesa va ésser poder a França, recolzant-se en el moviment de masses més profund que hagi conegut França, i als pocs mesos inventà el Comitè de No-Intervenció, va esdevenir «valet de chambre» de Chamberlain i de les «200 famílies franceses» i mesos després va obrir les portes del poder als Daladier i Bonnet, clamà per la guerra contra la URSS en ajut de la Finlàndia de Mannerheim, votà la destitució anti-constitucional dels diputats comunistes, i els dos terços dels seus diputats —símbols del «cretinisme parlamentari»— votaren el lliurament de la República a Pétain, la «revolució nacional» feixista de Pétain, la col·laboració amb els alemanys, car, segons la filosofia d'un dels seus «grans» líders, «valia més viure hitlerià, que morir francès». La social-democràcia finlandesa s'ha aliat a Hitler en la guerra contra la URSS i les Nacions Unides. La social-democràcia sueca controla el govern que ha pactat amb Hitler el pas per territori suec de tropes, armes i municions

contra la Unió Soviètica i contra els «germans escandinaus» de Noruega. La social-democràcia noruega controlà el govern que deixà fer als Quislings que obriren el fiord d'Oslo i el port de Bergen a l'esquadra de Hitler. La social-democràcia danesa en el poder, no disparà un tret contra els nuclis invasors i tot seguit començà a col·laborar amb ells i segueix col·laborant-hi, i així anirà fent mentre els nazis no se'n cansin. I així a Holanda i a Bèlgica. I així, arreu. En tota l'Europa sotmesa són abundosos els Spinasse, els Faure, els De Mann, els anarco-sindicalistes Belin, servidors «abnegats» dels nazis. ¿Què voleu, doncs, companys? ¿Us plau la perspectiva d'un PSUC transformat en apèndix del «socialisme» merdificat del Sr. Prieto?

Hem de convertir-nos, per miracle de Sant Jordi, en nacionalistes petit burgesos? Prepareu-vos, aleshores, a exaltar el nacionalisme carrincló de la classe obrera catalana, a provocar, de contracop, el nacionalisme agressiu de la classe obrera espanyola; a servir un bon plat gratis a la burgesia catalana, a la burgesia espanyola, a les castes tradicionals enemics sense cura de Catalunya i d'una Espanya progressiva, a celebrar cada any moltes jornades «patriòtiques», ben mudats i florits amb ramells compostos de clavells i ginesta, amb sidral a tot drap. Quins aplecs no fariem! —Després d'això, la comunió arranjaria la resta! — Us plau, companys la perspectiva d'un PSUC que canviés la falç i el martell, per Sant Jordi i el Drac?

En quart lloc, quina estructura volem tenir?

Malgrat que Lenin hagi dit que un partit amb fraccions és una unitat exterior i una olla de grills interior, ¿hem de voler un PSUC amb fraccions? Tindríem saviassos, per donar i per vendre. Discutiríem fins a perdre l'alè. Ens barallaríem sense, però, esgarrapar-nos massa fort, car sempre estaríem «entre cavallers»! La classe obrera ens tractaria a puntades de peu, però, això sí, els «enxufes» serien per a nosaltres. I d'haver-hi, l'any de la picor, un imperi, seríem a Xauxa. Us plau, companys, la perspectiva d'un PSUC degenerat, corromput, traïdor a si mateix, a la classe obrera i al nostre poble, d'un PSUC format per solemnes, estantissos, picaplets presidents de Jurats Mixtos?

Pel que toca a l'anarco-sindicalisme, no val la pena ni de parlar-ne. La tràgica experiència faïsta ha

estat definitiva per a nosaltres, per a la classe obrera catalana, per a tot el nostre poble.

Bé, companys, parlem seriosament!

El Partit Socialista Unificat de Catalunya, és un Partit de masses, marxista-leninista, d'estructura centralista democràtica, de disciplina conscient, admesa i no imposada mecànicament, però severa. És el Partit dirigent de la classe obrera catalana, de la lluita del nostre poble contra Franco i Falange, contra el nazi-feixisme, un partit freturós d'assimilar l'experiència del gran Partit de Lenin i Stalin. És el Partit nacional de Catalunya, el Partit que, en enarborar cada dia més alta i més conseqüentment la bandera de l'internacionalisme proletari, resoldrà, a l'ensem, la reivindicació històrica fonamental proletària i el nostre problema nacional. Un dia, el més gloriós de la història catalana, els partits obrers catalans varen trobar el camí de Lenin. En ell estem, per ell seguirem endavant, ningú no ens en treurà! Tenim davant nostre, lluites aferrissades, esforços supremes, pèrdues doloroses de militants benvolguts, però si som durs amb nosaltres mateixos, dialèctics conseqüents, bolxevics incorruptibles, en una perspectiva no llunyana arribarem a la fita cobejada, per la voluntat increbantable d'obriers i pagesos, de la menestralia revolucionària i dels intel·lectuals progressius, de la Catalunya autèntica i combatent. Car, el de Lenin, és el Camí de la Victòria!

L'AVUI I EL DEMÀ DE CATALUNYA

És així, companys, com ens hem de plantejar els problemes d'avui, com hem de respondre a aquells que s'inquieten pel demà. Hi ha companys que s'inquieten pel demà, arran de la dissolució de la Internacional Comunista. I es pregunten què farem, què succeirà, si no cal preparar des d'ara una nova forma d'organització internacional. Naturalment, la inquietud és legítima, però no és justa.

Com serà el món de demà, com ens comportarem nosaltres en un món que per ara és una incògnita? Un món tant més incògnit, com més profunda és la crisi històrica de la humanitat, com més cert és que la guerra en si mateixa i la victòria militar de les Nacions Unides obren una nova etapa històrica. Però ja que el problema s'ha plantejat, especulem un xic, si us plau.

Què pot ocórrer demà, què farem nosaltres, demà? Pot ocórrer que la guerra acabi en pau negociada i que bona part del món vagi pel camí d'un filo-feixisme amb careta democràtica, i aleshores la nostra tasca seria una. Pot ocórrer que la guerra acabi amb la victòria militar de les Nacions Unides —i així serà— i que el món vagi resoltament a una reconstrucció sobre les runes gegantines produïdes pel nazi-feixisme, sense, però, oferir-nos una característica central, i aleshores la nostra tasca seria una altra. Pot ocórrer que, malgrat la victòria militar de les Nacions Unides, el món sigui un trenca-closques de contradiccions, de règims populars en oposició a règims opressius, per la interferència de factors aliens a les nacions en reconstrucció, i aleshores la nostra tasca seria una altra. Pot ocórrer que, malgrat la victòria militar de les Nacions Unides, per la pressió de forces exteriors controlades per elements reaccionaris que haurien fet la guerra malgrat ells mateixos, el món passi per un període indefinit de xocs violents, en cada país, entre reacció i revolució, entre reaccionaris entestats a mantenir el passat amb trajo nous i els demòcrates que no renunciaran mai a una democràcia veritable, sense camuflatge ni emboscats, i aleshores la nostra tasca seria una altra. Pot ocórrer que, malgrat la victòria militar de les Nacions Unides, el món esdevingui momentàniament, per la pressió de les forces exteriors ja esmentades, un mosaic de monarquies conservades i de monarquies restaurades, o de directoris militars (no heu llegit les falòrnies «apolítiques» del General Giraud?) fretuosos de mantenir «l'ordre», d'assegurar la construcció «pacífica», i aleshores la nostra tasca seria una altra. Pot ocórrer que malgrat la bona «voluntat» dels reconstructors a cop d'estaca, dels qui viuen en un passat condemnat a mort, els pobles i, especialment, els pobles europeus plens d'experiència, escarmentats d'escoltar paraules boniques i de sofrir fets lletjos, es resolguin a llençar per la borda prejudicis i privilegis, «protectors» i «gent d'ordre», a crear el nou veritable mil·lenni de pau, de progrés, de benestar, de llibertat, de democràcia, a organitzar-se en repúbliques socialistes, i aleshores la nostra tasca no seria la de trobar una nova forma d'organització internacional del moviment obrer, sinó la forma d'organització internacional dels pobles definitivament alliberats. I, encara, en aquest aiguabarreig de possibilitats,

caldria intuir en quin «pot ocórrer» encaixaria Catalunya, per tal de fixar les tasques del PSUC, les tasques que específicament ens corresponen.

Com veieu, són completament eixorques les especulacions sobre el demà. No hem de malmetre en elles ni un bri de la nostra força. Els comunistes no especulem sobre el demà. Els comunistes assegurem el demà treballant amb la màxima energia, sense reserves ni maniobres, avui, vivint en lluita cada minut de la nostra vida, tenint com a guiatges permanents el mètode dialèctic, els interessos polítics vitals del moviment obrer en el seu conjunt, les particularitats de la situació històrica concreta i les tasques que es dedueixen directament d'aquesta situació. Els comunistes tenim el nostre punt d'arribada: volem realitzar el socialisme, pas primer per a construir el comunisme. I això, no és una especulació, sinó una afirmació que tothom pot entendre.

L'avui i el demà de Catalunya, companys, és i serà, essencialment, com és avui i com sigui demà el nostre Partit. I no ens podem plantejar el problema d'altra manera.

¿Qué significa, companys, per l'avui i pel demà de Catalunya, un PSUC afeblit, corsecat per les fraccions, incapaç d'assimilar el marxisme-leninisme, que abandonés la bandera de l'internacionalisme proletari, un PSUC oportunista i sense una fe increbantable en la classe obrera i en la continuïtat combativa del nostre poble? En les lluites d'avui significa liquidar l'avantguarda combatent i dirigent del nostre poble contra Franco i Falange, el reforçament de Franco i de Falange i el camí lliure d'obstacles per a la realització dels plans de guerra hitlerians, del règim (...) franquista, una perllongació indefinida del martiri de Catalunya i una disminució substantiva dels factors que han de salvar-la de la destrucció física. Pel demà de Catalunya, significa: la dispersió del moviment obrer, la impossibilitat, per tant, d'aconseguir la Central Sindical Única, l'aliança permanent amb la pagesia, la incorporació massiva de la menestralia revolucionària i de la intel·lectualitat progressiva al moviment d'autèntica alliberació nacional; el lliurament de la política catalana a arribistes, a demagogs xerraires i aventurers; noves aventures pseudo-revolucionàries, car els obrers catalans no es resignarien a ésser espectadors passius de l'esfondrament general; el triomf de la reac-

ció, després de nous estralls, car el nostre poble, encara que desorientat i enganyat, no es lliuraria mansament; la repetició a casa nostra de la història de la post-guerra anterior, car el proletariat català privat de la seva avantguarda revolucionària i dirigent, no tindria ni la força ni la clarividència per a impedir-ho; el sotmetiment de la classe obrera a noves i brutals formes d'explotació, l'ajornament indefinit de les realitzacions nacionals de Catalunya.

¿Què significa, companys, per l'avui i pel demà de Catalunya, un PSUC fort, monolític, homogeni, marxista-leninista, internacionalista proletari, de disciplina bolkevic, un PSUC immune a l'oportunisme, lligat a les masses, de fe increbantable en la classe obrera i en la continuïtat combatent del nostre poble? En les lluites d'avui, significa: El reforçament sistemàtic de l'avantguarda combatent i dirigent del nostre poble, l'assoliment de l'Aliança de Catalunya, la creació de l'òrgan dirigent dels catalans combatents, la transformació de l'actual resistència activa en guerra popular, en guerra nacional contra Franco i Falange, contra la guerra hitleriana; un cop mortal al règim (...) franquista, l'escurçament del martiri que sofreix Catalunya, obrir tots els camins a les realitzacions obreres i nacionals. Per al demà de Catalunya, significa: la consolidació definitiva de la unitat política obrera, la creació ràpida de la Central Sindical Única, l'aliança permanent amb la pagesia, la incorporació als nostres rengles de la menestralia revolucionària, de la intel·lectualitat progressiva, promoure un moviment nacional de profunditat i perspectiva sense parió, ni pel volum present ni per la transcendència històrica, en la nostra vida nacional; l'aprofitament de les condicions que existeixen per a crear una Catalunya progressiva, lliure, una democràcia capaç de realitzar el gran principi de Stalin: «El millor capital es l'home»; l'emancipació de la classe obrera en el si d'una democràcia autèntica, la materialització de les reivindicacions nacionals de Catalunya.

I això, companys, no són especulacions, sinó afirmacions substantives a l'abast de tothom.

(...)

V. Els enemics de la unitat combatent dels catalans

Paraules de la conferència donada per Joan Comorera el dia 18 de desembre del 1943, al Casal Català de Mèxic.

(...)

Què és avui la nació? On va la nació?

Què seria la nació amb la victòria de la reacció internacional?

Què serà la nació amb la victòria de les Nacions Unides?

En vigílies de la Revolució Francesa compartien el poder i els privilegis de la monarquia absoluta, l'aristocràcia i el clergat. Els estats eren patrimonis familiars, feudals. Els exèrcits eren mercenaris i l'oficialitat un clos tancat aristocràtic. El patriotisme no era nacional. Casaments, divorcis, morts, baralles reials i d'hereus reials, estenien o retallaven els estats. Els factors constitutius d'una nació existien, però la nació viva, organitzada, actuant, no. En un procés de segles va anar-se forjant una nova classe. Dels gremis, dels menestrals medievals varen sorgir els banquers, els comerciants, els manufacturadors: la futura burgesia. L'increment progressiu econòmic del «tercer estat» va crear en ell la consciència política de classe, la qual s'articulà i s'expandí en una nova filosofia, en una nova interpretació de la història, en una actitud rebel davant el poder polític. L'enciclopèdia va ésser el fruit gloriós de la maduresa econòmica i, per tant política, d'una classe subjecta i conscient de la seva força i dels seus drets. La Revolució Francesa, va ésser-ne la conseqüència inevitable. La monarquia, l'aristocràcia, el clergat, no resignant-se a la pèrdua del poder polític fugiren a l'estranger, provocaren la guerra dels mercenaris estrangers con-

tra França, envairen la pàtria i la saquejaren, traïren la pàtria per a salvar els seus interessos de casta. En traïr la pàtria, perderen el gaudi de l'Estat. I el procés obert per la Revolució Francesa, va arribar inexorablement a la seva conclusió. La burgesia s'emparà del poder polític, desenvolupà el seu poder econòmic, creà les Nacions i els Estats que hem heretat.

Creacions de la burgesia victoriosa, la idea nacional i la realitat nacional han sofert els canvis que aquella ha sofert. Les nacions foren sobiranes mentre la burgesia fou un factor de progrés. Les nacions perderen sobirania quan la burgesia deixà d'ésser un factor de progrés. La idea nacional i la realitat nacional són trasbalsades a fons avui, perquè en la etapa superior capitalista, l'imperialisme és un factor d'opressió, de regressió, de cataclismes socials, polítics i econòmics inhumans. L'adveniment de l'imperialisme, del capital monopolista, del capital financer progressivament parasitari, ofegà la lliure competència, doctrina fonamental de la burgesia revolucionària, progressiva, convertí les nacions sobiranes en nacions mediatitzades, les nacions independents en nacions dependents. Cap Estat, cap Nació, no gaudeix avui de plena sobirania, de plena independència. Els febles perquè són febles. Els forts, els imperialistes, perquè la seva vida interior i exterior és condicionada per les exigències imperials o financeres. Veiem dos exemples característics. La República espanyola no va poder posar fi al monopoli nordamericà dels telèfons, un dels negocis més bruts de Primo de Rivera i una de les aspiracions més pregoneres del poble i dels dirigents republicans: la sobirania espanyola va ésser mediatitzada per l'omnipotent finança nordamericana. A França cada vegada que el poble imposava un govern d'esquerres, la finança internacional, especulant amb el franc, provocava la crisi i imposava un govern reaccionari. Així acabaren el famós cartell d'esquerres del 1924 i el Front Popular del 1935. La reacció internacional ha guillotinat la nació burgesa, li ha imposat un internacionalisme espuri: l'internacionalisme dels trusts, dels càrtels i de la gran finança.

Però, companys i amics, una nova idea nacional, una nova realitat nacional sorgeixen. L'imperialisme, el capital monopolista, el capitalisme financer, han traït la pàtria. Múnic és el monument de la traïció.

I a l'escalf de la traïció, els pobles han pres la direcció dels seus afers, basteixen una nova nació, la seva nació. *I damunt les runes de la nació burgesa tançada, xovinista, agressora, mediatitzada ja per la gran finança internacional, alimentada per l'odi a altres pobles, vivint uns armistícis permanents, esgotadors, es construeix la nació popular, la nació igual a les altres nacions, la nació federada.* Aquest procés que assegura la germanor internacional, la fi de les guerres, prendrà la volada darrera amb la victòria de les Nacions Unides, serà sotmès a violentes i sangants sacsejades si la reacció internacional, usdefruitadora d'un poder polític internacional àdhuc contrari als interessos de cada burgesia nacional, podés sabotejar la pau com ha sabotejat la guerra.

I des d'aquest nou angle, companys i amics, hem d'arribar a les mateixes conclusions. És evident que el separatisme estricte, tradicional, és un anacronisme. És evident que la solució definitiva del problema nacional no està en mans de la burgesia, sinó del poble. És evident que ultra les necessitats comunes de lluita contra l'enemic comú, els pobles hispànics han de marxar units fraternalment, car la llei històrica present no els porta a la separació, sinó a la federació. *Es evident que els servidors de la reacció internacional (...) treballen no per la llibertat de Catalunya sinó pel sotmetiment de Catalunya a noves tiranies.*

L'enfrontament de les dues línies oposades, la reaccionària i la progressiva, creen, companys i amics, condicions d'altres guerres civils en el curs de l'actual guerra mundial i per a després d'ella. Cal acceptar la realitat amb serenitat i coratge. Hi ha guerra civil a Grècia i a Iugoslàvia. Hi ha guerra civil a Itàlia i a França. *Hi haurà guerra civil a Catalunya, a Espanya, si no som capaços de comprendre i anorrear les maniobres de la reacció internacional, si no tenim el valor patriòtic de treure les caretes als agents de la reacció internacional, d'isolar-los implacablement (...).*

VI. La nació en la nova etapa històrica

Sota aquest títol, el juny del 1944, Joan Comorera va escriure tres treballs, que polemitzaven amb les posicions del Partit Comunista dels Estats Units en defensar el programa de Teheran, i que havien estat recollides en els materials del Partido Comunista de España, especialment per la revista «Nuestra Bandera». El fragment que segueix correspon a la part dedicada a l'estudi de la nació.

(...)

NACIÓ POPULAR, NACIÓ SOCIALISTA, NACIÓ COMUNISTA

Lenín ens ha dit magistralment:

«Quan una gran empresa es converteix en gegantina i organitza sistemàticament i regular, damunt la base d'un càlcul exacte, el proveïment en proporció de les 2/3 o de les 3/4 parts de la matèria primera de tot el necessari per a una població de diverses desenes de milions; quan s'organitza sistemàticament el transport de les esmentades matèries primeres als punts de producció més còmodes, els quals es troben de vegades a distàncies de centenars i de milers de quilòmetres l'un de l'altre; quan des d'un centre es dirigeix l'elaboració del material en totes les seves diferents fases, fins a l'obtenció d'una sèrie de productes diversos acabats; quan la distribució d'aquests productes es realitza segons un pla entre desenes i centenars de milions de consumidors, és clar aleshores, palesament, que ens trobem davant una socialització de la producció i no davant

un simple «entrellaçament», que les relacions d'economia i de propietat privada constitueixen un continent que no correspon ja al contingut, el qual ha de descompondre's inevitablement si s'ajorna artificialment la seva supressió que pot romandre en estat de descomposició durant un període relativament llarg (en el pitjor dels casos si la cura del tumor oportunista s'allargassa massa), però que, malgrat tot, *serà inevitablement suprimit.*»

Avui és clar per a tothom que el «*tumor de l'oportunisme*» ha perllongat la vida del capitalisme monopolista. És també clar que l'antítesi revelada per Lenin *producció social i propietat privada dels mitjans de producció*, s'ha de resoldre ara. I que l'hem de resoldre, essencialment, nosaltres. I aquest «nosaltres», vol dir els nostres partits d'avui, la classe obrera d'avui, la massa popular d'avui.

I per a substituir-lo amb què, companys? Si reaccionem estrictament com a sectaris contestarem: amb el socialisme. Si reflexionem que no som l'única força, que ens cal comptar amb altres forces populars que junt amb nosaltres combaten a mort contra el nazi-feixisme-falangisme, que junt amb nosaltres han de participar en la reconstrucció del món, després de la victòria, que no estem en presència d'un fenomen isolat, localitzat, sinó d'un fenomen universal, que estem davant d'un canvi de civilització en escala mundial: *ens en guardarem molt i prou de forjar-nos una línia rígida d'aplicació nacional.*

Cal, en primer lloc, que escombrem el camí.

Sense por a equivocar-nos podem afirmar que l'opinió universal contra el capitalisme monopolista està feta. «*La teoria es converteix en una força material tan aviat com pren en les masses*», va dir Marx, la «teoria» anticapitalista-monopolista ha pres en les masses. És, per tant, una força material. La «teoria» del nou règim que ha de substituir el capitalisme monopolista: producció social; propietat social dels mitjans de producció, ha pres també en les masses, és una força material, però no gaudeix encara de la universalitat de l'anticapitalisme monopolista. Els agents dels monopolistes i molt particularment llur creació, la nineta de llurs ulls, el nazi-feixisme-falangisme, han destorbat amb èxit la polarització d'opinions. Recolliren l'odi creixent de la mitjana i petita

burguesia, de la pagesia, de la massa «neutral» mitjana, d'intel·lectuals i funcionaris, de patriotes a seques, contra els excessos i els estralls del capitalisme monopolista del sistema d'*opressió colonial i escanyament financer* i predicarem amb perseverança infatigable la «teoria» providencialista, la «bona nova», el reform al camp, a la poesia de la vida bucòlica dels avant-passats, als gremis medievals, a la producció familiar, a l'enlairament de la «substància i nervi nacional», les classes mitjanes en perill mortal de proletarització per culpa dels monopolistes, de l'oligarquia financera. I brodarem en llurs banderes de combat: «Morin els plutòcrates! Morin els monopolistes!»

Encara que nosaltres, marxistes, ens sembli infantivol, aquests slogans fabricats pels agents dels monopolistes «pengueren» en la massa, es convertiren, per tant, en una força material. Des de l'acabament de la primera guerra mundial, el capitalisme monopolista ha anat endavant recolzant en dues croses: una, la reformista, que paralitzava l'acció revolucionària de la classe obrera, l'altra, la feixista, que exaltava les classes mitjanes, la pagesia, els patriotes, el conjunt de la massa «neutra», el pes de la qual comptà si hom recia a mobilitzar-la. Una i altra crossa estan ben esquerdades. La primera més que la segona. Cal esmicolar-les. La crossa reformista està ja tan corcada que ni els propis reformistes supervivents no gosen treure-la de les golfes. Ara se'n van esmaperduts, darrera del pla Beveridge, darrera la quadratura del cercle. La crossa feixista serà enterrada amb la victòria militar de les Nacions Unides. No massa fonamentat, però, car els monopolistes no perden l'esperança de descolgar-la, mentre els slogans que serviren el nazi-feixisme-falangisme no seran colgats amb ella.

Es possible retornar del capitalisme monopolista al règim de lliure concurrència, al liberalisme econòmic? No, companys. El vell capitalisme va morir en donar neixement a l'imperialisme, al capitalisme monopolista. És impossible trobar, ens diu Lenin, «principis fermes», «fins concrets» per a la «conciliació» del monopoli amb la lliure concurrència. El capitalisme monopolista és la fase superior al capitalisme liberal. *Per tant, la lliure concurrència s'ha transformat en un ideal reaccionari.* En el si d'un sistema econòmic actual van creant-se els elements del sis-

tema que l'ha de substituir. I el sistema que es va forjant en l'interior del condemnat a la caducitat, a la mort, és sempre superior. Els models de producció i les relacions de producció caracteritzen cada sistema i el progrés dels modes de producció i els canvis històrics en les relacions de producció provoquen el salt d'un sistema vell a un sistema nou. Per la resta, la història humana no és una repetició de cercles concèntrics de retorn constant a un punt de partida constant: és una ascensió progressiva, salts d'etapes inferiors a etapes superiors. Per això mai no s'ha produït un retorn a sistemes econòmics històricament superats. Del treball tribal no es tornà al treball comunista primitiu. De l'esclavatge no es tornà a l'economia patriarcal. Del servatge no es tornà a l'esclavitud. De l'assalariat no es pot tornar a la servitud, com de la lliure concurrència no es pot tornar a la manufactura i als gremis. De la mateixa manera, del capitalisme monopolista no es tornarà a la lliure concurrència. La lògica de la Història és d'acer.

«El monopoli, el qual neix únicament i exclusiva de la lliure concurrència és el trànsit del capitalisme a un altre sistema social-econòmic més elevat» (Lenin).

¿És possible retornar del capitalisme monopolista a l'economia «pastoral agrària», a la manufactura d'abans de la Revolució Francesa, als gremis, a les ciutats «lliures» i a les regions feudals de l'Edat Mitjana, per tal de salvar les classes mitjanes del sistema d'opressió colonial i escanyament financer, d'una proletarització que s'ha accelerat des de l'adveniment del monopolisme? La resposta la trobarem en la conducta del nazi-faxisme-falangisme. Aquest «ideal» era la medulla (teòrica) del feixisme de Mussolini, del nacional-socialisme de Hitler, del nacional-sindicalisme de Franco. Què n'ha quedat de tanta falòrnia cridanera? Conquistat el poder, feren exactament una política contrària: varen reforçar els monopolis, és a dir el capitalisme monopolista, feren d'això una política oficial i la imposaren amb la brutalitat característica del règim. Pocs mesos després de prendre el poder, el 15 de juliol de 1933, Hitler dictà la llei d'organització forçosa dels càrtels. Pel manament d'aquesta llei es constituïren immediatament o s'engrandiren els següents càrtels: de fabricació de rellotges,

de cigars i tabac, de paper i cartó, del sabó dels vidres, de xarxes metàl·liques, d'acer estirat, del transport fluvial, de la calç i solucions de calç, de teles de jute, de la sal, de llantes d'automòbils, de productes lleterers, de les fàbriques de conserves de peix. Per a tots aquests càrtels, nous uns i altres reforçats, es dictaren disposicions que prohibien la construcció de noves fàbriques i la incorporació obligatòria dels industrials independents. Es prohibiren també la construcció de noves fàbriques i l'eixamplament de les existents en les branques industrials ja cartelitzades: del zinc i plom laminat, de nitrògen sintètic, de superfosfats, d'arsènic, de tints, de cables elèctrics, de bombetes elèctriques, de pisa, de botons, de caixes de cigars, d'aparells de ràdio, de ferradures, de mitges, de guants, de pedres per a la construcció, de fibres, etc. Noves lleis dictades del 1934 al 1936, acceleraren la cartelització i el reforçament dels càrtels que ja existien. El resultat d'aquesta política fou que a finals del 1936 el conjunt dels càrtels comprenia no menys de les dues terceres parts del total de la indústria alemanya, 100 % de les matèries primeres i de les indústries semimanufacturades, i 50 % de la indústria de productes acabats, en comparació del 40 % del total existent a les acaalles del 1933. Mussolini cartelitzà per la força la marina mercant, la metallúrgia, les fàbriques d'automòbils, els combustibles líquids. El 16 de juny del 1932 dictà una llei de cartelització obligatòria en virtut de la qual formaren els càrtels de les indústries del cotó, canem, seda i tints. A Espanya, mai l'oligarquia financera no havia estat tan omnipotent com sota el règim de (...) Franco.

I no es digui que essent aquesta una política econòmica imposada pel nazi-feixisme-falangisme, no comptà en l'enjudiciament general del capitalisme monopolista. Car els Governos dels països formalment demòcrates han tingut la mateixa política. Abans de Hitler, els Governos de la República de Weimar crearen i recolzaren monopolis. Feren més; en salvaren molts de la ruïna amb subvencions estatals, és a dir del poble alemany. El 1932, el govern alemany va subsidiar amb 40.000.000 milions de marcs i amb crèdits assegurats per 70.000.000 l'empresa navilera *Hapag-Lloyd*, el més gran monopoli de la marina mercant alemanya. El 1931, el govern alemany «ajuda» les fàbriques unides de l'acer, el trusts més grans

d'Europa, comprant-li accions, a un preu quatre vegades superior al del mercat, per valor de 110.000.000 de marcs. El 1931, el govern alemany esperonà l'absorció de dos grans bancs pel Banc de Dredsner, és a dir, la creació d'un super-trust bancari, donant a aquest una subvenció de 525.000.000 de marcs abans del 1933, el poble alemany n'havia perdut ja totalment 288.000.000 i després, amb Hitler, perdé la resta més de 100.000.000 de marcs, obsequi dels nazis a l'oligarquia financera. Abans de Hitler, el govern alemany «avança» als trusts bancaris alemanys més de 1.500 milions de marcs. El govern austríac subvencionà el *Crédit Anstalt* amb 723 milions de xelins austríacs, una suma gairebé igual a les pèrdues sofertes per l'oligarquia financera. A la Gran Bretanya, degut a les lleis de mines de carbó dels anys 1931-32, es formaren Sindicats regionals de control de la producció i dels preus i de «racionalització», això vol dir paralització de les mines «antieconòmiques», centenars de milers d'obriers llençats a l'infern de l'atur forçós. Als Estats Units, els «codis de competència lleial» de Roosevelt reforçaren les tendències monopolistes i acceleraren el sotmetiment als monopolis de les empreses petites i mitjanes. A França, la «República financera» per antonomàsia, la concentració monopolista no va ésser mai entrebada pels alts i baixos polítics i caracteritzant-se, de més a més, pels freqüents escàndols tipus Stavisky que portaven a la superfície la profunda corrupció interior. A Espanya, la República seguí les petjades econòmiques de la monarquia i l'oligarquia financera i els monopolis ferroviaris, elèctrics, dels telèfons, del paper, del sucre, del tabac, etc. continuaren rebent l'ajut de l'Estat quan ho necessitaven o quan «demostraven» que ho necessitaven.

En règim nazi-feixista-falangista, en règim formalment democràtic, el capitalisme monopolista dicta la llei. O com diem a casa nostra: qui mana a can Ribot? *El monopoli és per damunt de la nació, del règim polític i «altres particularitats».* Amb el capitalisme monopolista no es tracta ni es pacta. Tampoc no se'l pot substituir, com acabem de veure, amb sistemes passats per sempre més a la història. *Només se'l pot substituir amb un sistema social-econòmic més elevat.*

Escombrant el camí hem arribat, companys, a la qüestió central d'aquesta conferència.

La nació, sota el capitalisme monopolista ha perdut la sobirania. La nació, si el capitalisme monopolista vencés la crisi de la post-guerra propera com va vèncer la crisi de la post-guerra anterior, patiria, no ja una política de mediatització efectiva i de respectes aparents sobirànics, sinó una *política oberta d'agressions, d'annexions, de privació del dret nacional d'autodeterminació*; l'A.M.G.O.T. en escala mundial. La nació, per tant, pel recobrament i en defensa de la seva sobirania del dret inalienable d'autodeterminació, no té més que una sortida: *anihilat en l'àmbit nacional el capitalisme monopolista*. Significa això dissoldre els monopolis? No, companys. El capitalisme monopolista ha creat una organització tècnico-econòmica progressiva, uns modes de producció i unes relacions de producció superiors als del vell capitalisme mort i enterrat. *La destrucció dels monopolis seria un error econòmic greu i una regressió política. La nació recobrarà la sobirania, l'afermarà, exercirà lliurement el dret d'autodeterminació, anorreant el capitalisme monopolista d'un cop i d'una sola manera: nacionalitzant els monopolis!*

Per a la nació el dilema és d'acer.

En el duel històric entre la nació i el capitalisme monopolista, la victòria serà de la nació, car la nació és una entitat progressiva, en ascensió, i el capitalisme monopolista és un sistema social-econòmic regressiu arribat a l'etapa darrera d'evolució, en estat definitiu de descomposició i de parasitisme. La nació no és en si mateixa una fase definitiva de la convivència humana. Però així com el capitalisme monopolista no té ja davant seu més que la mort, la nació ha de cobrir encara altres etapes progressives abans de morir. El capitalisme monopolista, com tot sistema d'opressió i d'escanyament financer, que tendeix a la dominació i no a la llibertat, a l'explotació humana i no a la cooperació fraternal entre els homes, mor de mort violenta. La nació, com entitat de convivència humana que tendeix a la llibertat i no a la dominació, a la cooperació i no a la explotació morirà de mort natural, en una perspectiva llunyana, quan la seva funció històrica s'hagi acabat, no per imposició, sinó per esgotament, per evolució. Del clan a la tribu, de la tribu a les ciutats lliures i regions feudals, d'aquesta a la nació feudal, d'aquesta a la nació burgesa sobirana, d'aquesta a la nació burgesa mediatitzada per la finança internacio-

nal. D'aquesta a la nació popular, a la nació socialista, els nuclis humans aplegats per raons històriques i factors geogràfics determinats, han pujat graó a graó l'escala del progrés humà, corresponent cada fase històrica a modes de producció i relacions de producció ascendents. I en l'evolució històrica és evident que únicament en el si de la civilització comunista plenament desenvolupada, la nació perdrà el seu caràcter progressiu, d'entitat històrica necessària, i en ascensió a fases superiors. Només aleshores, la nació desapareixerà, morirà de mort natural, com moriran la democràcia i l'Estat. Moriran la democràcia, l'Estat i la nació, perquè «*homes nous en circumstàncies noves*» (Marx) no necessitaran de la compulsió majoritària, essència de la democràcia, ni de la coerció d'un aparell en mans de la classe dirigent, essència de l'Estat, per a complir els seus deures envers ells mateixos i la collectivitat, perquè aquests «*homes nous en circumstàncies noves*» no seran, no es sentiran nacionals, sinó universals. Evidentment, companys: *la batalla històrica entre la nació i el capitalisme monopolista serà guanyada per la nació.*

Però, companys, Stalin acaba de dir-nos que la fera mortalment ferida que se'n va al catau és perillosa i que abans d'arribar al catau, abans de matarla, pot causar-nos grans danys i dolor. Al capitalisme monopolista ferit mortalment, cal rematar-lo.

Si la nació no actua immediatament després de la victòria militar de les Nacions Unides, si no s'esforça per esgotar els fruits d'aquesta victòria inevitable, el capitalisme monopolista en agonia es llençarà contra ella. No cal fer-se cap il·lusió: es llençarà contra ella amb el propòsit de perllongar la seva vida sembrant la mort entorn seu. El capitalisme monopolista no s'accontenta amb intervenir en la vida nacional per a extreure'n riquesa i poder. Va molt més lluny. Ja l'any 1916 Lenin revelà, genialment, que *el capitalisme monopolista és annexionista, que tendeix a suprimir el dret d'autodeterminació de les nacions.* I bé, companys. Estem ja en aquest període, si el capitalisme monopolista pot ajornar la seva fi inevitable. Durant molt temps, circulà la «teoria» de «l'home blanc», de la «càrrega de l'home blanc». Els blancs tenien la missió —la «càrrega»— de civilitzar negres, grocs, hindús i mestissos. En el compliment d'aquesta «missió» podien i havien de conquerir els pobles, els continents habitats per homes negres,

grocs, hindús i mestissos, portar-los la «bona nova», la «civilització cristiana, occidental». Però els homes blancs tenien alhora el deure «sagrat» de respectar-se entre ells, la nació blanca era «tabú» per a les altres nacions blanques. Una nació, un Estat europeu tenia llicència per a saquejar, assassinar homes negres, grocs, hindús i mestissos, per a cremar llurs pobles i ciutats, per a junyir-los a l'explotació capitalista. Però si aquesta nació o Estat cobejaven el domini colonial sobre una nació o Estat de la seva «classe» es guanyava el blasme universal, l'epítet de bàrbar. Aquesta «teoria», careta tartufiana dels imperialistes, està ben morta. El capitalisme monopolista l'ha matat. Els monopolistes han descobert que els millors clients no són els negres, els grocs, els hindús, els mestissos, sinó els blancs; que els mercats més cobejables no són els concorreguts pels homes sense necessitats de consum, sinó pels homes d'alt nivell de vida, que les nacions a conquerir no són les embriònaries, ja repartides, sinó les superiors, les industrialitzades. La primera escletxa en la «teoria» de l'home blanc, la produí l'Alemanya de Bismarck en apoderar-se per la força de les armes de dues províncies franceses: Alsàcia i Lorena. La segona escletxa la produí el capitalisme monopolista en mediatitzar la sobirania nacional de les nacions i dels Estats grans i petits, de manera directa i per mitjà de les oligarquies interiors, de les capes dirigents de la nació i de l'Estat. I la teoria, finalment, ha estat esmicolada pel nazi-feixisme-falangisme, nineta dels ulls del capitalisme monopolista. Els nazis han «conquistat» els pobles europeus, amb la voluntat de colonitzar-los, de convertir-los en comunitats agràries, embrutides i al servei del nou feudalisme teutònic. Després d'aquest esfondrament, ja tothom s'atreveix. Què és l'A.M.G.O.T. sinó la voluntat colonitzadora del capitalisme monopolista? Com pot interpretar-se altrament la proposició del mariscal Smith d'incorporar a l'imperi britànic, amb categoria de domini, Holanda, Bèlgica i França? *Com poden interpretar-se altrament els sondeigs i la propaganda de coneguts agents del capitalisme monopolista pro-federació europea, federació que seria reaccionària, com ho hauria estat la predicada després de la primera guerra mundial i denunciada amb tanta vigoria per Lenin?* La perspectiva no pot ésser més clara, companys. Si el capitalisme monopolista es reprén de la crisi agudíssima, les

guerres suposadament nacionals, els conflictes de fronteres i d'interessos suposadament nacionals, es succeiran per un període més o menys llarg, com va ocórrer en la postguerra passada, fins al moment en què els conflictes interns, l'emmetzinament al darrer grau de les contradiccions del capitalisme monopolista desfermeran la tercera guerra mundial. I la nació ressorgida de les cendres, hauria de reconstruir-se, fent esforços gegantins, per a complir la seva missió històrica, mancada ara.

Aquest nou període de guerres i conflictes, una tercera guerra mundial, són exigències històriques, un període que ens imposa analitzar objectivament els factors en presència? No, companys. Ocorre precisament tot el contrari.

Després de la guerra contra el nazi-feixisme-falangisme, el capitalisme imperialista estarà en tràgica orfandat. El primer període de la postguerra anterior va ésser d'inestabilitat del règim capitalista. El període a iniciar en la postguerra propera, la inestabilitat del règim capitalista serà molt més profunda. En el primer període de la postguerra anterior, l'Estat, l'instrument d'opressió i de repressió del règim capitalista, sofrí una crisi d'equilibri que l'obligà a aparèixer «neutral» —con diu Lenin—, entre les «clases en lluita». En el període a iniciar en la postguerra propera, «l'equilibri», la «neutralitat» de l'Estat seran indiscutiblement majors. I les raons d'aquesta afirmació són definitives. El capitalisme monopolista haurà perdut els auxiliars més preciosos, amb el suport dels quals va poder superar la inestabilitat del règim després del 1918: *el reformisme d'una socialdemocràcia que fou majoritària en el moviment obrer, el nazi-feixisme aixafat per la força militar de les Nacions Unides, les capes dirigents que l'ajudaren a mediatitzar les sobiranes nacionals i les quals, per la traïció nacional comesa abans i en el curs de la segona guerra mundial, seran necessàriament incompatibles amb la nació.* La conjunció d'aquests tres elements en mancada, ha de determinar la presa del poder polític per les masses populars, dirigides per la classe obrera, per la massa nacional que no traï la nació, que vessà la seva sang per a reconquerir la nació, per esbandir de la nació els invasors, colonitzadors i llurs agents i instruments interiors. I si la massa popular dirigida per la classe obrera, unida en el combat d'avui contra el nazi-fei-

xisme-falangisme, segueix unida demà, per a reconstruir la nació i recobrar la sobirania nacional, quina força potent podrà posar-se enfront seu en un esforç suprem per a barrar-li el pas, per a prendre-li de nou la nació i posar-la al servei del capitalisme monopolista?

La força de les masses populars dirigides per la classe obrera, serà tan potent, tan extraordinària, que es pot fer una afirmació de perspectiva històrica enorme: Les masses populars dirigides per la classe obrera *podran* prendre el poder polític de la nació i marxar endavant en el procés de la seva reconstrucció, *democràticament*. Unes nacions, segons siguin les condicions objectives i la real correlació de forces, *podran* cremar etapes i organitzar-se en *nació socialista*. Altres, d'acord també amb les condicions objectives i la correlació de forces, podran organitzar-se en *nació popular*, passar, per tant, per una fase de transició envers el socialisme i per la via dels principis socialistes. *En un i altre cas, la nació popular i la nació socialista podran organitzar-se, després de la victòria de les Nacions Unides, democràticament i desenvolupar-se democràticament, per bé que, en el mateix període, la lluita de classes no s'afeblirà, sinó que s'aguditzarà.*

Es això oportunisme, companys?

Es això oblidar o negar la llei de la violència necessària, en els canvis de civilització, formulada per Marx i Engels, ratificada per Lenin i Stalin, confirmada per la Història?

O és, contràriament, una conseqüència lògica dels principis bàsics del marxisme-leninisme-stalinisme, llur aplicació dialèctica?

Oportunisme és col·laboració de classes, reforçament del règim capitalista mitjançant una política de reformes que no afecten la substància del règim i que paralitzen l'acció revolucionària de la classe obrera, essencialment. Es la col·laboració de classes, és la política de reformes, la conclusió a la qual hem arribat?

Aquesta conclusió és el resultat d'un principi bàsic: *la sobirania nacional i el capitalisme monopolista són incompatibles i la seva conseqüència lògica: el recobriment de la sobirania per la nació pressuposa la prèvia liquidació del capitalisme monopolista, val a dir, com a primera mesura, la nacionalització del monopolis.* Això no és col·laboració de classes, sinó

anorreament del capitalisme monopolista, això no és reforçament del règim capitalista, sinó la substitució per un altre règim superior. *No estem davant una política de reformes, sinó de transformació social-econòmica.*

La nació popular i la nació socialista marxen juntes fins a un cert punt on es bifurquen, la socialista per anar a la realització integral i immediata del socialisme, la popular per desenvolupar-se en un règim transitori i de coexistència de producció i propietat social i de producció social i propietat privada. En una evolució posterior la nació popular es retrobarà amb la nació socialista i en el camí que condueix a la nació comunista. Marxen juntes en l'acció per l'anihilation dels monopolis i l'execució de la revolució agrària i es separen, perquè la nació socialista socialitzarà tots els mitjans de producció i la popular en nacionalitzarà una part, per bé que substancial. Una o altra estructura nacional no serà el fruit de l'atzar, sinó de circumstàncies ben conegudes, de condicions objectives ben caracteritzades i, essencialment, *del grau d'unitat integral de la classe obrera, d'efectivitat de l'aliança permanent obrera i pagesa.* Com també la *possibilitat* d'una reconstrucció democràtica estarà determinada, essencialment, pel grau d'unitat de la classe obrera, d'efectivitat de l'aliança permanent obrera i pagesa. Això vol dir, —encara que ja es conclou clarament del text— que la presa del poder i la restauració nacional *podran fer-se, no hauran de fer-se, democràticament.*

Però què haurà d'ésser la nació popular, la democràcia popular, allí on aquesta estructura transitòria sigui imposada per la realitat històrica?

Primerament: a qui correspondrà la direcció de la nació? *La lògica de la història ens demostra que les classes, castes o capes dirigents de la nació perden l'hegemonia política, la direcció, quan traeixen la nació.* En esclatar la Revolució Francesa, revolució de la burgesia per la presa del Poder polític, dirigien la nació francesa, entorn del rei absolut, l'aristocràcia i l'església, és a dir, la casta feudal. En derrota, l'aristocràcia i l'alt clergat fugiren a l'estranger i desfermaren la guerra de l'estranger contra llur pàtria, contra la nació, la guerra dels prínceps alemanys, de les monarquies anglesa i espanyola, la guerra de tots els feudals que tremolaven per llurs privilegis. La revolució Francesa triomfà i els aris-

tòcrates i l'església, la casta feudal, varen perdre per sempre més l'hegemonia política, la direcció política de la nació francesa. Intentaren refer l'Estat feudal després de la caiguda de Napoleó, el 1815. Però eren un cos tan estrany a la nació, tan contradictori amb la nació —la fesomia de la qual havia canviat radicalment en el curs de les jornades i guerres revolucionàries i de les campanyes napoleòniques— que s'ofegaren en la incongruència i caigueren del tot sense pena ni glòria i sense cap perspectiva de recomençament. Aquest antecedent històric s'aplica cent per cent a les capes dirigents del capitalisme monopolista. *Els hereus de la Revolució Francesa també han traït la nació.* La traïren abans, lliurant la sobirania nacional a l'oligarquia financera. L'han traïda definitivament en començar la segona guerra mundial en lliurar la nació a l'opressor, col·laborant amb l'invasor per a reformar l'esclavatge de la nació i dels nacionals. Con els aristòcrates i els clergues del segle XVIII, *l'alta burgesia i les capes que la recolzaren en el poder i l'han acompanyada en la traïció, han perdut històricament l'hegemonia, la direcció política de la nació.* O pot ningú creure que tot el que ha succeït no ha estat més que un episodi passatger, sense transcendència històrica, que, passada la tempesta, traidors i traïcionats s'asseuran al voltant de la mateixa taula per refer amistosament la vella estructura política i econòmica de la nació, per prendre els primers la tralla de comandament i els segons la tasca humil dels explotats sense redempció? *La història ens demostra que el símptoma fatal d'un règim, d'una civilització no és en període de descomposició i de parasitisme, sinó de tràngol i de mort, és la corrupció històrica i cínica de les seves capes dirigents.* Les velles civilitzacions de l'edat antiga en són la prova indiscutible. En vigílies de la Revolució Francesa, l'aristocràcia i l'alt clergat estaven corromputs fins a la moll dels ossos. L'Estat degenerà en una casa pública en la qual tot es comprava i es venia i la disbauxa sense fre dels poderosos contrastava amb la misèria colpadora de la nació i les vehements aspiracions econòmiques i les gosadies intel·lectuals de la classe que havia de recollir el poder polític del llot en el qual es revolcava. No és aquest avui l'espectacle que tenim davant els nostres ulls? La profunda i inguarible corrupció política dels alts cercles dirigents, fruit pregó de la primera guerra mundial i de la compra-

venda d'homes i de pàtries, practicada pel capitalisme monopolista parasitari i en descomposició accelerada, enllotà la vida nacional i infantà la figura símbol d'un règim, d'una civilització condemnada a mort: els Quisling de la segona guerra mundial. Quan les classes i capes dirigents d'una nació arriben a una degeneració col·lectiva, un capítol de la història humana es tanca, un altre se n'obre. L'aristocràcia i el clergat podrien varen ésser llençats del poder per una burgesia triomfant i que predicava la virtut i l'amor al gènere humà. La podrida oligarquia financera serà llençada del poder per la massa popular dirigida per la classe obrera triomfant que no predica, sinó que practica la virtut i l'amor fraternal entre els homes i els pobles. Però, companys, què és la massa popular? Si no comptés amb una força aglutinant, amb una classe dirigent i hereva històrica del capitalisme monopolista, seria un conjunt heterogeni d'homes i incapaç d'una acció coordinada vers una finalitat concreta. *Per això, necessàriament, en parlar de la massa popular com a entitat històrica que ha de reconquistar la nació, restablir la seva sobirania i construir la seva civilització, sorgeix amb esplendor enlluernador la classe obrera, la classe dirigent, la classe columna vertebral de la nació.* I sorgeix necessàriament, com una inevitable conclusió històrica, la classe obrera, perquè és la més nacional, la més conseqüent, l'hereva indiscutible del capitalisme monopolista, la que conté i ha assimilat la teoria i la pràctica del nou món a crear. La classe dirigent i constructiva de la nació socialista de la classe obrera. Però, companys, *la classe dirigent de la nació popular, estructura nacional transitòria, ha d'ésser també, no pot ésser més que la classe obrera.* Aquesta conclusió ens porta a una revisió de valors, a un desplaçament absolut de forces i de perspectives polítiques. En la postguerra anterior, el capitalisme monopolista formà governs de coalició burgesa, amb participació de la classe obrera dirigida, majoritàriament, per la socialdemocràcia. *La finalitat única d'aquells governs de coalició i la dels governs homogenis socialdemòcrates permessos amb clara visió política pels «governos efectius» de l'oligarquia financera no fou altra que el de reforçar l'estabilitat política del règim capitalista.* En la postguerra propera i en les nacions populars que es constitueixin com una conseqüència obligada de la segona guerra mundial, es

formaran governs de coalició obrera i pagesa amb participació de la mitjana i petita burgesia i la missió essencial dels quals serà assegurar el poder de la nació i el seu desenvolupament envers l'estructura superior socialista. En la postguerra anterior, els governs de coalició reformaren l'Estat burgès, estabilitzaren el règim capitalista i en la postguerra propera els governs de coalició en la nació popular, anorrearen l'Estat burgès, bastiran l'Estat popular instrument de consolidació i desenvolupament de la democràcia popular, l'Estat nou que aixafarà qualsevol intent de retorn ofensiu del capitalisme monopolista.

Segonament: *Quin ha d'ésser el contingut social-econòmic de la nació popular?* Una política de reformes seria la negació de la nació popular. S'esdevindrà el que sigui, després de la victòria de les Nacions Unides. Però és segur que no tornarà l'eixorca, la contrarrevolucionària política de reformes. Aquesta política està condemnada per l'experiència històrica. En l'estira i aflixa de la política de reformes, la darrera paraula ha estat sempre del capitalisme monopolista i la darrera misèria de la classe obrera, és a dir, del conjunt nacional. Nació popular vol dir nacionalització dels monopolis: de la banca i de les assegurances, de les matèries primeres i dels transports, de la indústria pesada i dels serveis públics, del combustible i del comerç exterior. Nació popular vol dir accelerada industrialització de l'agricultura: anivellar el progrés industrial i el progrés agrícola, suprimir les rendes parasitàries, que la terra sigui de qui la treballa. En la nació popular coexistiran l'economia social bàsica, l'economia particular de mitjana i petita burgesia industrial i comercial de contingut social, però i al servei de les necessitats socials de la nació, l'economia cooperativa de consum, de sanitat social, de compra i venda en comú dels Sindicats agraris, i l'economia cooperativa de producció, agrària i menestrala. Si tenim present l'experiència històrica podem afirmar que la mitjana i petita burgesia no tindran ni la força ni la voluntat d'oposar-se a la coexistència de diverses economies amb tendència, en la perspectiva de fondre's en una sola i superior, i a l'instrument polític que en serà la conseqüència obligada. El sistema d'opressió colonial i d'escanyament financer que els imposa el capitalisme monopolista, apropa els seus interessos immediats als interessos de la classe obrera, de la massa

nacional. L'enemic és comú i la unió dels explotats serà sempre, no ja una necessitat sinó una realitat.

Tercerament: *Quina ha d'ésser la tendència internacional de la nació popular?* La burgesia del vell capitalisme, considera la nació com el seu mercat natural. En l'exercici d'una sobirania no mediatitzada, aquella burgesia defensà el seu mercat i el convertí, pràcticament, en monopoli. L'acumulació de capitals, la progressiva concentració industrial, la transició de la humil banca intermediària a la banca prepotent del capital financer, crearen el mercat mundial i del qual el nacional no se'n pogué deslligar ni defugir la caiguda en una dependència absoluta. Pel nou capitalisme, l'objectiu no és el mercat nacional, sinó el mercat mundial, reformar amb la sobirania nacional un mercat nacional, sinó esborrar les fronteres, anorrear les sobiraniaes nacionals i refondre els mercats nacionals en el mercat mundial, camp de batalla dels grups oligàrquics components del capitalisme monopolista. D'ací el cosmopolitisme del capitalisme monopolista, el cosmopolitisme dels Shylock contemporanis. *Evidentment, la nació popular és l'antítesi tant del xovinisme nacional de la burgesia liberal, com del cosmopolitisme regressiu del capitalisme monopolista.*

El baluard dels monopolistes britànics és l'imperi britànic. Eixamplar l'imperi, fer-ne un clos tancat d'ús exclusiu, és «l'aspiració sublim» dels monopolistes britànics. La defensa i la justificació de l'imperi és, per tant, una necessitat vital per a ells. Com l'atac i l'esquarterament de l'imperi, en tant, almenys, que unitat econòmica monopolitzada pels capitalistes britànics és i serà una necessitat vital dels monopolistes nordamericans, no per raons ideològiques, sinó, donades les exigències pregonas de la seva estructura, de la seva tendència a dominar i no a alliberar, a un expansionisme imperialista sense límit i sense fre.

Sempre s'han fet grans esforços per a popularitzar la política colonial, presentant-la com una «obligació» de l'home blanc, com un deure històric: incorporar les races inferiors, els pobles «salvatges» a la civilització occidental. El major esforç en aquesta direcció l'han fet els panegírics de l'Imperi britànic, uns assalariats i altres de bona fe. D'una manera metòdica ens presenten, no l'imperi tal com és, sinó els dominis, els quals formen amb la metròpoli una

federació més o menys voluntària. Tot plegat per arribar a la conclusió que l'Imperi britànic és una organització política i econòmica modelica, avançada progressiva que pot eixamplar-se incorporant-hi nous pobles, noves nacions europees. Aquesta propaganda s'ha intensificat enormement d'ençà de la transcendental reforma de la Constitució Soviètica i arran de la Conferència imperial tinguda suara a Londres. Veritablement, és una organització modelica? L'Imperi britànic és una societat de nacions *blanques* unides per la defensa d'interessos comuns contra enemics més forts que cadascuna d'elles separades: l'interès comú, l'explotació monopolista d'un immens sector de la terra, de prop de 500 milions d'éssers humans, negres, grocs, hindús, malais, indonesis, mestissos, d'un dipòsit inesgotable de matèries primeres essencials, d'un mercat exclusiu per a l'exportació de capitals. En l'Imperi britànic existeixen els subimperis d'Austràlia, Nova Zelanda i Unió Sud-Africana, que exploten com a colònies pròpies milers d'illes de l'oceà Pacífic i més de 10 milions de negres de les antigues colònies africanes d'Alemanya. Essent la població que habita els dominis i la metròpoli d'origen anglo-saxó, un tret fonamental els identifica la discriminació racial, el concepte reaccionari de la superioritat de la raça anglo-saxona, el refús absolut, per tant, a barrejar-se amb les races indígenes, a formar, en virtut del creuament biològic, una nova raça. Les poblacions blanques de la metròpoli i dels dominis són veritables illots d'éssers privilegiats en un oceà de races «inferiors», les quals exploten a mort i recolzant en l'explotació de les quals s'han convertit en una mena d'aristocràcia superior —l'oligarquia financera, monopolista— i inferior els servents i aprofitadors més immediats, els sectors i els líders del moviment obrer que viuen de les engrunes imperialistes i que constitueixen el que Lenin deia «l'aristocràcia obrera». Per als blancs privilegiats la sort dels pobles «inferiors» no compta. El principi stalinià segons el qual els pobles són *iguals en drets*, per no en *deures*, car els pobles més avançats tenen el *deure* d'ajudar els més endarrerits fins a elevar-los, almenys, a llur propi nivell, és per als blancs usdefruitadors de l'Imperi una heretgia perfectament bolxevic. Practiquen, amb una conseqüència increbantable, el principi oposat: mantenir en la ignorància, en l'embrutiment els pobles «inferiors» i explorats,

emmetzinar els odis religiosos i racials que els divideixen, alimentar les guerres civils que els afebleixen, conservar amb tota cura les tradicions més inhumanes, com la divisió de castes a l'Índia, per exemple, subvencionar grassament rajàs i maharajàs, reis negres, reis grocs, soldans bruns, botxins feudals que es passegen, enjoiats, pels cabarets i «casinos» d'Europa. Naturalment, aquests blancs són amatents lectors de la Bíblia i tenen consciència escrupulosa que els impedeix conèixer les coses per llur nom, que els obliga a cobrir les vergonyes íntimes amb frases i tesis filosòfico-religioses que tranquil·litzen l'ànima i obren, de bat a bat, les portes del cel. D'aquesta tàctica imperialista en diuen: «respectar els costums locals, no intervenir en la vida local, protegir la tradició i la sobirania dels grups antagònics, restablir l'ordre només quan els odis locals el pertorben». I aplicant aquesta «doctrina cristiana» és com a l'Índia d'avui el virrei i els funcionaris britànics que controlen l'Índia britànica són ajudats per més de 500 prínceps feudals, per la guerra permanent d'hindús i musulmans, per la tràgica impotència de més de 100 milions d'intocables sempre en els lindars de la mort per inanició, per funcionaris de les castes «superiors» que empastifen de «color local» el govern imperial de tota l'Índia. Com podríem explicar-nos altrament les maravelles d'unes desenes de milers de funcionaris britànics controlant i explotant una immensa península poblada per més de 300 milions d'hommes?

No, companys, els pobles alliberats per la victòria de les Nacions Unides, per l'aixafament immiseridor del naxi-feixisme, no tenen perquè seguir les petjades «modèliques» de l'Imperi britànic. No les seguiran. Tampoc no poden aspirar a convertir-se en socis menors dels nuclis blancs anglo-saxons que s'enriqueixen amb la sang i la misèria de tants milions d'éssers humans. Els pobles no combaten avui a mort per a consolidar i estendre el lladronici, l'explotació, la tirania del capitalisme monopolista: combaten a mort per a alliberar-se ells mateixos del capitalisme monopolista, per a recobrar la perduda sobirania, per a posar els fonaments d'un internacionalisme proletari, humà, progressiu, els principis del qual tenen ja forma de llei en el més gran i més poderós Estat del món contemporani: la Unió de Repúbliques Socialistes Soviètiques. *La línia nacional staliniana serà la línia dels pobles alliberats.* La fesomia d'u-

na nació és la de la seva classe dirigent. La nació xovinista, tancada, corresponia a la fesomia econòmica i, per tant política, del vell i enterrat capitalisme liberal. La nació mediatitzada, moneda de canvi en el mercat mundial, ha correspost a la fesomia antinacional, extranacional, cosmopolita, de l'oligarquia financera. La nació popular, sobirana i constructora d'una civilització nova i superior, tindrà —té allí on s'ha constituït— la fesomia de la seva classe dirigent: la classe obrera. *Serà nacional i internacionalista: nacional per la forma, internacional pel contingut.* I la seva tendència constant no podrà ésser altra que la de suprimir tota opressió nacional —de les nacions majors sobre les menors—, la de proclamar la igualtat de drets de totes les nacions, la de complir el deure que tenen les nacions més avançades a ajudar fraternalment les més endarrerides, la d'esfondrar les fronteres econòmiques aranzelàries que divideixen avui el món capitalista en innumbrables estancs en els quals s'ofeguen les masses treballadores, la de constituir pactes federatius amplis amb les nacions més afins per raons històriques, econòmiques, culturals i geogràfiques, primer, amb les més allunyades, després. Els filisteus del capitalisme monopolista ens parlen avui, ens parlaran després de la primera guerra mundial, d'una poderosa Federació Europea controlada i dirigida, és clar, per l'oligarquia financera. Aquesta Federació serà un dia una realitat gloriosa i fecunda, constituïda, no pels monopolistes, sinó pels pobles alliberats del monopolisme, en l'exercici lliure de llur sobirania; pels pobles emancipats dels xovinisme, dels odis artificials esperonats per explotadors comuns, assedegats de llibertat, de benestar, de pau, de democràcia autèntica, pels pobles constructors de la nova civilització.

La possibilitat d'una reconstrucció democràtica de la nació, en la línia popular i en la socialista, és una heretgia teòrica, és una disfressa de l'oportunisme, és un intent de negació i, per consegüent, de revisió dels principis marxistes? O és, contràriament, una interpretació marxista, dialèctica, de la situació present i de la perspectiva històrica immediata? Evidentment, Marx ens ha dit:

«La violència és la llevadora de tota societat vella que porta en les seves entranyes una altra de nova.»

Evidentment, Lenin ens ha dit:

«la substitució de l'Estat burgès per l'Estat proletari és impossible sense una revolució violenta.»

Evidentment, Stalin ens ha dit:

«El pas del capitalisme al socialisme i l'alliberació de la classe obrera del jou capitalista no pot realitzar-se mitjançant canvis lents, per mitjà de reformes, sinó únicament mitjançant la transformació qualitativa del règim capitalista, és a dir, mitjançant la revolució.»

Si dialèctica

«és, en sentit estricte, l'estudi de les contradiccions contingudes en l'essència mateixa dels objectes» (Lenin),

si la

«lei del desenvolupament és el tràmit dels lents canvis quantitius als ràpids, sobtats, canvis qualitius» (Stalin).

Què ens demostra la realitat present i la perspectiva històrica immediata? En el règim capitalista s'han produït canvis, invisibles uns, coneguts els altres, conseqüència inevitable de la lluita entre allò que sembla estable i marxa vers la mort i allò que neix i es desenvolupa. Aquests canvis quantitius han estat lents i es refereixen a la correlació de forces, a la progressiva caducitat del règim que semblava estable i marxava cap a la mort, a la maduresa històrica del règim nou, a l'acabament del desenvolupament capitalista, a l'esgotament de la tàctica de les reformes, al començament d'aplicació dels principis socialistes. Els canvis quantitius, però, no canvien el règim, no transformen la seva essència. El capitalisme segueix essent capitalisme fins al moment en què el canvi quantitiu és substituït pel canvi qualitatiu, l'evolució per la revolució. Els canvis quantitius van agreujant les contradiccions en l'essència dels objectes, sense alterar la seva textura. Els canvis qualitius posen fi a les contradiccions en l'essència de l'objecte vell i creen un altre

objecte, absolutament nou. Per això el canvi quantitatiu és l'evolució i el canvi qualitatiu la revolució. En l'Estat de Morelos hi havia una extensa planúria i de sobte una explosió volcànica transformà la planúria en muntanya en uns dies de flames i de foc. Es produí un canvi qualitatiu, és a dir, una revolució. I si aquesta és una veritat absoluta, comprovada per la Història, cal que ens preguntem:

La llei històrica de la violència *no s'ha complert ja?*

El canvi qualitatiu, revolucionari, *no s'ha produït ja?*

I si les lleis de la violència i del desenvolupament s'han complert ja, hem de considerar la terra com un conjunt d'entitats humanes isolades, tancades, i en les quals s'ha de complir, inexorablement, mecànicament, en cadascuna d'elles les lleis esmentades? O hem de veure la terra com un conjunt humà, interdependent, interinfluenciable, com un tot en el qual repercuteixen els fenòmens qualitius que es produeixen en una part d'ell? I en la violència que la sacseja a fons, no tenim un fet històric que aprofundeix aquesta repercussió, amb intensitat, és clar, no uniforme, sinó diversa, segons sigui la correlació de forces actuals en el si de cada entitat humana?

Vivim, companys, en un cicle històric de violència, la duresa i la durada del qual no tenen parí. Aquest cicle històric va començar amb la primera guerra mundial. *En la primera guerra mundial va produir-se un canvi qualitatiu: la gloriosa Revolució Socialista d'Octubre que creà un Estat nou: la Unió de Repúbliques Socialistes Soviètiques, que oposa a la vella civilització capitalista una nova civilització: la socialista, que s'ha consolidat en la sisena part de la terra, que ha construït peça a peça, el poder més sòlid, més invencible que la història humana coneix.* La resta del món que continua sotmesa al sistema d'opressió colonial i d'escanyament financer, no retornà ja l'equilibri d'abans de la primera guerra mundial, però continuà sotmesa a la violència més extremada. Revolucions i contrarrevolucions, guerres colonials, guerres de fronteres, guerres «ideològiques» desfermades per anorrear els moviments i els règims democràtics populars, conflictes innombrables i sangnants provocats per la competència entre grups monopolistes rivals, la guerra activa i latent contra la Unió Soviètica, les proporcions monstruoses del ter-

ror blanc i el sorgiment del nazi-feixisme-falangisme, esforç desesperat i mortal d'una societat condemnada a mort i que no es resigna a morir, han caracteritzat l'armistici entre les dues guerres mundials. Aquest cicle de violència gegantina que ha costat a la humanitat desenes de milions de vides, tresors incomptables, no pot ésser tancada per la segona guerra mundial, el cost de la qual en vides i en riqueses excedeix en xifres astronòmiques al de qualsevol altre període de crisi? És que, companys, aquesta segona guerra mundial, no és en si mateixa «una gran revolució»? És que, companys, la Revolució Socialista d'Octubre ha estat un fenomen limitat per unes línies frontereres, la presència històrica de la Unió de Repúbliques Socialistes Soviètiques que surt enfortida de la prova terrible de la guerra, no han de provocar, encara que fos només per gravitació natural, canvis profunds en la resta del món? Hem de considerar el cicle de violència creat per un règim que es considerava estable i marxava cap a la mort, i el canvi qualitatiu soviètic, com fets sense altra transcendència històrica que la de l'universal en el món capitalista, que la d'una nova civilització creada en un enorme sector de terra isolat per una altíssima muralla xinesa?

Què ens demostra la Història, companys?

La Història ens demostra que la burgesia no ha fet més que una revolució violenta per a prendre històricament possessió del poder polític: la Revolució Francesa. La Història ens demostra que el règim feudal va morir històricament en produir-se el canvi qualitatiu en un dels seus Estats: França. Acabada la Revolució, tancat el cicle de violència obert per ella amb la derrota de Napoleó el 1815, el món europeu ja no va poder tornar al 1789. L'estructura interna havia canviat, la correlació de forces també, essent aquests canvis la conseqüència inevitable dels modes de producció, de les noves relacions de producció que la Revolució i els llarg període de violència continental que en seguí consolidaren i posaren en el camí del seu desenvolupament incontenible. Els aristòcrates que retornaren de l'exili a França, recolzats en les baionetes de la Santa Aliança, pretengueren esborrar la Història, donar per no existent el període vital del 1789-1815, dictar les lleis i decrets reials del 1709 com si veritablement la terra s'hagués aturat, reconstruir, per tant, peça a peça, el món feudal que

perderen. Foren, però, impotents davant la nova nació, en la qual eren un cos absolutament estrany. La nació i la casta feudal altra vegada al poder parlaven un llenguatge diferent, el llenguatge viu de la nació en marxa, el llenguatge d'ultratumba d'un fantasma reviscolat per altres fantasmes de la resta del continent, que si bé els semblava que estaven més vius eren tan morts com el francès. D'aquesta antítesi va sortir un règim híbrid en el qual, però, la burgesia no perdé el domini econòmic ni la coparticipació política, règim que desaparegué sense pena ni glòria pocs anys després, quan la burgesia francesa, recolzada per la massa popular de sentiments republicans que no pogué ofegar Napoleó, posà la corona reial en mans dels Orléans. Amb el canvi dinàstic, la burgesia s'emparà totalment del poder polític i la vella casta aristocràtica descendí a la categoria d'escuder del nou senyor. La burgesia s'apressà a realitzar el lema d'aquells temps: «enriquim-nos». Certament, hi hagué un nou període revolucionari continental a Europa: el del 1848 al 1849. Però el seu caràcter històric va ésser ben diferent. A França, esclatà la revolució del 1848, no per assegurar el poder polític de la burgesia, definitivament assolit. La revolució francesa del 1848 tingué dues fonts d'energia: la burgesia liberal i la joventut intel·lectual que s'havia identificat amb els ideals i les passions gegantines de la Gran Revolució i que aspiraven a restablir la República anihilada per Napoleó, i la classe obrera que ja perseguia fins propis, encara que d'una manera intuitiva, romàntica i no científica, lligada en la continuïtat històrica amb el Club «els iguals» de Babeuf, amb l'exaltació revolucionària intransigent de Marat. Guillotinada la revolució del 1848 per la pròpia burgesia republicana esporuguida davant el sorgiment d'una força nova homogènia, la força proletària, la conclusió històrica no va ésser pas que la burgesia assegurés un poder polític amenaçat per la casta feudal, sinó per la classe obrera. A Alemanya, la revolució del 1848 va expressar l'anhel de la burgesia liberal i del proletariat per una democratització de l'Estat alemany, per la seva unificació. En un i altre país la revolució no va ésser contra el feudalisme, sinó contra la burgesia reaccionària aliada amb les forces del passat i pel desenvolupament de la democràcia burgesa. A l'ex-imperi d'Àustria-Hongria, la revolució del 1848-49 fou, essencialment, el

renaixement violent de les velles nacionalitats oprimides: txeca, croata, eslovena, les quals volgueren realitzar la línia nacional que alliberà el continent centre i sudamericà. El cicle revolucionari 1848-1849 no va ésser, doncs, una repetició de la Revolució Francesa, per tal de retornar a la burgesia un poder polític que li hagués estat arrabassat per la casta feudal. Va ésser la continuïtat històrica de la Revolució Francesa, amb contingut diferent, amb factors nous, amb nova perspectiva. Aquesta és la conclusió a la qual va arribar Carles Marx en analitzar les revolucions del 1848-1849: després d'elles, ens diu Marx, el poder de l'Estat es convertí en una «arma nacional de guerra del capital contra el treball». Si les revolucions del 1848-1849 tenien ja la característica fonamental d'un antagonisme entre el capital i el treball, encara que confós en els seus inicis, la Revolució del 1871, la Comuna de París, fou ja una revolució proletària, un assaig de l'Estat socialista sense classes. I si en tots els països europeus esclataren moviments revolucionaris, aquests es movien, es produïen, es desenvolupaven en el conjunt del règim capitalista, no eren reaccions vers el passat, sinó vers l'esdevenidor. La Revolució Francesa va enterrar el règim feudal, va instaurar la burgesia triomfant en el poder polític. Les revolucions del segle XIX van tenir com a objectiu el desenvolupament de la democràcia en el règim burgès estabilitzat, *essent llur motor un nou element històric*, al qual la burgesia donà vida i accelerà la creixença en la mesura que ella acumulava capital i concentrava la indústria i acceptava el progrés tècnic *la classe obrera*. En el segle XIX, ens ha dit Carles Marx, es desenvolupà

«el poder centralitzat, amb els seus òrgans corresponents: l'exèrcit permanent, la policia, la burocràcia, el clergat i la judicatura... El poder de l'Estat va anar assolint cada vegada més el caràcter d'un poder social per l'opressió del treball, el caràcter d'una dominació de classe. Després de cada revolució que assenyallava un pas endavant en la lluita de classes, s'acusava amb trets encara més sortints el caràcter permanent repressiu de l'Estat».

Napoleó, espasa militar de la burgesia triomfant, va ésser vençut. Però el «Codi Civil» de Napoleó, mo-

nument dels drets i privilegis de la burgesia dirigent i propietària de l'Estat, de la Nació, va vèncer els residus feudals que la Santa Aliança pretengué revitalitzar.

Si la Història ens demostra que la burgesia va prendre possessió del Poder polític amb una revolució, que el règim feudal morí històricament amb un sol canvi qualitatiu en un dels seus Estats, hem de concloure que la classe obrera ha de fer *necessàriament, inexorablement*, una revolució violenta en cada Estat o Nació, que la Revolució d'Octubre, que el canvi qualitatiu de la qual sorgí el món nou, la Unió de Repúbliques Socialistes Soviètiques, són fets històrics de menor transcendència que la Revolució Francesa, que la seva influència i la seva força s'aturen en arribar a la línia capritxosa «d'una frontera política»? Hem de concloure que si el «Codi Civil» de Napoleó tingué un valor universal, la *Constitució Staliniana no pot tenir més que un valor domèstic*? Ben orbs seriem si arribéssim a una conclusió tan absurda, tan antihistòrica.

Què ens demostren, companys, no ja la Història, sinó els fets que s'han produït en els darrers anys, en aquest període del qual som actors i testimonis? *S'han constituït dues nacions populars i tres nacions socialistes*, sense que, en cap dels cinc casos, la classe obrera es veiés històricament obligada a *repetir* una Revolució d'Octubre. S'han constituït dues nacions populars al continent asiàtic: les Repúbliques de Mongòlia i Tanna Tuva, el contingut social-econòmic de les quals és substantivament el mateix que hem vist més amunt. S'han constituït tres nacions socialistes al continent europeu: Estònia, Letònia i Lituània. Les nacions populars asiàtiques es crearen *democràticament, pacíficament*. Les tres nacions socialistes europees es constituïren *democràticament, pacíficament*. Als països bàltics una commoció política semblant a la nostra del 14 d'abril del 1931, foragità del poder els Quislings del capitalisme monopolista, els agents de l'Alemanya hitleriana. Els pobles en possessió del poder polític elegiren democràticament Corts Constituents i els representants populars, per votació majoritària, *acordaren constituir-se en nació socialista* i sollicitaren l'altíssim honor, que aconseguiren, de formar part de la gloriosa família de Repúbliques Socialistes Soviètiques. I si la realitat històrica dels nostres dies ens demostra que *és possible*

reconstruir un país en la línia de la nació popular o de la nació socialista, hem de concloure que *necessàriament, inexorablement*, la classe obrera de la resta del món ha de fer una Revolució d'Octubre en cada país per la dèria d'aplicar de manera mecànica principis justos, principis certs, justesa i certitud comprovats per la Història, però *ja realitzats*? No, companys. *Allò que s'ha realitzat en uns països correspon a qualsevol altre país, sense altra limitació que les característiques pròpies, que la real correlació interior de forces, que la positiva o negativa unitat integral de la classe obrera, que la feble o sòlida aliança de la classe obrera unida amb la pagesia, que el grau de maduresa patriòtica substantiva, no aparent, de la petita o mitjana burgesia. Amb tot, però, la unitat orgànica de la classe obrera és factor més determinant.*

Aquesta és, companys, la característica essencial del nostre temps, de la postguerra immediata: la *possibilitat de la reconstrucció democràtica* d'un país en la línia general de la nació popular, de la nació socialista. Vol dir això que la *violència* ja no serà necessària enlloc? Absolutament, no! La *possibilitat* no serà mai, en cap cas, *obligatorietat*.

El desenvolupament desigual del capitalista agreuja les seves contradiccions internes, multiplica els conflictes bèl·lics i d'altre ordre, accelera la seva descomposició i parasitisme, és a dir, la seva caducitat històrica. De la mateixa manera el desenvolupament desigual de la capacitat, de la maduresa política en els pobles, determina variants profundes en l'aplicació d'una línia general que l'experiència històrica i les realitats presents defineixen com justa. Seria, per tant, *un error greu creure en la possibilitat d'una línia rígida. En alguns països serà possible realitzar sense grans dificultats i en un període breu, la línia general de la nació popular o de la nació socialista. En altres països, pocs o molts, aquesta realització serà difícil, i assolible després de noves jornades de lluita sangnant.* I ha d'ésser així, ja que el capitalisme monopolista encara que substantivament afeblit i inestable en acabar la segona guerra mundial es defensarà amb les dents i les ungles. I el seu poder no serà petit. La conclusió final, històrica, no pot ésser més que una: l'anihilament universal del capitalisme monopolista. Ja recorre el seu «camí de l'amargura». Ha estat derrotat el capitalisme monopolista en

la maniobra de la coalició mundial contra la Unió Soviètica. Ha estat derrotat en la maniobra de les *dues guerres*, que els bandits trotsquistes tracten de popularitzar, i la perspectiva de la qual no és altra que facilitar una pau separada de la Gran Bretanya i els Estats Units amb l'Alemanya hitleriana, la de reconstruir el bloc de Múnic contra la Unió Soviètica. Ha estat derrotat en la maniobra de la *guerra empatada* que (...) Franco féu rodar pel món. Ha estat derrotat en la maniobra de la *humanització de la guerra*, posada en marxa, en col·laboració fraternal, (...) Franco i el Papa filofeixista. Ha estat derrotat en la maniobra de sabotejar el segon front, d'allargassament de la guerra volgut per Hitler, els seus aliats i còmplices. Ha estat derrotat en la maniobra que les resum totes, *la de la pau negociada*, d'una pau de reforçament de la reacció alemanya i mundial, d'atac contra la Unió Soviètica i els pobles renaixents. Serà derrotat, també, el capitalisme monopolista en les maniobres que ja són prou visibles i preparatòries de la seva política en la postguerra. *No hi ha pas dubte que serà a la fi vençut, però no colpit per una derrota fulminant simultània i universal.* Serà vençut després d'un període de noves lluites, de nous sofriments, sobretot en els països que són la seu del màxim poder d'opressió colonial i d'escanyament financer: els Estats Units i la Gran Bretanya. En aquests països, baluards aparentment incommovibles del capitalisme monopolista, la classe obrera, els pobles, es trobaran davant d'un dilema: rebel·lar-se contra els botxins comuns i de la humanitat sencera o reforçar-los per a caure, dintre pocs anys, en una tercera guerra mundial. Com resoldran aquest dilema? La primera guerra mundial accelerà la maduresa política de la classe obrera britànica, malgrat els esforços que els líders buròcrates del moviment laborista i tradeunionista feren per impedir-ho. La segona guerra mundial radicalitzarà més profundament encara a la classe obrera britànica, donarà un cop mortal a l'aristocràticisme infantívol de sectors importants de la classe obrera nordamericana. Els obrers britànics i nordamericans, els pobles britànic i nordamericà comprendran quan, després del sacrifici de la guerra es trobaran presos en l'engranatge del capitalisme monopolista i patiran els horrors d'un règim social-econòmic que per perviure no farà altra cosa que enfonsar-los en la misèria de

l'atur forçós i de la repressió interior, el genial principi marxista: «no pot ésser lliure el poble que oprimeix altres pobles»; comprendran que el camí de salvació no és el de complicar-se amb el capitalisme monopolista per rebre les minses i brutes engrunes de l'explotació, de la misèria universals, sinó el de l'internacionalisme proletari, el de la fraternitat dels pobles, en l'esforç mancomunat per construir arreu de la terra la nova civilització. És ben cert, companys, que el capitalisme monopolista, l'inventor de l'A.M.G., per a ús exclusiu i consum obligatori dels pobles europeus alliberats del nazi-feixisme, haurà de fabricar una A.M.G.O.T. especial i molt més forta, com a garantia de la seva tranquil·litat a l'interior de les fortes clàssiques: els Estats Units i la Gran Bretanya.

El capitalisme monopolista serà vençut, perquè ni nosaltres comunistes, ni la classe obrera, ni els pobles alliberats del malson present no renunciarem en cap cas, en cap situació, a la nostra missió històrica: realitzar el socialisme!

Cal, però, companys, que mirem amb els ulls ben oberts les realitats i les complexitats de la situació actual. Cal que ens preparem per rebre i copsar amb el cervell ben obert la realitat i les complexitats de la postguerra propera. *Car, de no ésser així, aviat degenerariem en una petita secta de cridaners, inútils per a servir els interessos fonamentals, permanents, de la classe obrera, del nostre poble.*

VII. Desperta't Catalunya!

Amb aquest títol hi havia una secció fixa al «Treball» que Joan Comorera edità d'ençà la seva entrada a Catalunya. Els articles tractaven invariablement de la qüestió nacional i duïen la signatura de Joan Comorera. Segueix una selecció dels més interessants, tots ells publicats el 1952.

1. ESPANYA NO ÉS UNA NACIÓ

Espanya és un Estat multinacional monopolitzat per un partit feixista que imposa un règim de colonització a les nacions febles.

La «unidad nacional» dels anomenats Reis Catòlics és una llegenda.

Es van casar dos reis feudals i no pas dos pobles. En aquells temps, els pobles eren ajuntats, separats, esquarterats, pel bon voler de casaments i testaments reials. Els senyors feudals ho eren tot, els pobles no eren res.

Amb els diners del reialme Catalunya-Aragó, Colom organitzà l'expedició i descobrí el Nou Món en nom d'Isabel, reina de Castella, galanteria principesca de Ferran, rei de Catalunya-Aragó. I Isabel era i es sentia tan poc reina d'Espanya, que d'Amèrica en féu un clos tancat de Castella i prohibí als catalans el dret de comerç, navegació i emigració. «Tanto monta monta tanto Isabel como Fernando», diuen que deien aleshores. Mentida! En la veritable història està escrit que la reina Isabel fou una dona ignorant, de misticisme històric, sense substància històrica, i que el cervell del regnat fou Ferran, el «Príncep» de Maquiavel. Tant se val!

En la vulgar història domèstica espanyola, Ferran, de nissaga castellana, és «el catalán», un subjecte esvaït, un príncep «consort», no pas un rei *igual*, el qual desapareix com un titella de «gran guignol» en

morir Isabel. No ho hem vist ara? El règim feixista ha celebrat a so de tabals el centenari d'Isabel, la «forjadora de la unidad nacional», la santa, etc. Hem sentit parlar del rei Ferran? La premsa botiflera no en gosà dir ni un mot. Es la veu de l'amo!

«Tanto monta...» Sí, però tu cavall i jo cavaller!

Espanya és un nom que, feta abstracció de l'Estat, no diu res, no és res. En canvi són realitats històriques Castella i Catalunya, Euskadi i Galícia, València i Balears, Aragó i Andalusia..., les nacions i les regions ètniques que constitueixen, independentment de llur voluntat, l'Estat espanyol, Espanya.

Per això nosaltres, abans que espanyols, som catalans. Som catalans per naturalesa. Som espanyols per coacció. I perquè la Nació és superior a l'Estat, l'Estat, instrument de la classe dominant, desapareixerà en el procés d'una civilització sense classes, justament quan la Nació assolirà plena maduresa.

Així, si l'Estat va contra la Nació, ens devem a la Nació i hem d'anorrear l'Estat opressor.

Els catalans som, doncs, absolutament incompatibles amb el règim feixista de Franco i Falange i de qualsevol Estat futur que no ens reconeixerà l'exercici lliure del dret d'autodeterminació, inalienable i imprescriptible.

2. CATALUNYA ÉS UNA NACIÓ

Marx ha dit en el «Manifest Comunista»: *El poble que n'oprimeix un altre no pot ésser lliure.*

Desenvolupant aquest principi, Lenin i Stalin han creat la més rica i més justa de les teories nacionals. L'han creada i l'han aplicada en constituir, després de la Revolució Socialista d'Octubre, la Unió de Repúbliques Socialistes Soviètiques.

Una nació és una entitat històrica, els drets de la qual són inalienables i imprescriptibles, independentment de qualsevol situació de fet i de força. No tots els grups humans diferenciats són, però, una nació. Per a ser nació cal posseir tots els elements constitutius: territori comú, una llengua, una economia característica i una psicologia corresponent que es tradueix en una comunitat de cultura.¹ Els grups hu-

1. Stalin diu: «La nació és una comunitat estable, històricament formada, de llengua, de territori, de vida econòmica i de formació psicològica, que es tradueix en una comunitat de cultura».

mans que no posseeixen els quatre elements, sinó tres o menys, són grups ètnics que tenen també, però en altra mesura, drets inalienables i imprescriptibles.

Catalunya posseeix els quatre elements stalinians, constitutius de la nació: un territori comú, una llengua mil·lenària, una economia característica, una psicologia ben diferenciada que es tradueix en una cultura històrica. Catalunya és, doncs, una nació, per bé que tiranitzada avui per l'Estat feixista espanyol.

Catalunya és a més una nació que ha suportat victòriosament la prova del foc i de la sang.

L'Estat espanyol ha lluitat secularment per anorrear la nacionalitat catalana, per a castellanitzar Catalunya. Persegueix a mort la nostra llengua. Ha retallat el nostre territori estricte, cedint-ne gairebé sense combat un bon tros a França, cedint-ne d'altres a València i a Aragó. Ens ha parcellat en «provincias» arbitràries i ha negat tota validesa a les comarques naturals i històriques. L'Estat espanyol ha pretès i pretén transformar la nostra llengua en un dialecte innoble, anihilar la unitat territorial i, per consegüent, la consciència nacional dels catalans. Fer de Lleida un Badajoz, de Tarragona una Múrcia, de Girona una Sòria, de Barcelona un suburbi madrileny bon minyó i dels catalans uns castellans d'operta: heu-vos ací l'objectiu històric, «genial», de les castes parasitàries que han monopolitzat i monopolitzen, d'ençà de la victòria militar franquista, l'Estat espanyol.

Catalunya, retallada, trossejada, esclavitzada, és per sempre una nació i els catalans, pàries en la pròpia terra mare, privats de tots els drets i llibertats, no hem perdut ni venut la consciència nacional i ens servim del nostre idioma mil·lenari com el més preat instrument de cultura: de pensament, de sentiment, de treball, d'acció, de lluita. Al contrari del que ens proposa, la bestial repressió franquista va forjant exaltacions interiors que un dia no llunyà aixecaran Catalunya per realitzacions encara més nacionals que el 1931.

La lluita despietada contra l'Estat feixista de Franco i Falange és, doncs, el deure sagrat de tots els catalans i, en primer lloc, de la seva avantguarda, és a dir, de la classe obrera catalana.

3. LES NACIONS SÓN IGUALS EN DRETS

Les nacions són iguals en drets, independentment de llur grandària, força, maduresa o situació de fet. Les nacions no són iguals en deures: les nacions més madures, més evolucionades, més riques, tenen el deure d'ajudar les més endarrerides, més pobres o menys lliures a conquerir la llibertat, a gaudir de més progrés i benestar.

Les nacions isolades, tancades, no són del nostre temps. Les nacions més afines s'han d'unir per cercar plegades i fraternalment la nova civilització, per tal que les nacions més riques puguin ajudar amb mètode i més eficàcia les nacions menys afavorides. Només, però, les unions voluntàries són legítimes, són justes.

La llibertat d'unió pertany exclusivament als nacionals de cada nació i no als d'una altra, aliena i prepotent. Només els nacionals de cada nació tenen el dret de decidir amb quina altra nació i en quines condicions volen unir-se. El principi eix de la teoria nacional de Marx i Engels, de Lenin i Stalin és aquest: l'exercici lliure del dret d'autodeterminació, dret inalienable i imprescriptible.

La voluntat d'unió només pot executar-se, però, en el si d'una nació lliure. Cal reconèixer, doncs, a cada nació —sense reserves mentals ni equívocs de conducta— el dret a la separació, el dret de constituir-se en Estat independent, sobirà. Perquè només la nació independent, sobirana, pot decidir veritablement amb quina nació veïna «X», «Y» o «Z» vol unir-se.

Catalunya és una nació oprimida per l'Estat feixista espanyol. El dret de Catalunya a separar-se de l'Estat espanyol, de constituir-se en Estat separat, independent i sobirà és, doncs, inalienable i imprescriptible. Com també és inalienable i imprescriptible el dret dels catalans a decidir, *ells sols i lliurement*, amb quina nació veïna «X», «Y» o «Z» volen unir-se.

Separar-se per unir-se voluntàriament i lliure. Sobre aquest principi ha estat bastida la Unió de Repúbliques Socialistes Soviètiques.

Aquest principi fou aplicat pel President Macià quan proclamà la República Catalana en el si de la Federació Hispànica el 14 d'abril del 1931 i pel

President Màrtir Lluís Companys quan proclamà l'Estat Català el 6 d'octubre del 1934.

Principi, però, que no fou respectat per la República del 14 d'Abril, tota vegada que l'Estatut plebiscitat pel poble català, lliurement i sobirana, no fou pas incorporat sense esmena ni discussió a la Constitució de la República espanyola. L'Estatut aprovat per les Corts Constituents fou una concessió i no pas el reconeixement d'un dret inalienable i imprescriptible de Catalunya. Amb tot, l'Estatut concretà un avenç magistral que obria el camí de la veritable solució dels problemes nacionals hispànics.

Ara, d'ençà de la victòria militar franco-falangista, Catalunya pateix una opressió nacional pitjor que la soferta sota la monarquia borbònica. Els catalans fórem els primers a acabar amb els Borbons. Els catalans serem els primers a acabar amb Franco (...). I els catalans exercirem el dret d'autodeterminació, dret inalienable i imprescriptible.

4. L'INTERNACIONALISME PROLETARI

L'internacionalisme proletari pressuposa l'existència de la nació. El cosmopolitisme pressuposa el menyspreu de la nació. L'internacionalisme és la millor arma de la classe obrera. El cosmopolitisme és la millor arma del capitalisme monopolista, més potent i aspirant, en conseqüència, a la dominació mundial. El patriotisme és l'expressió natural de l'internacionalisme proletari. El nacionalisme és l'expressió natural dels monopolistes. Lenin ha dit que un mal patriota no pot ser un bon internacionalista. Els Foster Dulles ianquis afirmen que els pobles europeus han d'abandonar el concepte «anacrònic» de sobirania, alhora que a Nordamèrica accentuen el nacionalisme agressiu, exclusivista-xovinista: la doble cara del cosmopolitisme.

La classe obrera, defensant amb intransigència la sobirania nacional, oposa un obstacle invencible a les maniobres corruptores dels monopolistes ianquis, impossibilita el desfermament de la tercera guerra mundial, objectiu permanent dels monopolistes i del franquisme. El patriotisme soviètic va esclafar l'exèrcit hitlerià, ha permès la reconstrucció, en un termini imaginablement curt, d'un territori immens ple de runes. I a França, en els anys sinistres de l'ocu-

pació hitleriana, «només la classe obrera —ha dit l'escriptor catòlic François Mauriac— va romandre fidel a la nació».

A Catalunya, la classe obrera ha d'aixecar ben alta la bandera del patriotisme català. Molts anys d'errors teòrics dels anarco-sindicalistes i dels socialistes espanyols han creat confusions i determinat accions de conseqüències catastròfiques, tota vegada que negar l'existència de la nació catalana equival a justificar la criminal persecució de la llengua catalana. Molt pitjor encara: no admetent l'evidència històrica de les nacionalitats hispàniques, s'injecta en el cervell del treballador castellà la idea falsa que Castella és Espanya i Espanya una nació i que, no cal dir-ho, és natural i lògic que Madrid dicti la llei i privi de drets i llibertats Catalunya, Euskadi i Galícia. Per on, sense adonar-se'n, la classe obrera castellana ha esdevingut, de vegades, un instrument del més implacable enemic comú: les castes tradicionals. I, inversament, la negació o el menyspreu de la nació catalana per un obrer català afebleix la seva acció a Catalunya i, en el conjunt hispànic, acompanya l'obrer castellà pel mateix camí fals, dificulta o allunya l'única i veritable solució del problema espanyol: la constitució de la Federació Democràtica de Repúbliques Hispàniques, iguals en drets.

Franco ens assenyala el camí: no ha arrencat Catalunya físicament, perquè no ha pogut. El franquisme tracta, però, de matar-la espiritualment prohibint la llengua catalana a l'escola primària, a l'institut, a la universitat, a la premsa i a la ràdio, a l'administració pública i a la justícia, no escatima terror ni ignomínia per aconseguir que el català degeneri en un dialecte de sàinet i d'incultura.

La pràctica conseqüent de l'internacionalisme proletari mobilitzarà la classe obrera castellana en ajut de Catalunya —admirable acció que varem aconseguir els dies de la «isidrada» a Madrid i el 6 d'octubre del 1934 a Catalunya—, mobilitzar la classe obrera catalana, basca i gallega en ajut dels explotats de Catalunya, ens menarà a l'acció conjunta i agermanada que posarà fi a un règim de misèria, d'embrutiment, d'esclavatge. Per a tots!

5. LA PÀTRIA ÉS DELS OBRERS

Si el nacionalisme és una concepció burgesa, el patriotisme ha de ser la concepció de la classe obrera. No hem de respondre, doncs, a les provocacions de nacionalisme català. Hem d'oposar a l'assimilisme violent, terrorista, del franquisme, un patriotisme reformat i actiu. I, atès que el patriotisme és essencialment voluntat de pervivència nacional, Catalunya triomfarà.

No hem de subestimar la tècnica descatalanitzadora del franquisme. Aquest seria un error gravíssim. Per bé que el franquisme segueix camins coneguts, per manca d'imaginació creadora, de privar-nos del nostre instrument natural de cultura i expandiment, de rebaixar-la al nivell de «patuès» groller. El règim franquista no es limita a convertir Catalunya en colònia d'una burocràcia armada i d'una burocràcia immoral, superba, assenyoretada, provocadora —«¡hable usted cristiano!, ¡no ladre usted!»— a esbandir els catalans de tota funció política, sindical, tècnica, jurídica, administrativa. L'acció descatalanitzadora del franquisme és integral i, per consegüent, *demogràfica*.

Certament, la Catalunya d'avui no és pas la Catalunya del 19 de juliol del 1936. La població catalana ha perdut en quantitat i en qualitat. La població no catalana ha augmentat en quantitat, per bé que no en qualitat. Una generació catalana ha estat anihilada per la guerra i la repressió. I no una generació qualsevol, sinó la de Macià i Companys, la dels dirigents de la vida política, sindical, cooperativa, cultural, econòmica de Catalunya, la generació del 14 d'abril del 1931, del 19 de juliol del 1936, de les batalles de Terol, del Segre i de l'Ebre: la generació més dinàmica i més conscient, fruit d'una centúria de renaixença pàtria. Paral·lelament, una massa enorme de treballadors miseriosos, fugint de la misèria i de la repressió —considerant-se altres, en tant que «ex-combatientes», els protegits del règim—, ha immigrat a Catalunya i ha trasbalsat a fons els percentatges i les perspectives. Aquesta immigració, és continua, perquè aquesta és una política conscient del règim.

D'ací que se'ns planteja un dilema indefugible: asimilar, incorporar a la vida catalana la massa immi-

grada o resignar-nos a un període de decadència amb el consol relatiu d'una possible i llunyana renaixença. El dilema no es pot resoldre més que d'una manera: Catalunya ha d'assimilar la massa immigrada.

Que Catalunya pot fer-ho, ens ho demostren la reflexió i l'experiència. El nivell de vida i cultural dels catalans, per bé que ha sofert una caiguda vertical sota el franquisme, és força superior encara al de la massa immigrada i, aquesta, per consegüent, mai no podrà assimilar-nos. Els immigrants són obrers, treballadors, són víctimes d'un règim de terror i de misèria, són malaurats que cerquen pa, benestar, tracte humà, una perspectiva de progrés i llibertat, són germans dels obrers i treballadors catalans. I per bé que molts d'ells, recent arribats, estan plens de prejudicis, la realitat de la vida catalana els guanya, els neteja de teranyines el cervell, generalment amb rapidesa. I, quan aquests immigrants s'adonen de les monstruositats que es cometien contra Catalunya i els catalans i les comprenen, es revoltien i es converteixen, en la mesura en què intimen amb nosaltres, en simpatitzants, en aliats i en germans de lluita.

No patim pas d'optimisme a ultrança. Reflexionem i recordem els antecedents. No és d'avui la primera riuada. En temps de Primo de Rivera n'hi va haver una també enorme. Aleshores es plantejà el dilema d'avui i es va resoldre positivament, com resoldrem el d'ara si som catalans conscients i assenyats. Què va ocórrer? La prova de foc vàrem tenir-la en les eleccions constituents de juny del 1931. Lerroux va presentar una llista de presidents dels «centros regionales», donant per bo el suposat anticatalanisme dels immigrants. Aquests, però, votaren en massa la llista encapçalada pel President Macià. I els fills dels immigrants del període de Primo de Rivera són avui tan bons catalans com els de la vella nissaga.

En la perspectiva albirem la mateixa victòria. Catalunya assimilarà la nova massa immigrada, perquè els ofereix una vida més justa, més decent, més lliure. Altrament, una reacció nacionalista dels catalans complementaria la tàctica franquista: enfrontar treballador a treballador, poble a poble, dividir per vèncer i esclavitzar-nos tots plegats.

No fem el joc de l'enemic!

Visca Catalunya! Visca la Federació Democràtica de Repúbliques Hispàniques!

6. LA NACIÓ, BASE DE L'INTERNACIONALISME

Interiorment, la base de l'internacionalisme proletari és la nació. I ho serà mentre les nacions no hauran aconseguit llur missió històrica. La classe obrera és la columna vertebral de la nació actual i, per consegüent, ha de convertir-se en la seva classe dirigent.

La classe obrera, ha de ser, doncs, nacional i internacional, ha de tenir una teoria nacional pròpia i una conducta internacional de classe. I és amb la conjugació d'aquests dos elements que la classe obrera comprendrà i practicarà l'internacionalisme proletari.

La classe obrera només pot tenir una teoria nacional i internacional: la que desenvoluparen i han aplicat Lenin i Stalin.

Abans de la primera guerra mundial imperialista, la socialdemocràcia va teoritzar i practicar un fals internacionalisme. Segons aquella equivocada interpretació del marxisme, per a ser un bon internacionalista calia llençar al femer la bandera nacional. Lenin i Stalin van demostrar la falsedat teòrica d'una tal concepció. I des de les primeres hores de la Revolució d'Octubre, Lenin, president del govern bolxevic, i Stalin, comissari de les Nacionalitats, comprovaren en la pràctica la força i la raó del genial principi que ambdós elaboraren i aplicaren: *«el problema nacional i colonial és part indissoluble del problema general de la revolució proletària»*.

Aquesta és l'experiència pregonada dels nostres dies.

Hi ha dos mons en lluita, dos camps que s'enfronten: el camp anti-imperialista i de la pau, dirigit per la Unió Soviètica, i el camp imperialista i de la guerra, dirigit pels Estats Units de Nordamèrica, és a dir, el món socialista i el món capitalista. En el camp anti-imperialista militen els països governats per la classe obrera, tots els partits comunistes i obrers, tots els sindicats no influenciats, manats o subvencionats pel Vaticà i el capital monopolista, tots els homes progressius que lluiten de debò per la pau i una civilització superior. En el camp imperialista hi ha els països encara explotats per la burgesia nacional i el capital monopolista internacional, els Franco, Txiang Kai-txec i Sygman Rhee, els neo-nazis i neo-feixistes, el Vaticà i els feudals àrabs, totes les forces

de regressió i de repressió. Els països del camp anti-imperialista avancen indefectiblement: la Unió Soviètica, cap al comunisme; les democràcies populars, cap al socialisme. Els països del camp imperialista, en la mesura que practiquen l'anticomunisme i l'antisovietisme, van per viaranyes reaccionaris i cauen en l'abisme del neo-nazi-feixisme, cap a règims d'esclavització de la classe obrera, dels demòcrates de tots els matissos, sense altra perspectiva que la catàstrofe incommensurable: la guerra contra la Unió Soviètica i les noves democràcies.

No és aquesta la tràgica experiència de la classe obrera catalana? No som, ja avui, mercat i carn de canó dels imperialistes ianquis?

I no és aquesta experiència la que ens assenyala el camí, el nostre camp? El camí de la solidaritat proletària, el camp de les nacions proletàries i dels germans que als països capitalistes lluiten, com nosaltres, per la llibertat, per la democràcia, per la pau?

La victòria dels imperialistes ianquis, del camp imperialista, no seria la guerra i una més cruel repressió de classe, una prolongació indefinida i encara més inhumana del règim (...) de Franco?

La victòria de la Unió Soviètica, del camp anti-imperialista, serà pau i llibertat, treball i democràcia, liquidació de l'explotació de l'home per l'home, dels pobles febles per altres més forts, l'esfondrament indiscutible i irremeiable del franquisme, via lliure per a reconstruir la vida nacional catalana, la convivència fraternal dels pobles peninsulars, la construcció de la Federació Democràtica de Repúbliques Hispàniques.

La classe obrera catalana no ha de dubtar-ne. No en dubtarà i aplicarà sense defallences els dos principis bàsics de l'internacionalisme proletari: defensar o reconquistar la sobirania nacional, defensar incondicionalment la Unió Soviètica, el camp anti-imperialista, la política de pau, de coexistència pacífica dels dos sistemes: el socialista i el capitalista.

7. TEORIA NACIONAL DEL LENINISME

La classe obrera catalana ha de comprendre i assimilar el principi bàsic de la teoria nacional de Lenin i Stalin: «*El problema nacional i colonial és part in-*

dissoluble del problema general de la revolució proletària.» D'aquest principi se'n dedueix el que ha de guiar l'acció: el principi del dret preeminent de la classe obrera. Mentre que l'alliberació de la classe obrera alliberarà automàticament, necessàriament, la nació.

Noruega, abans de la primera guerra mundial; Finlàndia, Estònia, Letònia, Lituània, Polònia, Hongria, Txecoslovàquia, Albània i Irlanda, després de la primera guerra mundial; Islàndia, Síria, Líban, Índia, Paquistàn, Birmània, Indonèsia i Ceilan, després de la Segona Guerra Mundial, es constituïren en Estats separats, més o menys independents políticament. La classe obrera, però, d'aquests països no s'alliberà pas de l'explotació capitalista, perquè una revolució estrictament nacional només elimina —i encara en part—, la burgesia de l'Estat opressor, colonitzador i, a la nació, la burgesia nacional i el capital monopolista internacional continuen oprimint i explotant la classe obrera.

En el procés general de la revolució proletària, una revolució estrictament nacional —o institucional— és sols una etapa. Amb tot, una etapa positiva, per tal com esbandeix un element de distracció, de dispersió de forces, de confusions teòriques i pràctiques: un element pertorbador que, pel sol fet d'existir, ofereix a la burgesia nacional l'oportunitat d'actituds i d'actes populars que no posen en perill immediat el seu interès i seguretat de classe dirigent, dominant.

Un any abans d'acabar la Primera Guerra Mundial, triomfà la Revolució Socialista d'Octubre. La classe obrera russa, dirigida pel partit de Lenin, prengué per assalt l'Estat de l'ex-imperi tsarista. I, per primera vegada a la història, la classe obrera començà a construir una societat sense classes, sense explotació de l'home per l'home, dels pobles febles per un poble fort. I, automàticament, necessàriament —Stalin ha demostrat que la solució del problema nacional assegurarà i consolidà la Revolució Socialista—, la immensa presó de pobles que foren l'imperi tsarista i la República burgesa de Kerenski, es transformà en la Unió de Repúbliques Socialistes Soviètiques, unió voluntària de nacions i grups ètnics amb igualtat de drets. Les nacions asiàtiques i els nombrosíssims grups ètnics de Rússia estaven en franc i ràpid procés d'extinció, per tal com el tsarisme i els seus

successors practicaven una política sistemàtica d'extermi dels grups nacionals i ètnics, de russificació intransigent i violenta, com la franquista d'ara contra Catalunya, Euskadi i Galícia, política de genocidi i de castellanització per la força. Amb la victòria de la classe obrera russa, les nacions i els grups ètnics renaixeren i han realitzat en menys de trenta-cinc anys progressos incalculables, gairebé imprevisibles per llur vastitud i profunditat. S'han reconstruït els idiomes nacionals —idiomes que es transmetien de generació en generació per via oral— i les escoles nacionals i ètniques han liquidat l'analfabetisme secular i els instituts i les universitats en llengua nacional i ètnica han forjat l'estol de savis, de professors, mestres, professionals, tècnics, obrers i pagesos altament qualificats que, a l'avantguarda i amb la massa treballadora, dirigeixen i construeixen llur nació. En la història de la humanitat no es poden citar exemples iguals o llunyanament semblants: aquest és el «miracle» del nostre temps, el salt prodigiós d'una massa humana esclava i desesperada, ignorant i torturada, superticiosa i alcoholitzada, en línia d'extinció, i d'unes terres saquejades i esterilitzades pels senyors feudals, a la vida plena i lliure de Repúbliques federades, de Repúbliques autònomes, de grups ètnics autònoms, amb govern propi, amb cultura, economia i justícia pròpies, amb exèrcits propis i relacions exteriors pròpies les més evolucionades, amb un nivell de vida en ascensió vertiginosa.

El dret preeminent de la classe obrera no vol pas dir, però, que aquesta ha de desinteressar-se de la qüestió nacional. Fins que no haurà conquistat l'Estat, la classe obrera ha de voler ser, en tot moment, la classe dirigent.

7. EL DRET PREEMINENT DE LA CLASSE OBRERA

El dret preeminent de la classe obrera pressuposa l'existència de classes quan, a la nació, no s'ha resolt encara el problema fonamental, quan la classe obrera té el dret, però no l'exercici del dret, quan la classe obrera no dirigeix l'Estat, sinó que el pateix.

Com a conseqüència, el dret preeminent de la classe obrera exclou el principi de la unitat de destí dels nacionals, principi especulatiu de la burgesia. No existeix unitat de destí en una nació l'Estat de la

qual està en mans de la burgesia, ni en la dominant ni en la dominada. La unitat de destí només pot existir en una nació sense classes, és a dir, en una nació en la qual la classe obrera exerceix, en realitat, el seu dret preeminent.

En les nacions no alliberades del jou capitalista existeixen dues classes antagòniques: la burgesia i la classe obrera. I, per consegüent, l'Estat nacional només pot ser dirigit per la burgesia o per la classe obrera: no hi cap tercer dirigent.

La burgesia és camaleònica: pren el color i la forma ambientals que li convenen: és liberal a la Gran Bretanya, republicana a França, inquisitorial als Estats Units de Nordamèrica, hitleriana a Alemanya, mussoliniana a Itàlia, justicialista a l'Argentina, aprista al Perú, nacionalista a Formosa, militarista al Japó, franquista a Espanya. La burgesia desenvolupa al màxim el principi cambonià: «República, monarquia, democràcia, feixisme, nazisme, franquisme, militarisme, pau, guerra?: capitalisme!» I, amb aquesta o una altra forma o color, la burgesia monopolitza l'Estat, explota la classe obrera i la nació.

A la nació, la burgesia és un cos que no es resigna a morir, malgrat haver realitzat ja la seva missió històrica i que el seu destí ineluctable és de desaparèixer i morir, com varen desaparèixer i morir la monarquia absoluta i la clerecia d'abans de la Revolució Francesa.

A la nació, la classe obrera és la força més viva, ascendent i que ha de realitzar la seva missió històrica: construir una societat sense classes, sense explotació de l'home per l'home o d'un poble per un altre poble. I el destí ineluctable de la classe obrera és el d'ascendir, el de prendre l'Estat de les mans d'una classe caducada.

La burgesia és la classe descendent i el proletariat la classe ascendent. La burgesia no pot prescindir dels treballadors, perquè de llur treball extreu poder i riquesa, i aquesta necessitat és el seu taló d'Aquilles. En canvi la classe obrera, no solament pot prescindir, sinó que ha de prescindir de la burgesia, perquè ha d'aniquilar tota mena d'explotació humana, i aquesta necessitat la converteix en classe ascendent invencible. Aquestes dues classes són, doncs, classes antagòniques i de destí contrari.

La burgesia es serveix de la nació i la traeix quan

la nació contraria el seu interès de classe. És que la burgesia catalana no va enlairar Primo de Rivera, el dictador que havia de dissoldre la Mancomunitat? És que la burgesia catalana no va recolzar Lerroux i Gil Robles, que havien de decapitar la Generalitat? És que la burgesia catalana no va subvencionar els generals perjurs que havien de dissoldre la Generalitat i sotmetre Catalunya al pitjor i més sagnant esclavatge de la seva història? És que la burgesia catalana no malda avui per una simple restauració que, sota el punt de vista nacional, no seria més que la continuació de la situació actual?

No existeix, doncs, la comunitat de destí dels nacionals d'una nació dominant o dominada i no alliberada del capitalisme.

Això no vol pas dir que la burgesia i la classe obrera no poden tenir, però, en casos concrets i en circumstàncies determinades, un interès comú.

Aquest és el nostre cas. Ens interessa a tots plegats l'anihilament del règim franquista, com més aviat millor: interessa a la burgesia per raons que avui no hem d'escatir; interessa a la classe obrera per totes les raons, encara que només fos per defensar la pau que Franco, el provocador de guerra, amenaça constantment. I aquest interès comú ens obliga a unir esforços, a aliar-nos per l'assoliment d'objectius concrets: liquidació del franquisme, restabliment de la República a Espanya i, en tant que catalans i d'acord amb bascos i gallecs, exercici lliure dels drets d'autodeterminació.

En el moment actual, la unitat nacional dels catalans i la unitat dels pobles hispànics no contradueixen pas els principis del marxisme-leninisme, sinó que en són la conseqüència. Pel camí reobert de la llibertat, de la democràcia, arribarem a la Federació Democràtica de Repúbliques Hispàniques.

Sumari

PRÒLEG	5
Notícia biogràfica de Joan Comorera	6
Joan Comorera i la qüestió nacional	32
SOCIALISME I QÜESTIÓ NACIONAL	47
I. Contra la guerra imperialista i per l'alliberació social i nacional de Catalunya	49
II. El problema de les nacionalitats a Espanya	63
III. Franco i Falange són la guerra!	85
IV. Una nova etapa històrica	97
V. Els enemics de la unitat combatent dels catalans	105
VI. La nació en la nova etapa històrica	109
VII. Desperta't Catalunya! (articles de <i>Treball</i>)	137